MATURINI CORDERII

in *Colloquiorum ſuorum* libros

PRÆFATIO.

ANnus agitur minimùm quinquageſimus, ex quo, ſuſceptâ docendi pueros provinciâ, in hanc cogitationem totus incubui, quâ poſſem ratione efficere, ut pueri pietatem bonoſq; mores cum humanarum literarum ſtudiis conjungerent. Quamvis enim, cùm Pariſiis *primum eo munere fungi cœpi, (cùm in aliis gymnaſiis, tum in* Rhemenſi, *S.* Barbaræ, Lexovienſi, Marchiano, Navarræo) *nondum mihi verum Evangelii lumen illuxiſſet; ſed in profundis ſuperſtitionum tenebris demerſus facerem: diſcipulos tamen meos bonâ fide ſemper, non ſolum ad humanitatis ſtudia, ſed etiam ad cultum divinum adhortabar: ſi tamen eo nomine appellare licet profanos illos falſæ Eccleſiæ ritus, quos ego penè ab incunabulis hauſeram, & Deo acceptos eſſe mihi perſuaſeram. Me autem in illo inſtituto conſtanter perſeverâſſe, ſatis idonei ſunt teſtes libelli aliquot à me diverſis temporibus editi, in quibus ſcribendis ſemper mihi conſilium fuit ad utrumq; horum ſimul pueros formare: idem teſtari poſſunt & mei diſcipuli è quorum ingenti numero cùm ſuperſint ad hunc uſque diem plerique celeberrimi Viri; unus tamen potiſſimum in præſentia mihi occurrit, ex iis quos* Pariſiis *docui, præſtantiſſimus ille vir,* Joannes Calvinus, *quem honoris cauſâ nomino. Ex quo autem miſertus Pater clementiſſimus mentem verâ ſui Evangelii cognitione illuſtravit, multò etiam ardentiùs id propoſitum proſequutus ſum. Quod &* Nivernenſis *ſchola, & aliquanto poſt etiam* Burdegalenſis *(ad quam, Lutetiâ profugus propter Evangelicæ doctrinæ profeſſionem, me contuleram) per triennium experta eſt. Sed cùm & plenior Evangelii cognitio deinde acceſſiſſet, & liberior etiam, imò verò prorſus libera, mihi eſſet ejus profeſſio tum*

verò voti mei compos reddi vehementiori desiderio quàm unquam antea concupivi. Atq; id testari hæc Schola Genevensis jampridem potuit, in qua, relicta Burdegalensi, docui: potuit & Neocomensis, cujus per annos circiter septem sui Moderator, (de Neocomo autem in Helveriorum finibus sito loquor:) potuit & Lausannensis id testari, ubi Gymnasiarchæ partes annos totos duodecim, magnificentissimorum dominorum Bernatum auspiciis, sustinui: potuerunt (inquam) unà cum Genevensi hæ quoq; scholæ id testari: sed & nunc eadem mihi testis esse potest; cum in eam me secundò Pater ille benignissimus, senectutis meæ miserius, (quæ annum octogesimum quintum attigit) tanquam in portum tutissimum, post infinitos labores & multa pericula receperit. Ex quo tempore sæpissimè mecum cogitavi, quâ potissimùm re inservire illi possem, qui me per totam vitam tanta benignitate prosecutus esset, méq; tot laboribus & periculis liberâsset. Cùm autem Robertus Stephanus, amicorum meorum intimus, (quo primùm doctore ad Evangelii cognitionem usus fueram) me, ut aliàs sæpe, ad scribendum aliquid pueris vehementer hortaretur, & adminicula quæcunq; necessaria essent pollicerctur, atq; adeò jam me benignissimè suis sumptibus aleret; animum ad eam rem appellere cœpi. Sed, pro dolor! Robertus ille mens haud multò post ex hac vita ad Christum, non sine maximo literarum detrimento, commigravit. Neque tamen ego incæpto destiti, sed aliquot opuscula scribere sum aggressus, quibus me consulturum puerorum studiis sperabam, siquando mihi manum illis extremum imponere liceret. Verùm enimverò ex quo tempore ad hanc docendi provinciam (Deo ità volente) sum revocatus, sic animum abjeci, ut vix sperare possem aliquid unquam edendi mihi datum iri spatium: propterea quòd (ut semper antea feceram) me ad satisfaciendum discipulis ità dederam, ut nè successivas quidem horas mihi liberas relinquerem: & quamvis permulti sæpe mecum agerent, adeóque precibus efflagitarent, ut tandem aliquid ad puerorum utilitatem in lucem emitterem; nemo tamen persuadere poterat, ut mihi exirent è manibus quæ judicio meo nondum satis probarentur. Anno tamen superiore, cùm docendi

cendi adjutor ex animi sententia mihi dono Dei obtigisset, venit in mentem chartulas meas, præsertim vetustiores, diligentiùs excutere; inter quas occurrerunt hæc nostra Colloquia, quæ jam ferè tricennium (quasi sopita) in musæolo meo latuerant. Ea igitur, velut è somno excitata, cum in manus sumpsissem, placuit matutinis horis (id est, tempore mihi à docendi provinciâ vacuo) recognoscere, aliquot etiam augere colloquiis, & (quantum res ipsa patiebatur) expolire. Peractâ recognitione, visum est opusculum communicare cum quibusdam viris doctissimis, qui cùm meum in eo consilium probâssent, dignúmq; censuissent quòd pueri cum Grammaticæ rudimentis haberent in manibus; ego, persuasus frequenti eorum hortatione, permisi ut in publicum ederetur. Sunt enim hæc nostra colloquia ejusmodi, quæ (nisi me fallit animus) bonæ indolis pueros magnopere juvare possint ad eas res consequendas, quas ego semper in votis habui, & in quibus ut pueri exercerentur, omni professionis meæ tempore potissimùm laboravi: hoc est, (ut suprà dixi) ad pietatem & bonos mores cum literarum elegantia conjungendos. Equidem fatear aliis opus esse ad eam rem adjumentis, præterquam his, quæ puerilia sunt colloquia: sed tamen si pueri, diligenti Magistrorum exhortatione assiduè incitati, in his lectitandis sese oblectârint, futurum confidq, ut non solùm puriùs & honestiùs sermones inter se conferre assuescant, sed à pravis etiam colloquiis abstinere, quibus (ut ait Apostolus ex Menandro) mores boni corrumpuntur. Hîc etenim, præter linguæ Latinæ simplicem puritatem, multæ interjectæ sunt modò ad pietatem & Dei timorem admonitiones, modò præcepta salutaria de moribus, passim verò documenta sive exempla ad rectè vivendum accommodata: ut interim taceam, quot modis unâ & eâdem operâ excitari & acui possit puerorum ingenium, & ad prudentiam, & ad judicium comparandum; ubi scilicet alter alterum hortatur, admonet, arguit, liberéque reprehendit. Verò in his ipsis libellis sic induxi loquentes pueros, ut etiam obiter, & quasi aliud agens, parentes, pædagogos, præceptores quoque minùs diligentes, de suo quemq; in tradendis puerilibus ingeniis officio compluribus

ribus in locis commonefaciam. Sed de Colloquiorum *usu atque utilitate hactenus. Reliquum est, ut illa pueri, in quorum usum conscripta sunt, eo quo scripsimus animo complectantur & legant; illisque, quamdiu opus erit, fruantur. Quòd si quid fructûs ex eorum lectione se percepisse intellexerint, ei gratias agant immortales, qui nobis ad ea scribenda & animum & facultatem suppeditavit. Interea quoque meminerint, preces ad ipsum Deum sæpe & ex animo pro hujus civitatis amplissimo Senatu & prudentissimis Magistratibus fundere: sub quorum felici administratione, Deo suâ gratiâ providente, tranquillam vitam agimus, studiáque nostra in ipsius gloriam feliciter prosequimur.*

DATUM GENEVÆ, *VIII.*
Idûs Februar.

Anno Christianæ *Redemptionis*
MDLXIII.

Ætatis autem nostræ
LXXXV.

MATU-

MATURINI CORDERII

Colloquiorum Scholasticorum libri quatuor ad pueros *in quotidiano* tempore paulatim exercendos.

LIBER I.

COLLOQ. 1.

Bernardus, Claudius.

SAlve, *Claudi*. *C*. Tu quoque salvus sis, *Bernarde*. *B*. Ludamus pauliſper. *C*. Quid ais, ineptule? Vix ſcholam ingreſſus es, & jam de ludo loqueris? *B*. Nè iraſcaris, quæſo. *C*. Non iraſcor. *B*. Quid ergò ſic exclamas? *C*. Accuſo tuam ſtultitiam. *B*. Non licet igitur ludere? *C*. Imò licet; at cùm tempus eſt. *B*. Vah! tu nimiùm ſapis. *C*. Utinam tantùm ſaperem ſatís: ſed mitte me, quæſo, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptori. *B*. Æquum dicis: volo ego quoque tecum repetere, ſi tibi placet. *C*. Eho! quid hoc eſt! quid ſibi vult iſta tam ſubita mutatio: nónne tu modò loquebaris de luſu? B. Loquebar quidem; ſed non ſerió. *C*. Cur ſimulabas? B. Ut paucis tecum fabularer. *C*. Quid illud prodeſt? B. Etiam rogas? nunquam audiviſti ex præceptore? *C*. Nunc mihi non occurrit: quid, inquam, prodeſt confabulari? B. Ad nos in *Latina* lingua exercendos. *C*. Profectò rectè putas, & ego te nunc magis amo. B. Habeo tibi gratiam: age, repetamus prælectionem; nam brevi præceptor aderit.

COLL. 2.

Stephanus, Præceptor.

SAlve, præceptor. P. Salvus ſis, mi *Stephane*. Unde venis tam multò manè? S. E cubiculo noſtro. P. Quando ſurrexiſti? S. Paulò ante ſextam, præceptor. P. Quid ais? S. Sic eſt, ut dico. P. Tu nimis es matutinus; quis te expergefecit? S. Frater meus. P. An precatus es Deum? S. Cùm primùm frater me pexuit, precatus ſum. P. Quomodo? S. Flexis genibus & conjunctis manibus, dixi *precationem Dominicam* cum gratiarum actione. P. Quâ linguâ? S. *Anglicâ*. P. O factum bene! quis te miſit ad me? S. Nemo. P. Quid ergò? S. Ultro veni. P. Mi animule, quàm pulchrum eſt ſapere! Nonne eſt jentandi tempus? S. Nondum eſurio. P. Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina quotidiana, ſi tibi placet audire me. P. Quidni placeret? tenes igitur memoriâ? S. Teneo, gratias Deo. P. Agè; pronuntia. S. Sed mihi ſoles præire *Anglicè*; & ego *Latinè* reſpondeo. P. Bene mones; penè illud oblitus eram: reſponde igitur. S. Expecto ut proponas.

P. *The head*. S. Caput. P. *The top of the head*. S. Vertex.
P. *The fore-part*. S. Sinciput.
P. *The hinder-part*. S. Occiput.
P. Nunc reſponde *Anglicè*.
P. Caput. S. *The head*.
P. Vertex. S. *The top of the head*.
P. Sinciput. S. *The fore-part*.
P. Occiput. S. *The hinder-part*.
P. Quid ſi nunc ſolus dicas omnia? S. Facilè dicam.
P. Ego verò te libenter audiam.
S. Caput, *The head*.
Vertex, *The top of the head*.
Sinciput, *The fore-part*.
Occiput, *The hinder-part*.

Nonne bene dixi, præceptor? P. Quàm optimè? S. Laudetur Dominus Deus. P. O Pulchrum verbum! Ito nunc petitum ab ancilla jentaculum. S. Malim abs te acci-

accipere, præceptor, ſi tibi non eſt moleſtum. P. O quàm te amo de iſto verbo! agè, ſequere me: dabo tibi aliquid boni, quia tuum rectè feciſti officium: Quid eſt hoc? S. panis candidus, *White-bread.* P. Quid hæc ſunt? S. Ficus aridæ, *Dry figs.* P. Numera. S. Una, duæ, tres, quatuor, quinque, ſex. P. O lepidnm capitulum! Jenta nunc otioſé.

COLL. 3.

A. B.

VIs jentare mecum? B. Non habeo jentaculum. A. Quid? non attuliſti? B. Ego domi jentaveram. A. Itáne ſemper facis? B. Minimè; ſed quia bene manè ſurrexeram, ſic matri placuit me tractare. A. Proſit tibi: ego igitur ſolus jentabo. B. Et ego interim ſtudebo.

COLL. 4.

Magiſter, Diſcipulus.

ESne paratus ad reddendum ſtudii tui rationem? D. Paratus, ut mihi videor. M. Redde igitur, & eſto præſenti animo. D. Hoc matutino tempore primùm pronuntiavimus carmen ex *Catone*: deinde ejus interpretationem *Latinè* & *Anglicè* reddidimus: poſtremò bini tractavimus ſingulas partes orationis, cum attributis & ſignificatione. M. Recténe feciſti officium tuum? D. Puto me ſatisfeciſſe præceptori magna ex parte. M. Vide nè mentiaris: nam ego illum percontabor. D. Ut voles præceptor; nihil hac in re metuo. M. Agè, pergamus. Meridie quid habetis reddere? D. Habemus declinare verbum *Poſſum*, *Latinè* & *Anglicè*. M. Nihil præterea? D. Nihil. M. Ego te iſtud aliàs docui: nonne tenes memoriâ? D. Non auſim affirmare, donec tentavero. M. Declina in primas perſonas: cætera tibi erunt facillima. D. *Indicativus*, Poſſum, *I can*; poteram, *I was able*; potui, *I have been able*; potueram, *I had been able*; potero, *I ſhall be able.*

Imperativus deeſt.

Opta-

Optativus. Utinam possim, *God grant I can*; utinam possem, *would to God I could*; utinam potuerim, *God grant I have been able*; utinam potuissem, *would to God I had been able.*

Subjunctivus, Ut possim, *that I may*; ut possem, *that I might*; quamvis potuerim, *although I have been able*; quamvis potuissem, *although I had been able*; cùm potuero, *when I shall be able.* *M.* Declina totum *Infinitivum.*

D. Infinitivi modi præsens & præteritum-imperfectum, Posse, *To may or can*; præteritum-perfectum & plusquam-perfectum, Potuisse, *To have or had been able*; Cætera desunt. *M.* Cur hoc verbum *Possum* caret futuro infinito? cur item participio in *rus*? *D.* Quia non habet supinum. *M.* Quid tum? *D.* Illæ enim voces à supino formari solent. *M.* Da exemplum in aliquo verbo integro. *D.* Ut à supino *Lectu*, fit *Lecturus*, & à *Lecturus* fit *Lecturum esse.* *M.* Rectè sanè. Sed cur prætermisisti participii præsens à verbo *Possum*, cùm sit in usu *Potens potentis*? *D.* Quia (ut sæpe nos docuisti) *Potens* non est participium, licèt à *Possum* veniat. *M.* Quid ergò est? *D.* Nomen adjectivum. *M.* Probé meministi: utinam sic pergas semper! *D.* Spero indies meliora per Dei gratiam. *M.* Ego quoque idem tecum spero. Nunc restat, ut dicas Præteritum cum prole. *D. Potui, potueram, potuerim potuero, potuissem, potuisse.* *M.* Dic terminationes. *D. I. Ram, rim, ro, sem, se.* *M.* Dic significationes. *D.* Possum, *I am able*; posse, *to be able.* *M.* Hæc hactenus: ecce! ecce! vocamur ad prandium.

COLL. 5.

C. D.

QUando vis prandere? *D.* Ego jam prandi. *C.* Quotâ horâ? *D.* Sesquioctavâ. *C.* Tam manè igitur prandetis? *D.* Sic ferè solemus in æstate: Vos autem? *C.* Non prandemus ante sesquidecimam: interdum ab undecima. *D.* Papæ! cur non citiùs? *C.* Expectandus est pater, dum

dum è curia redierit. *D.* Tu igitur non potes adeſſe aulæ in cantione *Pſalmorum*. *C.* Rarò admodum; interdum. *D.* Quomodo excuſaris? *C.* Exemptus ſum illo munere. *D.* Quis te exemit? *C.* Didaſcalus, patris mei monitu. *D.* Ergóne omnes Senatorum filii habent hujuſmodi privilegium? *C.* Habent, modò patres jubeant. *D.* Nonne mater poſſet dare tibi prandium ante reditum patris è Senatu? *C.* Poſſet quidem, ſed pater vult à me expectari. *D.* Quamobrem? *C.* Quia ſic illi placet. *D.* Nunc mihi tacendum eſt: os enim mihi occluſiſti. *C.* Cur tu es tam curioſus percontator? *D.* Puer ſum; & *pueri ſemper cupiunt aliquid ſcire novi*. *C.* Fateor. Sed *eſt modus in rebus*, ut præceptor nos ſæpe docet. *D.* Ergò diſcedamus, ut te pranſum conferas. *C.* Ignoſce, quæſo, ſi qua in re te offenderim. *D.* Ego abs te idem peto: ego, inquam, potiùs, qui te offendere potui loquacitate meâ; ſed interim nihil mali cogitans.

COLL. 6.

F. G.

UBi hodie cibum cepiſti? *G.* Apud hoſpitem meum. *F.* Quanti prandiſti? *G.* Sex quadrantibus. *F.* Quid cœna, quanti conſtitit? *G.* Tantidem. Tu verò quanti aleris quotidie? *F.* Pluris quàm tu. *G.* Quanti igitur? *F.* Quatuor aſſibus.

COLL. 7.

Choletus, Colloguerius.

UNde redis? *Co.* Foris. *Ch.* Cur prodieras? *Co.* Ut irem domum. *Ch.* Quid eó? *Co.* Petitum libros meos. *Ch.* Eho! cur non attuleras? *Co.* Oblitus eram. *Ch.* Siccine ſoles jentaculum aut merendam obliviſci? *Co.* Rariſſimé. *Ch.* Profectò magna fuit negligentia. *Co.* Imò maxima: ſed quid agas? pueri ſumus. *Ch.* Quid ſi præceptor tuum factum ſciret? *C.* Fortaſſe pœnas darem. *Ch.* Ain' tu *fortaſſe*? Proculdubio vapulares. Non te pudet ſine libris in Scholam venire? *Co.* Non ſolùm

lùm pudet, ſed piget etiam; veruntamen nè me accuſes, obſecro. *Ch.* Nihil minùs cogito; ſed non poſſum diſſimulare, quin ego te reprehendam: *Co.* Iſtud (credo equidem) amicè facis: itaque boni conſulo. *Ch.* Id ſatis eſt mihi: eamus intrò in auditorium. *Co.* Tempus eſt: jam decuriones exigunt ſcripturæ rationem.

COLL. 8.

Puer, Pædagogus.

PRæceptor, licétne pauca? Pæ. Loquere audacter. Pu. Ego & condiſcipuli mei hoc ferè toto triduo libris affixi fuimus, licétne pauliſper animum ludo relaxare? Pæ. Dic igitur aliquam ſententiam.

Pu. *Interpone tuis interdum gaudia curis,*
Vt poſſis animo quemvis ſufferre laborem.

Pæ. Dic etiam verſus *Anglicos*, ſi memoriâ tenes.

Pu. *Mirth with thy labour ſometimes put in ure,*
That thou thy labour better mayſt endure.

Pæ. Quàm rectè dixiſti omnia! Pu. Eſt Deo gratia. Pæ. Addendum poſthac erit aliquid. Pu. Quidnam, præceptor? Pæ. Qui dedit mihi ingenium & mentem bonam. Pu. Sed quis me illa docebit verba? Pæ. Ea ſcribam tibi in commentariolo tuo, ut ediſcas. Sed dic mihi, quæſo, Quis te docuit iſtam orationem, quam pronuntiâſti? Pu. *Campanus* heri dederat mihi ſcriptam, & ego memoriæ mandavi. Pæ. Profectò ego te amo, mi *Daniel*, ob iſtam diligentiam. Pu. Ago tibi gratias, præceptor. Permittíſne igitur ut ludamus? Pæ. Sané. Abi, renuncia condiſcipulis tuis. Pu. Faciam. Pæ. Quid dices illis? Pu. Id, quod me docuiſti aliquando. Pæ. Sed volo priùs ex te audire. Pu. *Gaudete pueri; en! affero vobis jucundum nuncium: Ego vobis impetravi ludendi poteſtatem.* Pæ. Euge, probè meminiſti. Ito nunc jam.

COLL. 9.

Conradus, Daniel.

REpetamus nomina quotidiana, ut certiùs reddamus ea præceptori. D. Bene mones: præito mihi heſterna.

na. C. Dic *Latinè*, *An eye*. D. Oculus.
C. *The right eye*. D. Oculus dexter.
C. *The left eye*. D. Oculus ſiniſter.
C. *Both the eyes*. D. Ambo oculi. C. Probè tenes.
D. Nunc audi an rectè ſolus dicam. C. Agè, audio.
D. *An eye*. C. Debes enumerare in digitis, ut docet præceptor.
D. Quid prodeſt iſtud? C. Ad memoriam juvandam.
D. Quid hoc ſibi vult? C. Non audiſti multoties. D. Ego ſum oblivioſus: quid agerem?
C. Ego diligentior ad ea retinenda quæ perceperis.
D. Quòd me fideliter mones, pergratum facis.
C. Agè, ad rem redi.
D. *An eye*, Oculus. *The right eye*, Oculus dexter.
The left eye, Oculus ſiniſter.
Both the eyes, Ambo oculi. C. Quàm rectè omnia dixiſti!
D. Repetamus etiam hodierna. C. Placet: at tu viciſſim præito mihi.
D. *A hand*. C. Manus.
D. *The right hand*. C. Manus dextra.
D. *The left hand*. D. Manus ſiniſtra.
D. *Both the hands*. C. Ambæ manus. D. Reſtat, ut ſolus dicas.
C. *A hand*, Manus.
The right hand, Manus dextra.
The left hand, Manus ſiniſtra.
Both the hands, Ambæ manus. D. O ſi tam bene diceremus coram præceptore! C. Quid obſtat? D. Quia timemus. C. Et tamen errata noſtra ſatìs humaniter corrigit. D. Neſcio quid hoc ſibi velit: Ego ſemper ſum timidus in principio. C. Iſtud eſt quodammodo naturale omnibus, ut audivimus ex præceptore. D. Nunc repetendum eſſet *Latinè* & *Anglicè*; ſed præceptorem venientem video. C. Ingrediamur.

COLL. 10.

A. B.

DIc Latinè, *Let us say our lesson together.* *B.* Repetamus unâ prælectionem. *A.* Hæc oratio quot habet partes? *B.* Tres. *A.* Discerne singulas nominatim. *B. Repetamus* est verbum: *Unà* adverbium: *Prælectionem*, nomen. *A.* Declara paulò planius. *B.* Tu igitur præito mihi, ut solet præceptor. *A. Repetamus. B. Repeto, repetis, repetere*, conjugationis tertiæ, sicut *Lego, legis, legere.* Præteritum, *repetivi:* Supinum, *repetitum:* Participia, *repetens*, & *repetiturus A. Unà. B.* Non declinatur, quia est adverbium hoc in loco; Anglicè, *Together. A. Prælectionem. B. Prælectio, prælectionis*, f. g. *The lesson, or lecture.*

COLL. 11.

A. B.

EAmus unà repetitum. *B.* Quid ego repeterem? Nónne satis est, quod solus repetiverim? *A.* Si tantùm semel aut bis repetieris, id parùm est ad ediscendum. *B.* Imò circiter decies repetivi. *A.* Id quidem sufficit. *B.* Quid igitur vis ampliùs? *A.* Si vis certissimè reddere coram præceptore, opus est cum aliquo repetivisse. *B.* Istud ego nesciebam: sed tibi libenter assentior. *A.* Faciamus ergò quod ego te monebam. *B.* Equidem non recuso: incipe.

COLL. 12.

Gentilis. Isaacus.

TEnésne memoriâ prælectionem? *I.* Propemodum. *G.* Vísne repetamus unâ? *I.* Maximè velim. *G.* Incipe igitur. *I.* Faciam libenter: sed tu attentè audi, ut me corrigas, si quid erravero. *G.* Agedum. *I. Fac sumptum propere. G.* Errâsti. incipiendum fuit ab hesterna? *I.* Bene admones: nunc incipiamus. *Iratus de re incerta contendere noli: Impedit ira. G.* Peccas accentu *ira. I. Impedit animum ira nè. G.* Distingue post *animum. I. Impedit*

dit ira animum, nè poſſit cernere verum. F ac ſumptum properè, cùm res deſiderat ipſa: Dandum etenim. G. Iterum peccas accentu: Repete. *I. Dandum enim eſt aliquid, cùm tempus poſtulat aut res. G.* Vidéſne te erraviſſe quatér? *I.* Video. *G.* Et obſervâſti locos? *I.* Obſervavi. *G.* Sic tibi faciliùs cavebis. *I.* Me miſerum! putabam me rectè tenere. *G.* Sic mihi quoque ſolet accidere, quoties memoria non eſt bene confirmata. *I.* Felix qui memoriam bonam habet. *G.* Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit; audi nunc me. *I.* Audio, pronuntia. *G. Ingratus de re incerta contedere noli. I.* Hem! Præceptor adeſt, tace, ut illum ſalutemus.

COLL. 13.

Clemens, Felix.

NIhílne eſt, quod reddamus hodie præceptori? *F.* Nihil, niſi de *Grammaticæ rudimentis. C.* Quidnam? *F.* Inſpice librum tuum, invenies notas in quinque lectiones, quas præceptor nobis præſcripſit. *C.* Quando iſtud fuit? *F.* Die *Veneris*, horâ quartâ. *C.* At ego tunc non interfui. *F.* Ergò plagas meruiſti. *C.* Siccine judicas, ſevere judex? occupatus eram domi, nec abieram injuſſu præceptoris. *F.* Eſto; ſed tamen debuiſti poſtridie quærere quid pridie actum eſſet. *C.* Meam culpam confiteor; ſed cedo librum tuum, quæſo, ut videam quid nobis reddendum ſit. *F.* Accipe, & eâdem operâ ſignato quæ à præceptore nobis præſcripta ſunt. *C.* Faciam diligenter: neque poſthac (ut ſpero) me accuſabis negligentiæ.

COLL. 14.

Comes, Oliverius.

QUid actum eſt in auditorio horâ tertiâ? *O.* Tractatæ ſunt orationis partes ex prælectione. *C.* Nihílne ampliùs? *O.* Dixiſſem, niſi me interpellaſſes. *C.* Erravi; perge. *O.* Poſtea dictavit præceptor argumentum *Anglicum* hodie vertendum. *C.* Quando reddendum? *O.* Cras meridie. *C.* Jámne vertiſti? *O.* Utcunque. *C.* Dicta mihi

mihi, quæso, vernaculum. G. Accipe, festina; nam habeo aliquid scribere.

COLL. 15.

Sylvius, Gervasius.

QUid agis? G. Repeto mecum. S. Quid repetis? C. Præscriptum hodiernum præceptoris. S. Tenésne memoriâ? G. Sic opinor. S. Repetamus unâ: sic uterque nostrûm rectiùs pronunciabit coram præceptore. G. Tu igitur incipe, qui me provocâsti. S. Agè, attentus esto, nè me sinas aberrare. G. Sum promptior ad audiendum, quàm tu ad pronuntiandum.

COLL. 16.

Acoratus, Cortinus.

VIsne mecum repetere prælectionem? C. Volo. A. Tenésne? C. Non satis rectè fortasse. A. Agè, faciamus periculum. C. Quin igitur expectamus? A. Ubi voles, incipe. C. Atqui tuum est potiùs incipere. A. Quid ità? C. Quia me invitâsti. A. Æquum dicis; attende igitur. C. Iltic sum.

COLL. 17.

Crispus, Sandrotus.

JAmne tenes quæ reddenda sunt horâ tertiâ? S. Teneo. C. Ego quoque. S. Ergò confabulemur paulispet. C. Sed, si intervenerit observator, putabit nos garrire. S. Quid times, ubi nihil timendum est? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala. Audiat, si velit, nostrum colloquium. C. Optimè loqueris: secedamus aliquò in angulum, nè quis nos impediat.

COLL. 18.

Trimundus, Messor.

NOn decet hîc otiari, aut garrire; dum præceptor expectatur. M. Quid ais? Non decet? Imò verò non licet, nisi volumus vapulare. T. Tu igitur, audi me, dum prælectionem pronuntio.

COLL.

COLL. 19.

E. F.

CUr non scribis? F. Jam scripsi meam paginam: tu verò? E. Eo scriptum in area. F. Quid ita? E. Quia serenum est cœlum. F. Festina, tempus abit: & mox exigetur ratio.

COLL. 20.

Titus, Valerius:

CUr non scribis? V. Quia non libet. T. Atqui præceptor jusserat. V. Scio: sed est mihi aliquid legendum prius; præterea nihil habeo, quod nunc scribam. T. O si velles mihi scribere! V. Quidnam? T. Habeo describenda dictata præceptoris. V. Quæ dictata? T. In *Ciceronis Epistolas*. V. Libenter describam tibi: sed expecta feriarum diem proximum. T. Expectabo igitur sed nè fallas, quæso. V. Nec sciens, nec volens fallam.

COLL. 21.

Damon, Audax.

VIsne mihi describere prælectionem? A. Cur non habes? D. Quia hesterno die fui occupatus. A. Accipe librum meum, & describe. D. Non ignoras me lentiùs scribere: tu citiùs totum descripseris, quàm ego quatuor aut quinque versiculos. A. Quære tibi alium scriptorem; nunc ego tibi non possum dare operam. D. Cur non? A. Est mihi aliud negotium, idemque perneccessarium. D. Nolo te urgere, nec possum quidem: sed saltem commoda tuum codicem. A. Accipe; utere ut libet, modò nè abutare. D. Nihil est, quòd hîc verearis.

COLL. 22.

Augustinus, Observator domesticus.

LIcetne ire cubitum, condiscipule? O. Cur ante horam. A. Quia tertiâ est mihi surgendum. O. Quamobrem? A. Scribendi causâ. O. Quid habes scribere? A. Literas ad patrem. O. Cur non petis à præceptore veniam? A. Bene mones, estne in musæolo? O. Puto esse, vise.

COLL. 23.

Pædagogus, Puer.

UNde venis? *Pu.* Venio inferné. *P.* Quod erat nibi negotium infrá? *Pu.* Iveram redditum urinam. *P.* Sede nunc ad menſam, & mane in cubiculo donec rediero. *Pu.* Quid agam interea? *P.* Ediſce prælectionem in diem craſtinum; ut eam mihi reddas ante cœnam. *Pu.* Jam edidici, præceptor. *P.* Lude igitur. *Pu.* Led nullos habeo colluſores. *P.* Satis multos invenies in hac vicinia, ex tuis etiam condiſcipulis. *Pu.* Nihil id curo nunc: malim (ſi tibi placet) ediſcere de *Catechiſmo*, in diem *Dominicum*. *P.* Ut libet. *P.* Si quis te quæret, quid illi dicam? *P.* Dic me prodiiſſe, ſed mox reverſurum.

COLL. 24.

Pædagogus, Abrahamus Puer.

HEus! *Abrahame*. *A.* Hem! præceptor. *P.* Pone libros; jam ſatís toto die ſtuduiſti: para te, ut eamus ambulatum. *A.* Nonne à cœna præſtaret? *P.* Salubrior eſt ante cibum exercitatio corporis. *A.* Memini ex te audire. *P.* Narra *Socratis* dictum in eam ſententiam. *A. Cùm Socrates uſque ad veſperam contentiùs ambularet, interrogatus quare id faceret, reſpondit, Se, quò meliùs cænaret, obſonare famem ambulando.* *P.* Probè meminiſti: quis auctor? *A. Cicero:* ſed quò prodibimus, præceptor? *P.* Extra urbem. *A.* Mutabóne calceos? *P.* Muta, nè illos novos pulvere conſpergas: ſume etiam umbellam, nè ſolis ardor infuſcet tibi faciem. *A.* Jam paratus adſum. *P.* Nunc ſanè prodeamus. *A.* Vocabóne ex vicinia unum aut alterum comitem? *P.* Rectè admones; ſic enim jucundior erit deambulatio: nam per viam ſermones inter vos conferetis, & in umbra colludetis alicubi. *A.* Sic etiam excitabitur cibi appetentia. *P.* Ego lento gradu præcedam; ubi nactus eris comites, vos me per *portam Ripariam* ſequimini. *A.* Nos igitur illîc expectabis? *P.* Certô. *A.* Quid ſi nullos invenero? *P.* Nihilominus ſequere me: audîſtîne? *A.* Audivi præceptor.

COLL.

COLL. 25.

Herſenius, Gimardus.

A Quo emiſti iſtam chartam? G. A *Fatino.* H. Eſtne bona? G. Melior quàm iſta tua, ut opinor, H. Nihil miror. G. Cur iſtud dicis? H. Quia fortaſſe carior. G. Neſcio. H. Quanti emiſti ſcapum? G. Solido & ſemiſſe: tu verò quanti? H. Solido & pluris. G. Quanti igitur H. Quinque quadrantibus. G. Non malè profectò emiſti. H. Quinetiam mercator dedit mihi auctarium. G. Quodnam quæſo? H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me imprudentem, qui oblitus ſum petere! H. Ego nè petivi quidem, ſed ultrò ille dedit. *Et hoc*, inquit, *addo tibi, ut me reviſas.* G. Sic ſolent emptores allicere. H Nec mirum: ſuum quiſque commodum quærit. G. Sed quid agimus, hodierni penſi immemores? H. Exiguum eſt: ſatis temporis nobis reſtat.

COLL. 26.

Anicellus. Fontanus.

M Eminiſtin' me tibi nuper dediſſe chartam mutuó? F. Quidni meminerim? non adeò ſum oblivioſus. A. Quot erant ſchedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddidiſti? F. Expectavi dum haberem codicem. A. Habuiſtíne tandem? F. Tantùm hodie. A. Unde nactus es? F. Petivi à præceptore. A. Ubi? F. In bibliotheca ejus. A. Quid ille, deditne libenter? F. Miſit me ad hypodidaſcalum, qui ſtatim dedit codicem. A. Non antè in ſuum codicem retulit? F. Nihil dare ſolet, quin priùs inſcribat. A. Audivi ex parte id eſſe viri prudentis. F. Præſertim, ſi reddenda eſt ratio. A. ſed quibus indiciis dare tibi auſus eſt? F. Oſtendi illi manu meâ ſcriptum in libello meo: ſic enim, ut ſcis, facere ſolemus. A. Reddes ergò mihi mutuum? F. A prandio ſtatim, nè dubites.

COLL. 27

Francus, Marcus.

P Emmæ, iſtæ quas circumfers ſùntne venales? M. Etiam, ſi ſe emptor obtulerit. F. Oſtende: vah, quàm ſunt mol-

molles! M. Tales deciderunt ex alis noſtrorum anſerum? ſed tenta diligenter; ſunt aliæ aliis firmiores. F. Satìs video quales ſint; quot vis dare pro quadrante? M. Tantùm ſex. F. Quid ais? ſex? mallem emere à mercatoribus, qui *Lutetiâ* & *Lugduno* huc adferunt. M. Quaſi neſciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam ſcribæ hujus civitatis, ſe emiſſe *Lutetiæ*, ſingulis aſſibus. F. Aliter *Lutetiæ*; aliter *Genevæ* vivitur: ſed non opus eſt tot verbis, vis dare duodecim? M. Hui, duodecim! quaſi ego furatus ſim! F. Iſtud non dico; ſed vide num tibi placet conditio. M. Vis uno verbo dicam? F. Dic, quæſo, ſatìs jam garritum eſt. M. Dabo tibi novem, modò promiſcuè de mea manu accipias. F. Nugas agis; ego ſine delectu nollem accipere quindecim. Vale: alibi inveniam ſatís. M. Per me licet: heus! heus! redi. Cur me revocas? M. Accipe ſi vis octo; nec à me plures expecta. F. Cedò totum faſciculum, ut deligam arbitratu meo. M. Tene; delige ut voles. F. Vide nunc, &, ſi libet, numera. M. Sunt viginti quatuor: conſtat numerus. Sed miror te nullas accepiſſe ex ala extrema: ſunt enim firmiores. F. Scio; ſed habent caulem breviorem. Accipe pretium. M. Bene vertat Deus utrique noſtrûm. F. Idem tecum opto, atque precor. Sed quando adferes meliores pennas? M. Neſcio an meliores poſſim, ſed, ut ſpero, brevi plures afferam, cùm ad vos domum proficiſcar. F. Sùntne vobis multi anſeres? M. Triginta & ampliùs. F. Papæ! quaneus grex anſerum! ubi paſcuntur? M. Scies aliàs non licet mihi diutius hîc morari. Vale *France*. F. Cura ut valeas, *Marce*.

COLL. 28.

Othomanus, Philobertus.

VIſne mihi dare unicam pennam? P. Non ſic dantur mihi. O. Hem! rem tantillam mihi negas? quid, ſi magnum quid rogarem? P. Fortaſſe repulſam ferres. O. Credo equidem: agè, non peto dono, ſaltem commodabis? P. non recuſo, modò nè abutare. O. Non abutar. P. Cave nè hinc pedem moveas. O. Nuſquam moveo.

COLL.

COLL. 29.

Mercator, Betrandus.

ACuiſtine pennam meam? B. Jamdudum. M. Quâ formâ ſcripturæ? B. Mediocri. M. Maluiſſem ad minutas literas. B. Debuiſti prædicere. M. Oblitus eram. B. Parùm refert; mucronem facilè mutabo: I petitum. M. Sed ubi reliquiſti? B. Super menſam hypocauſti. M. In qua parte. B. Ubi ſtudere ſoleo.

COLL. 30.

Pictonus, Joſhua.

HAbéſne duas aut tres pennas? J. ſunt mihi tantùm duæ. P. da mihi unam commodatò. J. Non faciam. P. Cur non? J. Nè abutaris. P. Memineris; fortaſſe aliquando me fruſtrà rogabis aliquid. J. Atqui jubet *Chriſtus* malum bono compenſandum. P. Nondum iſtud didici. J. Tamen diſcas oportet, ſi cupis eſſe *Chriſti* diſcipulus. P. quid cupio magis? J. Diſce igitur magiſtrum imitari. P. Diſcam progreſſu temporis. J. Præſtaret nunc incipere, dum per tempus licet. P. Nimis urges: nondum complevi annum octavum, ut ait mater. J. Semper eſt bene agendi tempus; ſed interim né mihi, quæſo, ſuccenſeas: jocabar enim ut te ad colloquendum invitarem tantiſper, dum ſumus otioſi. Ecce tibi penna, eaque non omnino peſſima P. Reddam tibi ſtatim, cùm aliquid deſcripſero J. Nolo mihi reddas. P. Quid igitur faciam? J. Quicquid voles: à me enim tibi dono datur. P Gratiam habeo maximam.

COLL. 31.

Henricus, Gualtherius.

UNde redis tam anhelus? G. A foro. H. Quid illinc affers? G. Scalpellum. H. Quanti emiſti? G. Duobus aſſibus. H. Eſtne bonum? G. Eſt à *Germania*, ut dixit mercator: vide notam. A. Ego minime novi: ſed non ſatis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. G. Quid facerem? H. Debuiſti aliquem peritum adhibere, qui tibi

optimum deligeret. G. Hâc erravi fateor: ſed hoc me conſolatur, quòd mercator habetur vir bonus, utpote profeſſionis Evangelicæ. H. Quaſi nulli ſint fallaces ejuſmodi. G. Puto eſſe plurimos. Sed hæc omittamus; quin potiùs experiamur ipſum ſcalpellum. H. Experientia docebit nos. G. Accipe & tenta obſecro. Non enim probavi, niſi leviſſimè, ídque inter emendum. H. Papæ! quis te docuit tam prudenter eligere? G. Rogas? non meminiſti præceptorem nobis dicere tam ſæpe, Deum eſſe ſolum, qui bona doceat? H. Profectò hic optimè te docuit. G. Ago illi ex animo gratias: & precor, ut me ſemper doceat parere ſuæ voluntati. H. Ego quoque idem precor; nec ſolùm nobis, ſed etiam piis omnibus. G. Facis ut pium decet puerum. Sed eſtne tempus, ut conferamus nos in auditorium? H. Sic eſt; Sume libros, & eamus unà.

COLL. 32.

Michael, Renatus.

HAbéſne ſcalpellum? R. Habeo. M. Oro te, commoda mihi parumper. R. Quando reddes? M. Cùm primùm duas pennas exacuero. R. Accipe; ſed ea lege, ut integrum reddas. M. Eà conditione acceptum intelligo, etiamſi nihil addidiſſes. R. *Intelligenti* (ut vulgò dicitur) *pauca ſufficiunt.*

COLL. 33.

Sordeles, Manaſſes.

EMiſtíne ſcalpellum, ut nuper volebas? M. Non emi. S. Quid obſtitit? dixeras enim mihi empturum te hodie. M. Dixeram quidem; ſed mihi poſtea in mentem venit, præſtare ut expectem mercatum proximè futurum in hac ipſa urbe. S. Quid facies lucri? M. Et minoris emam, & melioris notæ: nempe ex *Germaniæ* officinis. S. Quis tibi iſtud conſilium dedit? M. *Hieronymus* noſter. S. Bene fecit. Debemus enim amicis bonum conſilium ſemper dare. M. Tantúmne igitur amicis? S. Imò & inimicis, fateor: quia ſic jubet *Chriſtus* præceptor noſter optimus.

optimus. M. Utinam doctrinam ejus bene infixam memoriæ conſervemeus, eámque perpetuo ſequamur! S. Faxit ille Spiritus bonus, cujus unius inſtinctu animi noſtri ad bene agendum accenduntur. M. Bene precaris.

COLL. 34.

Campanus. Languinus.

HAbéſne multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos habes? L. *Rudimenta Grammaticæ, Colloquia Scholaſtica, Terentium, Epiſtolas Ciceronis* cum *Gallica* interpretatione, *Catonem, Dictionarium, Teſtamentum Anglicum, Pſalmos cum Catechiſmo,* præterea librum chartaceum ad ſcribendum dictata præceptoris. Tu verò quos habes? C. Omnes habeo quos enumerâſti, præter *Catonem, Terentium, & Ciceronis Epiſtolas.* Cur enim libros haberem, qui non præleguntur in claſſe noſtra? L. At ego, dum ſumus otioſi, lego interdum illos; ut ſemper aliquid addiſcam novi, præſertim in lingua *Latina*, & honeſtis moribus. C. Prudenter facis, mi *Languine*. O. me miſerum, qui nunquam didici quid ſit ſtudioſum eſſe! L. Diſce igitur. *Præſtat* enim *ſerò quàm nunquam diſcere.*

COLL. 35.

Simeon, Haggæus.

COmmoda mihi *Virgilium* tuum in duos dies, ſi nullo incommodo tuo id fieri poteſt. H. Profecto non poſſum. S. Cur non? H. Quia *Gerardus*, qui his diebus è me commodatò acceperat, pignori appoſuit. S. Ain tu? pignori? H. Sic eſt, ut dico. S. Quanti oppignoravit? H. Tribus (ut ait) aſſibus. S. O hominem ingratum! H. Tantúmne ingratum? S. Imò verò ingratum & malum, Sed nunquid ille rem tuam oppignorare potuit, te inconſulto? H. Potuit, ut factum vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu tetigiſti: ſed quid facerem? S. Rogas? defer eum ad præceptorem. H. Malo iſtam pati injuriam, quàm committere, ut miſer vapulet. S. Bene facis, dummodo tuum reddat. H. Reddet, ſpero. S. Unde redderet? Ait ſe brevi accepturum a patre pecuniam. S. Quid ſi te fallit? H. Fieri poteſt: ſed tamen aliquot dies expectabo quid

postea sit futurum; deinde consilium capiam. S. *Consilio recto nihil est tutius.* H. Meministi probè; sic enim præceptor dictitavit nobis: sed nunquid vis aliud? S. Ut bene tibi sit. H. Et tibi optimé.

COLL. 36.

Granatus, Forestus.

VIsne mihi commodare tuum *Terentium*? F. Volo equidem, modò illum repetas à *Conrado*, cui utendum dedi. G. Quo signo vis repetam? F. Nempe hoc, quòd ejus habeo *Epistolas*. G. Id mihi satis est. F. Sed quando reddes? G. Cùm descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones. F. Matura igitur; nè meo studio incommodes. G. Maturabo. F. Sed, heus tu, cave macules: alioquin ægrè commodabo posthac. G. Nempe indignus essem beneficio.

COLL. 37.

Augustinus, Rodigus.

QUis iste novus liber deauratus, quem tam magnificè ostentas? R. *Terentius*. A. Ubi impressus? R. *Lutetiæ*. A. Quis tibi dedit eum? R. Emi pecuniâ meâ. A. Unde nactus eras pecuniam? R. Stulte, istud quæris? quasi verò furatus sim? A. Absit à me id cogitare: sed animi causâ id rogabam. R. Nec ego seriò dictum tuum reprehendi: sed eo more jocare solemus cum familiaribus. A. Nihil jocari prohibet, modò nè Deus offendatur. Sed agè, ad propositum revertamur: de quo emisti *Terentium* istum; R. De *Clemente*. A. Illóne bibliopolâ circumforaneo? R. Maximè. A. Quanti constitit? R. Decem assibus. A. Nihilne ampliùs? R. Nihil omnino. A. Profectò satis vile pretium. R. Præsertim cùm auratus, adeoque eleganter compactus sit. A. Erántne codices alii similes? R. Duo vel tres. A. Deduc me quæso ad illum. R. Eamus.

COLL. 38.

Evardus, Baldus.

NOnne hic liber est tuus? B. Ostende mihi: agnosco meum; ubi inveniisti? F. In auditorio nostro. B. A-

go tibi gratias, quòd eum collegeris. E. Atque nunc notandus eſſes, ſi ſummo jure vellem tecum agere. B. Quid ità? E. Neſcis leges noſtras Scholaſticas? B. *Ipſæ etiam leges cupiunt, ut jure regantur.* E. Quo jure reguntur leges noſtræ? B. Æquitate, & præceptoris arbitrio, nempe qui nobis eas privatim condiderit: præterea, non ſolet tam ſeverus eſſe in eo, quod vel negligentiâ vel oblivione peccatum eſt. E. Sic ſæpe expertus ſum. Sed quoquo modo peccaveris, dicenda erit cauſa coram obſervatore. B. Non timeo cauſam dicere, ubi nihil eſt periculi. E. Taceo. B. Sed quæſo, quid opus eſt ut id ſciat obſervator? hic enim Deus nihil offenſus eſt. E. Age, celabo. B. Bene facies. E. Sed, heus! memento par pari referre, ſi forte mihi acciderit aliquod delictum ejuſmodi. B. Æquum & bonum dicis: meminero.

COLL. 39.

Calliatus. Germanus.

CUr non reddis mihi librum? G. Expecta in craſtinum diem; nondum ſatis uſus ſum. C. Libenter expectabo. G. Referam tibi gratiam, Deò volente. C. Pro tantillo beneficio nullam expectabo gratiam. G. Tantùm eſt meum agnoſcere.

COLL. 40.

Noæus, Capellus.

VIdiſtíne librum meum? C. Quem librum quæris? N. *Ciceronis Epiſtolas.* C. Ubi reliqueras? N. Oblitus eram in auditorio. C. Tua fuit negligentia. N. Fateor: ſed interim indica, ſi quem ſcias accepiſſe, C. Cur non adis præceptorem? ſolet enim (ut ſcis) quæ à nobis relicta ſunt aut ferre in muſæolum, aut alicui dare qui reddat. N. Bene mones: O me oblivioſum, cui id in mentem non venit!

COLL. 41.

Ezekiel, Beatus.

VIs à me magnam inire gratiam? B. Nihil libentiùs fecerim, ſi quidem penès me res ipſa eſt. Sed quid eſt

in

in quo tibi commodare possim. E. Da mihi mutuò asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. E. Quantum quæso? B. Nescio, nisi crumenam inspexero: ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. B. Parùm refert, totum, si vis, accipe. E. Ago tibi gratias: credo hoc pecuniæ satis fore negotio meo, cum aliquantulâ, quam ipse habeo. B. Ut libet. E. Amo te de ista tam exprompta benignitate. B. Si quid aliud possim, ne parcas. E. Reddam totum, Deo volente, cùm primum pater ad me miserit. B. Ne sis magnopere sollicitus; nondum est opus mihi.

COLL. 42.

David, Nicolaus.

POtésne mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinque asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D Quot igitur? N. Tantum quatuor. D. Bene sané. Da mihi istos quatuor. N. Dabo (si vis) dimidium. D. Cur non totum? N. Quia sunt mihi opus duo. D. igitur duos quæso. N. Sed tibi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos: quando reddes? D. Die (ut spero) *Sabbati*, cùm pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Nè timeas.

COLL. 43.

Pasquetus, Custos.

DA mihi duos asses mutuó. C. Nunc mihi non est promptum dare. P. Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam. C. Accepi quidem; sed emendi sunt libri, & alia mihi necessaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Ubi emero quæ mihi sunt opus, si quid supersit, faciam te libenter participem. P. Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfuerit? C. Statim dicam tibi nè frustrà diutiùs expectes. P. Quando emes ea, quæ decrevisti? C. Cras (ut spero) aut ad summum perindie. P. Bene habet, tempus est brevissimum.

COLL.

COLL. 44.

Morellus, Boruſſardus.

ABiitne pater tuus? B. Abiit. M. Quotâ horâ? B. Primâ pomeridianâ. M. Quîd dixit tibi? B. Multis verbis monuit me, ut diligenter ſtuderem. M. Utinam ſic facias! B. Faciam, Deo juvante. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit, ut ferè ſolet. M. Quantum? B. Nihil ad te. M. Fateor: ſed tamen quid facies iſtâ pecunia? B. Emam chartam, & alia quæ mihi ſunt uſui. M. Quid ſi amiſeris? B. Æquo animo ferendum erit. M. Quid ſi fortè eguero? dabís ne mutuó? B. Dabo, & equidem libenter. M. Habeo tibi gratiam.

COLL. 45.

Columbanus, Fontanus,

SAtisne uſus es ſcalpello meo. F. Satís. C. Redde igitur. F. Accipe: ago tibi gratias. C. Nihil eſt quod agas. F. Sed ignoſce, quòd non ultrò & citius reddiderim. C. Ea de re nihil ſum offenſus: non enim debemus offendi, niſi cùm Deum offendi videmus. F. Rectè ſentis.

COLL. 46.

Bergerius, Nepos.

COmmoda mihi parumper cultellum tuum. N. Semper aliquid commodatò petis; accipe, quin tu emeres potiûs. B. Non habeo pecuniam. N. Cur non petis? B. Unde peterem? N. A patre. B. Non eſt in hac urbe. N. Ubi igitur? B. Peregrè profectus eſt. N. Quó? B. *Bernam.* N. Quo die? B. Nudiuſtertius. N. Quando eſt reverſurus? B. Cras, ut ſperamus: ſic enim dixit proficiſcens. N. Bene vertat Deus.

COLL. 47.

Columbirius, Simo.

REſtátne tibi multum panis? S. Satìs, gratia Deo. C. Víſne dare mihi mutuó? S. Libenter. C. Sed fortaſſe tibi non ſufficiet. S. Imò, ut ſpero. C. Ad quod uſq; tempus? S. Ad diem *Veneris.* C. Unde habebis poſtea? S. Do-

S. Domo. C. Quis afferet? S. Egomet ibo petitum. C. Quando? S. Ipſo die *Veneris*. C. Da mihi mutuò ſeſquilibram. S. Quis appendet? C. Uxor præceptoris, aut ancilla. S. Eamus petitum ex arca mea. C. Quin ito ſolus: ego te in culina expectabo.

COLL. 48.

I. T.

ORo te, da mihi ex pane tuo. T. Mihi non habeo nimis; tamen volo tibi impertire: accipe. I. Gratias ago tibi. T. Non eſt quod agas ob rem tantulam. Sed dic, quæſo: cur non attuliſti? I. Quia nemo erat domi noſtræ qui mihi daret. T. Tu verò cur non accipis? I. Non audeo, niſi det mater. T. Bene facis? ſed audi bonum conſilium. I. Auſculto, ut audiam: dic quæſo. T. Cùm prandio finito, tollantur menſæ reliquiæ, petito merendam tuam, eámque in peram ſtatim recondito: ita fiet, ut nunquam inanis venias. I. De jentaculo autem quid ſuades? T. Ut petas in exitu cœnæ, & idem facias, quod dixi tibi de merenda. I. Nunquam vidi melius conſilium dari. T. Fac igitur ut memineris: cùm voles, utere. I. Egò verò utar, quoties opus erit.

COLL. 49.

A. B.

DA mihi fruſtum panis. B. Non habes? A. Si haberem non peterem. B. Cur non attuliſti? A. Dicam poſtea; ſed da interim, quæſo: nam eſurio vehementer. B. Cape. A. Hui tantillum? B. Etiam quereris? A. Non immeritò, das parce nimis. B. Vide quantulum reſtat; dedi fere dimidium. A. Ago tibi gratias; dediſti abundè: ſed jocabar. B. Nunc reſponde: cur non attuliſti panem domo? A. Nemo erat, qui daret. B. Nemo? A. Prorſus nemo. B. Quid mater? A. Aberat domo. B. Quid cæteri? A. Omnes erant occupati. B. Cur tute non accipiebas? A. Nunquam auderem tale quidpiam. B. Cur non? A. Mater perpetuò vetat, nè quid attingam ſine permiſſu ejus. B. Dura mater. A. Tuo quidem judicio, qui indulgentiorem habes. B. Non dico indulgentem, ſed certè liberalem.

lem. A. Quomodo te tractat? B. Suaviſſimè, omninóq; ex animi ſententia. A. Fortaſſe in tuam perniciem B. Avertat Deus Optimus Maximus. A. Non equidem invideo. B. Cur ergo iſtud dicis? A. Ut interim te moneam, *Omnes licentiâ deteriores fieri.* B. Bene facis: ſed quid cenſes? Nonne uti licet parentum bonitate? A. Certè licet, modò nè abutaris. B. Quomodo abutimur? A. Rogas? cum aut patris aut matris indulgentiam in malum vertimus. B. Rectè dicis: ſed quotuſquiſque id facit? A. Imò, ferè omnes, niſi qui à Domino Deo prohibentur. B. Quis poteſt bonus eſſe, niſi per Dei gratiam? A. Ergò (ut ſæpe monemur à præceptore) precandus eſt, ut Spiritu ſuo nos bonos & ſanctos efficiat. B. Gaudeo te non attuliſſe jentaculum. A. Quamobrem? B. Quia hoc noſtro colloquio mihi videor multùm profeciſſe. A. Ego quoque non parùm. B. Tuâ operâ id factum eſt. A. Imò beneficio Dei, qui quidem ità voluit. B. Credo equidem. A. Et hîc igitur, & in cæteris agnoſcamus bonitatem ejus. B. Valdè id æquum eſt. A. Imò valde neceſſarium, ſiquidem volumus ingrati animi crimen effugere. B. O ſermonem jucundiſſimum! A. Gratiæ Deo imortales, per *Jeſum Chriſtum.* B Ità velim.

COLL. 50.

Diſcipulus primus ex Victoribus, Præceptor, Nomenclator.

PReceptor, víſne dare præmiolum? P. Quamobrem? D. victoriæ causâ. P. Ubi ſunt compares tui? D. Adſunt *Hugo* & *Audax.* P Heus, Nomenclator, ſúntne hi victores hâc hebdomade! N. Habent notas omnium pauciſſimas. P. Ergò ſunt victores quid aliud ex te quæro? Vos igitur quod præmium petitis? D. Quod tibi placuerit. P. Quo tandem jure debeo? D. Ex promiſſo. P. Æquum dicitis. *Quicquid*, enim *rectè promiſſum eſt*, *præſtari debet.* D. Sic ex te didicimus. P. Ecce vobis pennæ ſingulæ ad ſcribendum! ac nè putetis vulgares eſſe, ex earum ſunt genere, quæ vulgò *Hollandinæ* appellantur. D. Gratias agimus, præcepto. P. Quin potiùs agite Deo omni-

omnium bonorum auctori, qui dat ſtudiis veſtris ſucceſſus proſperos: vos autem in literarum ſtudio pergite diligenter. D. Dabimus operam, quantùm juvabit ille Pater optimus. P. Sine ejus ope vana ſunt noſtra omina.

COLL. 51.

Obſervator, Capparonus.

UNde venis, *Capparone*? C. Domo. O. Quid affers illinc? C. Merendam. O. Quis tibi permiſe ât exire? C. Præceptor ipſe. O. Unde iſtud probabis? C. Adeamus illum ut conſulamus. O. At vide quid agas? C. Hac in re nihil timeo. O. Adeóne ſecurus es? C. *Qui verum dicit, nihil timere debet.* O. Vera quidem iſta eſt ſententia, ſed quotuſquiſque non mentitur? C. Certus ſum me nihil mentiri nunc. O. Propemodum perſuades mihi. Abi, credo tibi, quia in mendacio nunquam te deprehendi. C. Eſt Deo gratia: quem precor ut me integrum & purum cuſtodiat. O. Utinam ex animo omnes precarentur! recipe nunc te, ut edas merendam tuam.

COLL. 52.

Giraldus, Eliel.

QUi ſunt victores hâc hebdomade? E. Ubi eras, cùm rationes redderentur? G. Accerſitus à parte fueram: ſed qui ſunt victores? dic ſodes. E. Ego & *Puteanus*. G. Jàmne habuiſtis præmium; E. Habuimus. G. Quodnam? E. Duodenas juglandes. G. Hui! quale præmium! E. Eho, inepte, æſtimas ergò præmium ex rei pretio? G. Hîc nihil aliud video eſtimandum. E. Sordidus es, qui lucro ſic inhias. Non meminiſti verbum præceptoris? G. Quod verbum? E. *Non lucri ſed honoris causâ datur præmium.* G. Nunc reminiſcor, quaſi per nebulam. Poſthac ero diligentior. E. Sic tandem ſapies.

COLL. 53.

Galatinus, Euchardus.

EUge, dimiſſi ſumus at ludum, audiſtíne? B. Quidni audirem? cùm egomet adfuerim? G. Placétne pauliſper

lipſer confabulari? deinde ludemus unâ. B. Mallem ego prius ludere. G. Atqui difficile eſt ludum abrumpere. B. Planè verum dicis, & ego in me ſic experior. G. Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. B. Imò tuum eſt dare, ut qui me laceſſiveris. G. Æquum dicis; redde nomina *Latinè*, quæ tibi Anglicè proponam. B. Qua de re propones? G. De ſupellectili. B. Tentabo reſpondere: modò nè plura quàm decem proponas. G. Enumerabo in digitis, nè fortè numerum excedam. Audi igitur. B. Iſtîc ſum. G. *A cupboard.* B. Abacus. G. *A bench.* B. Sella. G. *A candleſtick.* B. Candelabrum. G. *A caldron.* B. Ahenum. G. *A pair of bellows.* B. Follis. G. *A pillow.* B. Pulvinar. G. *A bolſter.* B. Cervical. G. *Linen cloth.* B. Linteum. G. *A pot of earth.* B. Olla. G. *A flagon of wine.* B. Oenophorum. G. Errâſti ſemel. B. Ubi? G. Dixiſti *linteum* pro *lodice.* B. Fateor: debeo tibi ſemel victoriam. G. Nunc viciſſim propone ut redimas, ſi potes. B. Vis reſpondere de eduliis? Ut libet. B. *Freſhmeat.* G. Caro recens. B. *Pork.* G. Suilla. B. *Veniſon.* G. Ferina. B. *Veniſon of a wild boar.* G. Aprugna. B. *Sod milk.* G. Lac decoctum. B. *Whey.* G. Serum *vel* ſerum lactis. B. *New Cheeſe.* G. Caſeus recens. B. *Pottage.* G. Jus Carnium. B. *Fiſh ſod.* G. Piſcis elixus. B. *Pickle.* G. Condimentum. B. Falleris. G. Quid ergò eſt? B. *Intinctus.* G. Condimentum volo. B. At ego nolo contendere. G. Quis contendit? conſulamus. B. Quin priùs ludamus; illud fiet poſteriùs. G. Age? fiet. Ne amittamus ludendi occaſionem.

COLL. 54.

Moſes, Olevitanus.

JAmdudum tædet me toties repetere luſus Scholaſticos. O. Quid facias igitur? M. Eamus in hortum noſtrum. O. Quid agemus? M. Ambulabimus, colloquemur, Dei beneficia in ejus operibus commemorabimus. O. Nihil ſanè jucundius, ſed interim petenda eſt à præceptore venia. M. Jam impetravit mihi, & item uni, quem vellem ducere

ducere. O. Bene res habet; eamus, ducente Deo. M. Precor, ut nos custodiat. O. Ego quoque idem precor tecum.

COLL. 55.

Sulpitius, Munchius.

IMpetrâstis ludendi facultatem? M. Impetravimus. S. Ad quod usq; tempus? M. Ad cœnam usque. S. Qui dederunt versus? M. Primi & secundi. S. Quid ceteræ classes? M. Primus quisque decurio trium proximarum classium pronuntiavit unam è sacris literis sententiam S. Nonne precati estis, ut solemus? M. Precati, & quidem præsente ludimagistro: tu verò ubi eras? S. Iveram domum, à matre accersitus. M. nunc igitur quid agere cogitas? S. Ludere sesquihoram; deinde ad studium me recipere. M. Vîn' tu, ut tibi sim colluſor? S. Quidni velim? M. Quo lusu nos exercebimus? S. Nullus est mihi jucundior pilâ palmariâ. M. Nec mihi quidem. S. Visamus igitur, an cæteri partes sortiti sint: nam si soli luderemus, minùs esset voluptatis. M. Visamus sané.

COLL. 56.

M. R.

VIsne ire mecum? R. Quó properas? M. Ad lacum R. Quid eò? M. Lotum pedes. R. I sane; nunc lotione mihi opus non est. M. Sed interim parùm fabulabimur. R. Nè fabulari quidem nunc velim. M. Atqui utilis est confabulatio; duntaxat de honestis rebus. R. At mihi utilior est ad valetudinem exercitatio corporis. M. Quid si mansero tecum? R. Prudenter facies, & nos pilâ palmariâ colludemus. M. Bene vertat Deus: maneo. R. Aliàs lotum unà tecum ibo: cùm scilicet longius erit temporis spatium. M. Ad ludum igitur nos accingamus, R. Nulla est in me mora.

COLL. 57.

Vincentius. Bonus.

CUr hodie non lusisti nobiscum? B. Non erat mihi ludendi spatium. V. Quid habes negotii?

B. Non

B. Non abſolveram penſum meum. V. Quod penſum? B. Dimidium exemplaris reſtabat mihi perſcribendum. V. Perfeciſtine? B. Perfeci. V. Laudo tuam diligentiam: ludes alias otiosé. B. Cùm voluerit Deus. V. Rectè dicis: nam abſque voluntate ejus fieri nihil poteſt.

COLL. 58.

Primus puer, Præceptor, ſecundus puer, & tertius.

SAlve præceptor. Præ. Sit vobis ſalus à *Chriſto*. *Pueri*. Amen. P. Jámne repetiviſtis? Pri. Etiam, præceptor. P. Quis docuit vos? Pri. Subdoctor. P. Quid nunc vultis? Sec. Ut per te liceat nobis parumper ludere. Præ. Non eſt ludendi tempus. Ter. Non petimus omnibus, ſed nobis parvulis tantúm, Præ. Atqui pluit, ut videtis. Sec. Ludemus in pergula. P. Quo luſu? Sec. Aciculis, vel juglandibus. P. Quid mihi dabitis? Pri. Dicemus nomina. P. Quot dicetis ſinguli? Sec. Duo. P. Dicite igitur. Pri. *Paper*, Charta: *Ink*, Atramentum. Dixi. *Sec. A book*, Liber; *A little book*, Libellus, Dixi. *Ter. A cherry*, Ceraſum; *Walnuts*, Juglandes. Diximus. P. Quàm belli eſtis homunculi? Ludite, ad cœnam uſque. Pueri. Gratias agimus, præceptor.

COLL. 59.

A. B.

UBi nunc eſt pater tuus? B. Puto eum eſſe *Lugduni*. A. Quid ilîc agit? B. Negotiatur. A. Ex quo tempore? B. Ab ipſo initio mercatûs. A. Valde miror, qui audeat illîc commorari tot dies, dùm peſtilentia tanta ſit per totam urbem. B. Non eſt adeo mirandum. A. Itáne tibi videtur? B. Ità profectò: fuit enim aliàs in majore periculo: ſed Dominus Deus ſemper eum cuſtodivit. A. Credo equidem, & adhuc cuſtodiet. Sed quando eſt reverſurus? B. Neſcio; in horas expectamus. A. Reducat illum Deus. B. Ità precor.

COLL. 60.

Elizius, Delphinus.

QUa de re ſic elatus es lætitia? D. Pater meus modò advenit. E. Quid mea refert? D. Imò plurimùm quia nobis impetravit ludendi veniam. E. Aín tu? D. Vide pueros jam ludentes in area. E. Ludant ſanè alii: ego ſtudere malim quàm ludere. D. Nec minùs ego, ſed in tempore: nam (ut eſt in proverbio) *Omina tempus habent.* Unde & nos rectè monet *Cato* noſter.

Interpone tuis interdum gaudia curis;
Ut poſſis animo quemvis ſufferre laborem.

E. Vera ſunt, quæ dicis, fateor: ſed interim omitte me, ut ſeriò ſtudeam. D. Per me ſtudeas licet; nihil impedio: at ego hac utar occaſione. D. Utere ſanè.

COLL. 61.

Nomenclator. Quidam puer ex turba. Item alius

HEus! pueri, heus, heus, heus! Q. Quid clamitas? N. Deſiſtendum eſt à luſu. Q. Eho inepte, nondum quarta exacta eſt. N. Imò fere ſemihora poſt quartam. Q. Cur non dediſti ſignum? N. Quia tintinnabuli funis fractus eſt. A. Clama iterum; ſed attolle vocem. N. Heus! pueri, recipite vos omnes. A. Feſtinate, feſtinate, inquam; urget præceptor. N. Define clamare, accurrunt omnes.

COLL. 62.

Orontius, Quintus.

QUid ità lætus es? Q. Quia venit pater. O. Aín tu? Unde venit? Q. *Lutetiâ.* O. Quando advenit? Q. Modò. O. Jâmne ſalutaſti? Q. Salutavi, cùm ex equo deſcenderet. O. Quid ampliùs ipſe feciſti? Q. Calcaria detraxi & ocreas. O. Miror te non maniſiſſe domi, propter ejus adventum. Q. Nec ille permiſiſſet, nec ego vellem? præſertim nunc, cùm audienda eſt prælectio. O. Bene tibi conſulis, qui temporis rationem habeas. Sed quid pater, valétne? Q. Rectè, Dei Beneficio. O. Equidem gaudeo plurimùm tuâ, & ejus causâ, quòd ſalvus peregrè redierit

dierit. Q. Facis, ut amicum decet: ſed cras pluribus verbis colloquemur. Vidi præceptorem; qui jam ingreditur auditorium. O. Eamus auditum prælectionem.

COLL. 63.

Marcus, Aaron.

MIſeret me tui. A. Quid ità? M. Quòd pennâ tuâ tam miſerè abutaris. A. Quomodo abutor? M. Quia peſſimè tractas eam in acuendo. A. Non eſt culpa mea, nè quid erres. M. Cujus igitur? A. Scalpelli mei cujus acies obtuſa eſt. M. Scalpellum in culpa non eſt, ſed tu ipſe. A. Cur iſtud dicis? M. Quia debuiſti vel Scalpellum tuum acuere, vel aliud alicunde rogare commodatò, ſaltem ad præſens negotium. A. Non audeo petere. M. Quid times? A. Nè mihi denegetur. M. Ecce tibi meum! A. Gratias ago. M. Utere, quantùm voles; ſed rectè. A. Sciens non abutar. M. Nec ſis poſthac tam verecundus in petendo. A. Sic eſt ingenium meum; ſoleo libentùs dare quàm petere. M. Utinam multi eſſent tui ſimiles! ſed tamen *qui libenter dat beneficium, is petere quoq; liberè poteſt.* Sed ego te nimis detineo: perfice quod cœperas.

COLL. 64.

A. B.

CUr non venit *Petrus* in ſcholam? B. Eſt occupatus. A. In quo negotio? B. In ligno ſtruendo. A. Qui ſcis? B. Dictum eſt mihi. A. A quo? A. patre ejus. A. Ubi eum vidiſti? B. Fuit mihi obvius, cùm venirem. A. Vide nè mentiaris: nam ex illo quæram? ſi fortè occurrat mihi per vicos. B. Reperies ſic, ut dico.

COLL. 65.

Sulpitius, Rogerus.

CUr hodie manè abfuiſti? R. Occupatus eram. S. In quo negotio? R. In ſcribendis ad matrem literis? S. Quid opus erat illi ſcribere? R. Quia ad me ſcripſerat. S. Ergò reſcripſiſti. R. Propriè loqueris. S. Unde tibi miſerat

ſerat literas? R. Rure; nempe ex villa noſtra. S. Quando rus profecta eſt? R. Superioribus diebus. S. Quid agit ruri? R. Curat noſtra negotia ruſtica. S. Quid potiſſimùm? R. Præparat ea, quæ ſunt opus ad proximam vindemiam. S. Prudenter agit. R. Unde iſtud probares? S. Nam *omnibus in rebus adhibenda eſt præparatio diligens.* R. Quis te iſtud docuit? S. Quidam pædagogus dictavit è *Cicerone.* R. Quâ occaſione? S. Cùm admoneret, ut me diligenter pararem ad reddendam hebdomadam poſtero die. R. Profectò rectè monebat. S. Sed ad propoſitum revertamur. Non habetis villicum, qui curet ruri negotia veſtra? R. Imò & villicum habemus, & famulos, & ancillas. S. Quid opus eſt illîc tuæ matris opera? R. Quia meliùs novit providere rebus omnibus, quàm iſti imperiti ruſticolæ. S. Nihílne ampliús? R. Sine me finire propoſitum. S. Putabam te abſolviſſe, perge. R. Etiam (ut ex parte audivi) *Præcipua cura domini requiritur in re familiari adminiſtranda.* S. Ergò pater tuus nunc potiùs deberet ad villam eſſe. R. Non poteſt. S. Quid prohibet? R. Quia totus eſt in arte ſua occupatus. S. Majorem, ut opinor, ex ea re fructum percipit. R. Quis dubitet? S. Indè igitur fit, ut relinquat uxori omnem curam rei domeſticæ. R. Omnino ſic eſt. S. Sed mater quando eſt reverſura? R. Vix ante perfectam vindemiam. S. Quid tu? non ibis vindemiatum? R. A matre (ut ſpero) brevì accerſar. Sed, quæſo te, quid cogitamus? Jam omnes in auditorium currunt. S. Bene res habet; cúrramus & nos, nè poſtremi ſimus.

COLL. 66.

Riparius, Amadæus.

AUdiviſtíne horologium? A. Dudum ſonuit. R. Dinumeraſti horas? A. Dinumeravi. R. Quota eſt? A. Ferè ſeſquiprima. R. Inſtat igitur prælectionis tempus: fac, ut paratus ſis. A. Ubi merendam peredero, ecce me paratum! R. Cur meridie non adfuiſti nobiſum? A. Pro-

A. Prodieram cum bonâ veniâ præceptoris. R. Sed interim ſum tibi impedimento. A. Nihil impedis; nè bolum quidem peridi interpellatione tuâ. R. Bene habet; perge, ſed matura.

COLL. 67.

Ligorius, Saraſinus.

FEciſtine officium tuum? S. Quâ in re? L. In repetendâ prælectione. S. Nihil adhuc repetivi. L. Quid cauſæ fuit? S. Expectabam dum rediret compar meus. L. Quò ille ivit? S. Domum. L. Quid eó? S. Petitum merendam. L. Quid ſi redibit ſerius? S. Neſcio; ſieri poteſt. L. Vis interea mecum repetere? S. Equidem non recuſo. L. Secedamus igitur, nè quis moleſtus ſit nobis. S. Profectò bene mones; nemo ſtudere poteſt in tanto ambulatorum ſtrepitu, & clamore. L. Aſpice illic locùm remotiſſimum, ubi nulli ſunt ambulantes. S. Eamus illûc.

COLL. 68.

D. E.

QUò properas? E. Eo cœnatum; quid tu? D. Jam cœnavi. E. Quotâ horâ? D. Quintâ, ut ferè ſolemus. E. Quid nunc ages; D. Repetam aliquid eorum, quæ reddere habemus craſtino die. E. Ego didici ex pædagogo meo, Non eſſe tam citò à cibo ſtudendum. D. Iſtud ego quoque didici; ſed volo nunc ediſcere. E. Quid ergò facies? D. Ego quaſi animi cauſâ, prælectionem particulatim aliquoties legam & perlegam. E. Quid tum? D. Ità paulatim fiet, ut ſine cura, ſine tædio, ſine moleſtia, bonam partem prælectionis ediſcam. E. Iſta non ſatis intelligo, & certè videris mihi ſupra ætatem ſapere. D. Non eſt res adeò difficilis, quin te docere poſſem, niſi ad cœnam properares. E. De cœna in tempore admones: ego igitur ejus causâ me domum recipio. Vale. D. Ducat te Deus, & reducat.

PEÆFATIUNCULA, QUÆ septem proximis Colloquiis præfixa erat.

NE pueri nihil agendo discant malè agere, præsertim otioso sermone, pravísq; aut eneptis colloquiis sese invicem corrumpentes: omnibus modis incitandi sunt, ut in schola dum præceptoris ingressum expectant, assuescant interea bini ternive, id quod ab eo præscriptum fuerit, simul repetere. Plurimùm proderit hæc illis jucunda exercitatio, eósq; interim ab otio, lasciviâ, multísque aliis rebus malis, quibus offenditur Deus avertere poterit. Sed quia, sine puerili colloquio, ejusmodi repetitiones tractari non solent; pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint nihil aliud quàm barbarè loquuntur: idcirco, ut Latinè *inter se loqui paulatim discant, hac de re hîc aliquot breves colloquendi formulas proposuimus. Cæterùm in præceptoris diligentia situm erit, ut hæc ipsa colloquia discipulis aliquoties interpretetur, doceatq; quomodo in his, & aliis ejus generis (quæ tradere ipse poterit) sese & domi & in schola debeant exercere ad idque illos identidem cohortetur. Ità fiet, progressu temporis, ut promptiores semper & alacriores eos habiturus sit ad ea maturè reddenda, quæ scripserit: hinc etiam consequetur, ut minore cum labore ac molestia docendi munus exequatur.*

COLL. 69

A. B.

VIsnè repetamus unà? B. Quidnam? A. Id quod nobis præscriptum est. B. Equidem volo: sed quo genere repetendi utemur? A. Audiamus nos vicissim. B. Sic præceptor nos monet sæpe. A. Rectè monet: sed malè paremus. B. Uter incipiet? A. Ego, si ità tibi placet. B. Maximè placet; incipe igitur. A. Secundæ declinationis nomina his exemplis *Latinè* declinantur:

Magister Puer, Dominus, Lanius, Antonius, Regnum,

B. Quæ sunt hodie declinanda? A. Hesternum quidem est *Lanius*, hodiernum verò *Antonius*. B. Cur nos id repetimus

etimus quotidie, quod pridie reddidimus? A. Quia ſic præceptor jubet. B. Id ſatis ſcio: ſed cur jubet? A. Ad confirmandam memoriam. B. Agè, declina *Lanius*.

A. Nom. Sing, *Hic Lanius*, Gen. *hujus lanii*, &c. ad finem uſque.

B. Verte *Anglicè*. *A. Lanius, lanii*, g. m. A *Butcher*.

B. Declina *Antonius*.

A. Nom. Sing. *Hic Antonius*. Gen. *hujus antonii*, Dat. *huic Antonio*, &c. ad finem uſque.

B. Verte *Anglicè*. *A. Antonius, Antonii*. g. m. eſt nomen viri, *It is the proper name of a man*, Anglicè *Antony*. B. Cur dicis nomen viri? tu nondum es vir. A. *Fateor*: ſed ſunt alii *Antonii*, qui viri ſunt. B. Utinam aliquando vir evadas! A. Evadam, Deo juvante.

B. Attende nunc: ut viciſſim audias me. A. Iſthic ſum, dic audacter.

B. Secundæ declinationis nomina. A. Deſine; Præceptor adeſt. B. Audio tuſſientem; deſinamus, nè putet nos garrire.

COLL. 70

C. D.

MOx aderit præceptor: repetamus. D. Quid opus eſt mihi repetitione? ſolus repetivi ſatis: omnia teneo memoriâ. C. Quid tum? *Quantò ſæpius repetes, tantò meliùs tenebis*. D. Bene mones: habeo tibi gratiam.

C. Incipe: tempus abit.

D. *Quartæ declinationis*. C. Erras, *Daniel*: incipiendum eſt ab exemplo heſterno. D. Erravi, fateor. C. Dic igitur nunc rectè. D. Nom. Sing. *Hoc ſedile*, Gen. *hujus ſedilis*, &c. *ad finem uſque*.

Quartæ declinationis nomina hoc exemplo declinantur.

Nom. Sing. *Hic ſenſus*. Gen. *hujus ſenſûs*. Dat. *huic ſenſui*. C. Hactenus; audio præceptorem.

COLL. 71.

E. F. G.

QUid agis, *Franciſce*? inſtat præceptoris adventus. F. Scilicet inſtat; nondum eſt ſemihora poſt ſecun-

dam. E. Tamen non debemus interim tempore ſic abuti: repetamus. E. Non ſtabit per me: ego enim ſum paratus. E. Incipe igitur. G. Expectate parumper, quæſo, ego ſum veſtræ decuriæ. E. Matura. F. Dicamus ſuum quiſque caſum ordine, ut interdum nos docet præceptor. E. Satis eſt verborum, attendite. F. Quid aliud agimus?

E. Tertiæ declinationis nomina his exemplis Latinè *declinantur*: Pater, Lumen, Rupes, Meſſis, Pars, ſedes, Vectigal, laquear.

F. Nom. Sing. *Hæc rupes.* Gen. *hujus rupis.* Dat. *huic rupi. E.* Acc. *hanc rupem. G.* Voc. *ô rupes.* Abl. *ab hac rupe.*

F. Nom. Pl. *Hæ rupes. G.* Gen. *harum rupum. E.* Errâſti *Gabriel*, corrige erratum. G. Gen. *harum rupium.* E. Dat. *his rupibus.* Acc. *hæ rupes.* G. Voc. *ô rupes.* Abl. *ab his rupibus.*

E. Verte *Anglicè.* G. *Rupes, rupis*, g. f. *A rock.*

E. Pone in oratione. F. Non eſt in libro noſtro.

E. Sed præceptor docuit. F. Alta rupes, *A high rock.*

E. More patrio dicis, aſpera fortiter, *high. F. An high rock.*

E. Nom. Sing. *Hæc meſſis.* G. Gen. *hujus meſſis. E.* Dat. *huic meſſi*, &c. *uſque ad finem hujus nominis; deinde ſic pergunt colloqui.*

E. Ambo erraſtis. F. Erravi, fateor. G. Ego quoque: ſed uter erit victus? P. præceptor judicabit. F. Æquum dicis. E. Vultíſne dicamus iterum, ad memoriam confirmandam? F. Quidni? G. Quid ſi præceptor interveniat? E. Quid tum? laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus eſt ordo. E. Non eſt dubium: incipe, *Franciſce.*

F. Tertiæ Declinationis nomina, &c.

COLL. 72.

H. I.

VIſne repetere mecum? I. Cur tam citó? H. Nè obſervator nos deprehendat garrientes, aut otioſos.

I. Age;

I. Agè; repetamus; ſed uter incipiet? H. Ego, quia victor ſum.

I. Dic igitur.

H. *Prudens*, nomen adjectivum, ſic declinatur in genera.

Hic prudens. g. m. *hæc prudens*, gen. f. *hoc prudens*, gen. n.

Idem nomen ſic declinatur in caſus:

Nom. Sing. *Hic hæc & hoc Prudens*

I. Gen. *Prudentis.* *H.* Dat. *Prudenti.*

I. Acc. *Prudentem, & prudens*, &c. *ad finem uſque.*

COLL. 73.

L. M.

CUr tu es otioſus? M. Non ſum omnino. L. Quid agis igitur? M. Cogito de lectione reddenda. L. Ego quoque id ago; repetamus unà. M. Fiat, ſed quam rationem tenebimus? L. Age præceptoris partes, ego diſcipuli. M. Valde placet mihi conditio. L. Sed nè ſis mihi auſterior. M. Nè timeas, nôſti me ſatis. L. Novi. M. Declina *Lego* in modo infinito.

L. Infiniti modi preſens tempus & præteritum imperfectum, *Legere*; præteritum perfectum & pluſquam perfectum, *Legiſſe.* M. Perge. L. Sine me pauliſper reſpirare, quæſo, præceptor. M. Agè, ſino; ſatíſne reſpiraſti? L. Satis. M. Perge nunc. L. Futurum indefinitum, *Lecturum eſſe.* Gerundia, *Legendi*, &c. *ad finem uſque.*

M. Gaudeo te rectè feciſſe officium. L. Ego verò mihi gratulor. Sed eſt Deo gratia. M. Rectè dicis, utinam ex animo! L. Ex animo certé. M. Bene habet: deſinamus; ſentio præceptoris adventum. L. Eccum! adeſt.

COLL. 74.

N. O. P. Q. R.

HEus pueri! nos hîc ſumus quinque: repetamus hodiernum verbum, ut ſolemus coram præceptore.

O. Nemo (ut opinor) contradicet. P. Quis contradiceret?

cevet? noſtra omnium res agitur. Q. Incipe igitur, *Nicolae*, qui primus ſedes.

N. Optativi & Subjunctivi modi præſens *Audiam*. O. *Audias*. P. *Audiat*. Q. *Audiamus*. R. *Audiatis*. N. *Audiant*. O. Præteritum imperfectum, *Audirem*. P. *Audires*. Q. *Audiret*. R. *Audiremus*. N. *Audiretis*. O. *Audirent*. P. Præteritum perfectum *Audiverim*. Q. *Audiveris*. R. *Audiverit*. N *Audiverimus*, &c. *uſque ad finem verbi, pergunt ordine.*

COLL. 75.

S. T. V.

HIc dies nobis eſt feriatus, & jam ſatìs luſimus. T. Satis opinor. S. Vultis ergò ut animi gratiâ conferamus de ſtudiis noſtris. T. Sane mihi gratum feceris. V. Mihi verò gratiſſimum. T. Sed quid tractabimus? S. Tentemus declinare aliquod verbum *Latinè* ſimul & *Anglicé*. V. Incipe igitur, qui nos provocâſti. S. Faciam, quando ità placet vobis. T. Audiamus.

Indicativi modi præſens tempus.

S. Doceo, *I teach*: doces, *thou teacheſt*: docet, *he teacheth*: Pl. Docemus, *we teach*: docetis, *ye teach*: docent, *they teach*.

T. Præteritum-imperfectum, Docebam, *I did teach*: docebas, *thou didſt teach*: docebat, *he did teach*.

Pl. Docebamus, *we did teach*: docebatis, *ye did teach*: docebant, *they did teach*.

S. Præteritum-perfectum, Docui *I have taught*: docuiſti, *thou haſt taught*: docuit, *he hath taught*:

V. Docuimus, *we have taught*: docuiſtis, *ye have taught*: docuerunt vel docuêre, *they have taught*.

S. Aliter *Anglicè I have taught, thou haſt taught, he hath taught, We have taught, ye have taught, they have taught*.

T. Præteritum-pluſquamperfectum. S. Docueram, *I had taught*: docueras, *thou hadſt taught*, &c. *Sic pergunt quatenus placet.*

Libri primi finis.

area. O. Qui aderant? P. Omnes domestici, præter primos & secundos. O. Ubi erant illi? P. In aula communi. O. Quid agebant? P. Disputabant. O. Vale, & perge scribere.

COLL. 5.

Observator, Pueri garrientes.

QUid vos hic agitis pueri? Mihi videmini garrire, & nugas agere. *Quidam puer.* Longè falleris: nam repetimus una. Ob. Qua de re? P. De *verbis anomalis*, id quod reddendum est horâ tertiâ. Ob. Bene facitis. P. Vis audire nostrum colloquium? Ob. Imo pergite; majus opus moveo; volo tendere laqueos Picis & Graculis. P. In area multos ad solem invenies. Ob. *Retibus est illîc præda parata meis.*

COLL. 6.

Observator, Pueri garrientes.

AT at! ecce, nunc capti estis; non fatemini? *Quidam puer.* Certè fatemur ingenué: sed non dicebamus mala verba. Quæso te, mi *Nicolae*, ne velis notare nos. Ob. Quid garriebatis? audivi nescio quid de jentaculo. P. Illud est; loquebamur de jentaculo matutino, quia famulus non dederat nobis in tempore. Ob. Puto id fuisse; nec certè est valde magnum malum, nisi quòd sunt otiosa verba. P. Sed *Latinè* loquebamur. Ob. Audivi; sed non erat fabulandi locus. Nam (ut scitis) hoc pusillum temporis à merenda debet vobis esse valde pretiosum, cùm sit dicatum studio; scilicet ut se diligenter quisque præparet ad reddenda magistris ea, quæ præscripserint: nonne verum dico? P. Certè verum dicis; debuissemus legere simul de *Testamento* quæ mox oportebit reddere: sed ignosce, precor, suavissime *Nicolae*; hac erimus prudentiores, & officium nostrum diligentius faciemus. Ob. Si sic feceritis, Præceptor vos amabit, tanquam minuta sua intestina. Nonne videtis quemadmodum diligit bonos pueros & studiosos? nec amat solùm, sed etiam laudat & præmiolis afficit. P. Ista sci-

ceret? noſtra omnium res agitur. Q. Incipe igitur, *Nicolae*, qui primus ſedes.

N. Optativi & Subjunctivi modi præſens *Audiam. O. Audias. P. Audiat. Q. Audiamus. R. Audiatis. N. Audiant. O.* Præteritum imperfectum, *Audirem. P. Audires. Q. Audiret. R. Audiremus. N. Audiretis. O. Audirent. P.* Præteritum perfectum *Audiverim. Q. Audiveris. R. Audiverit. N Audiverimus*, &c. *uſque ad finem verbi, pergunt ordine.*

COLL. 75.

S. T. V.

HIc dies nobis eſt feriatus, & jam ſatìs luſimus. T. Satis opinor. S. Vultis ergò ut animi gratiâ conferamus de ſtudiis noſtris. T. Sane mihi gratum feceris. V. Mihi verò gratiſſimum. T. Sed quid tractabimus? S. Tentemus declinare aliquod verbum *Latinè* ſimul & *Anglicé*. V. Incipe igitur, qui nos provocâſti. S. Faciam, quando ità placet vobis. T. Audiamus.

Indicativi modi præſens tempus.

S. Doceo, *I teach*: doces, *thou teacheſt*: docet, *he teacheth*: Pl. Docemus, *we teach*: docetis, *ye teach*: docent, *they teach*.

T. Præteritum-imperfectum, Docebam, *I did teach*: docebas, *thou didſt teach*: docebat, *he did teach*.

Pl. Docebamus, *we did teach*: docebatis, *ye did teach*: docebant, *they did teach*.

S. Præteritum-perfectum, Docui *I have taught*: docuiſti, *thou haſt taught*: docuit, *he hath taught*:

V. Docuimus, *we have taught*: docuiſtis, *ye have taught*: docuerunt vel docuêre, *they have taught*.

S. Aliter *Anglicè I have taught, thou haſt taught, he hath taught, We have taught, ye have taught, they have taught*.

T. Præteritum-pluſquamperfectum. S. Docueram, *I had taught*: docueras, *thou hadſt taught*, &c, *Sic pergunt quatenus placet.*

Libri primi finis.

area. O. Qui aderant? P. Omnes domeſtici, præter primos & ſecundos. O. Ubi erant illi? P. In aula communi. O. Quid agebant? P. Diſputabant. O. Vale, & perge ſcribere.

COLL. 5.

Obſervator, Pueri garrientes.

QUid vos hic agitis pueri? Mihi videmini garrire, & nugas agere. *Quidam puer.* Longè falleris: nam repetimus una. Ob. Qua de re? P. De *verbis anomalis*, id quod reddendum eſt horâ tertiâ. Ob. Bene facitis. P. Vis audire noſtrum colloquium? Ob. Imo pergite; majus opus moveo; volo tendere laqueos Picis & Graculis. P. In area multos ad ſolem invenies. Ob. *Retibus eſt illîc præda parata meis.*

COLL. 6.

Obſervator, Pueri garrientes.

QUAT at! ecce, nunc capti eſtis; non fatemini? *Quidam puer.* Certè fatemur ingenuè: ſed non dicebamus mala verba. Quæſo te, mi *Nicolae*, ne velis notare nos. Ob. Quid garriebatis? audivi neſcio quid de jentaculo. P. Illud eſt; loquebamur de jentaculo matutino, quia famulus non dederat nobis in tempore. Ob. Puto id fuiſſe; nec certè eſt valde magnum malum, niſi quòd ſunt otioſa verba. P. Sed *Latinè* loquebamur. Ob. Audivi; ſed non erat fabulandi locus. Nam (ut ſcitis) hoc puſillum temporis à merenda debet vobis eſſe valde pretioſum, cùm ſit dicatum ſtudio; ſcilicet ut ſe diligenter quiſque præparet ad reddenda magiſtris ea, quæ præſcripſerint: nonne verum dico? P. Certè verum dicis; debuiſſemus legere ſimul de *Teſtamento* quæ mox oportebit reddere: ſed ignoſce, precor, ſuaviſſime *Nicolae*; hac erimus prudentiores, & officium noſtrum diligenter faciemus. Ob. Si ſic feceritis, Præceptor vos amabit, tanquam minuta ſua inteſtina. Nonne videtis quemadmodum diligit bonos pueros & ſtudioſos? nec amat ſolùm, ſed etiam laudat & præmiolis afficit. P. Iſta ſci-

ſcimus & quotidie experimur O. Ergò mementote & promiſſa facite. P. Tacebis igitur hanc culpam? O. Tacebo: ſed eâ lege, ut caveatis recidere. P. Cavebimus, *Chriſto* favente.

COLL. 7.

Nomenclator, Puer.

UBi eſt frater tuus? P. Modò ivit domum. N. Quid eò? P. Petitum nobis opſonium. N. Quid nunc opus eſt opſonio? P. In merendam. N. Annon habetis in arca veſtra? P. Non. N. Quid ità non? P. Quia mater non ſolet nobis dare opſonium, niſi in præſens tempus. N. Nempe quia nos eſſe guloſos. P. Quomodo guloſi ſumus? N. Quia fortaſſe uno convictu devoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace. N. Ego dicam præceptori, fratrem tuum nihil aliud quàm diſcurrere. P. Atqui prodire non ſolet, niſi cum bona venia præceptoris. N. Atqui præceptorem fallit. P. Quomodo fallit eum? N. Non enim mens eſt præceptoris, ut ter quotidie prodeat. P. Sine illum venire, videbis quid tibi reſpondeat. N. Imò videat quid præceptori reſpondeat.

COLL. 8.

Paſtor, Languinus.

FRater tuus venítne *Lugduno*? L. Jam venit heri ante meridiem. P. Nihílne literarum tibi attulit? L. Nihil P. Quid igitur nuntiavit? L. Proſpera omnia. P. De patre quid narrat potiſſimúm? L. Ait illum, Dei beneficio jam planè febri carere, & paulatim convaleſcere. P. Gaudeo ſane; Deúmque precor, ut priſtinam valetudinem brevi recuperet: ſed cur ille (ut ſolet) nihil ad te ſcripſit? L. Negat frater eum potuiſſe ſcribere. P. Quamobrem? L. Quia nondum ſatis erat confirmatus. P. Nihil mirum cum tamdiu tam graviter ægrotaverit: ſed illene nihil ad te miſit? L. Imò pecuniam. P. Euge; nullus eſt jucundior nuntius. L. Ità aiunt. P. Tu verò ſic reſpondes quaſi fabulam audias. L. Quin pejus audio. P. Quidnam? L. Me-

L. Merum mendacium. P. Egóne mentitus ſum? L. Non dico te eſſe mentitum: ſed falſum dixiſti. P. Ego quid dicas non intelligo. L Dabo operam ut intelligas. P. Obſecro te. L. Si nullus eſt jucundior nuntius, quàm de allata nobis pecunia, quid ergò eſt Evangelium *Chriſti*? quis eſt jucundior nuntius, quàm Gratia Dei, quam *Chriſtus* attulit nobis per Evangelium? P. Fateor nihil eſſe jucundius Evangelio, iis duntaxat qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. I. Equidem ſic intelligo. P. At ego loquebar de humanis & terrenis rebus, tu verò ad cœlum ſtatim aſcendiſti. L. Ità ſolent boni concionatores. P. Non putabam te eſſe Theologum maturum. L. Nihil dixi, niſi quod eſt tritum & in medio poſitum. P. Utinam illud adeò vulgare & protritum foret, ut omnes in *Chriſtum* crederent! L. Nunquam credent omnes. P. Quid prohibet? L. Quia *multi ſunt vocati, pauci verò electi*, ſicut *Chriſtus* ipſe teſtatur. P. Sed nè te diutiùs teneam, potéſne facere ut fratrem tuum paucis conveniam? L. Vix poſſum. P. Quid ità? L. Nam habet à patre noſtro mandata plurima, in quibus curandis totus eſt occupatus. P. Nonne cœnabit domi apud vos? L. Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur ſub horam cœnæ. L. Veni precor, & eâdum operâ nobiſcum cœnabis. P. Non recuſo. L. Interim vale; ſed fac memineris adeſſe tempori. P. Quotâ horâ? L. Ante ſextam. P. Hora eſt mihi commodiſſima.

COLL. 9.

Vignolus, Angelinus.

ROgo te, *Angeline*, compinge mihi hanc chartam. A. Quid me rogas? Non eſt ars mea. V. Et tamen ſæpe compingis aliis. A. Quot habes ſchedas? V. Octo: ſed jam ſunt complicatæ, tantùm reſtat inſuere membranæ. A. Quid dabis, ſi tibi compegero? V. Nihil habeo, quod poſſum dare: nam pecunia nulla mihi eſt. A. Ergò quære tibi alium opificem; non enim gratis faciam. V. Mi *Angeline*, tu es tam bonus, denegabis mihi rem tantillam? A. Scin, tu quid habet proverbium? V. Quod proverbium

ſcimus & quotidie experimur O. Ergò mementote & promiſſa facite. P. Tacebis igitur hanc culpam? O. Tacebo: ſed eâ lege, ut caveatis recidere. P. Cavebimus, *Chriſto* favente.

COLL. 7.

Nomenclator, Puer.

UBi eſt frater tuus? P. Modò ivit domum. N. Quid eò? P. Petitum nobis opſonium. N. Quid nunc opus eſt opſonio? P. In merendam. N. Annon habetis in arca veſtra? P. Non. N. Quid ità non? P. Quia mater non ſolet nobis dare opſonium. niſi in præſens tempus. N. Nempe quia nos eſſe guloſos. P. Quomodo guloſi ſumus? N. Quia fortaſſe uno convictu devoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace. N. Ego dicam præceptori, fratrem tuum nihil aliud quàm diſcurrere. P. Atqui prodire non ſolet, niſi cum bona venia præceptoris. N. Atqui præceptorem fallit. P. Quomodo fallit eum? N. Non enim mens eſt præceptoris, ut ter quotidie prodeat. P. Sine illum venire, videbis quid tibi reſpondeat. N. Imò videat quid præceptori reſpondeat.

COLL. 8.

Paſtor, Languinus.

FRater tuus venítne *Lugduno*? L. Jam venit heri ante meridiem. P. Nihílne literarum tibi attulit? L. Nihil P. Quid igitur nuntiavit? L. Proſpera omnia. P. De patre quid narrat potiſſimúm? L. Ait illum, Dei beneficio jam planè febri carere, & paulatim convaleſcere. P. Gaudeo ſane; Deúmque precor, ut priſtinam valetudinem brevi recuperet: ſed cur ille (ut ſolet) nihil ad te ſcripſit? L. Negat frater eum potuiſſe ſcribere. P. Quamobrem? L. Quia nondum ſatìs erat confirmatus. P. Nihil mirum cum tamdiu tam graviter ægrotaverit: ſed illene nihil ad te miſit? L. Imò pecuniam. P. Euge; nullus eſt jucundior nuntius. L. Ità aiunt. P. Tu verò ſic reſpondes, quaſi fabulam audias. L. Quin pejus audio. P. Quidnam? L. Me-

L. Merum mendacium. P. Egóne mentitus ſum? L. Non dico te eſſe mentitum: ſed falſum dixiſti. P. Ego quid dicas non intelligo. L Dabo operam ut intelligas. P. Obſecro te. L. Si nullus eſt jucundior nuntius, quàm de allata nobis pecunia, quid ergò eſt Evangelium *Chriſti*? quis eſt jucundior nuntius, quàm Gratia Dei, quam *Chriſtus* attulit nobis per Evangelium? P. Fateor nihil eſſe jucundius Evangelio, iis duntaxat qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. I. Equidem ſic intelligo. P. At ego loquebar de humanis & terrenis rebus, tu verò ad cœlum ſtatim aſcendiſti. L. Ità ſolent boni concionatores. P. Non putabam te eſſe Theologum maturum. L. Nihil dixi, niſi quod eſt tritum & in medio poſitum. P. Utinam illud adeò vulgare & protritum foret, ut omnes in *Chriſtum* crederent! L. Nunquam credent omnes. P. Quid prohibet? L. Quia *multi ſunt vocati, pauci verò electi*, ſicut *Chriſtus* ipſe teſtatur. P. Sed nè te diutiùs teneam, potéſne facere ut fratrem tuum paucis conveniam? L. Vix poſſum. P. Quid ità? L. Nam habet à patre noſtro mandata plurima, in quibus curandis totus eſt occupatus. P. Nonne cœnabit domi apud vos? L. Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur ſub horam cœnæ. L. Veni precor, & eâdum operâ nobiſcum cœnabis. P. Non recuſo. L. Interim vale; ſed fac memineris adeſſe tempori. P. Quotâ horâ? L. Ante ſextam. P. Hora eſt mihi commodiſſima.

COLL. 9.

Vignolus, Angelinus.

ROgo te, *Angeline*, compinge mihi hanc chartam. A. Quid me rogas? Non eſt ars mea. V. Et tamen ſæpe compingis aliis. A. Quot habes ſchedas? V. Octo: ſed jam ſunt complicatæ, tantùm reſtat inſuere membranæ. A. Quid dabis, ſi tibi compegero? V. Nihil habeo, quod poſſum dare: nam pecunia nulla mihi eſt. A. Ergò quære tibi alium opificem; non enim gratis faciam. V. Mi *Angeline*, tu es tam bonus, denegabis mihi rem tantillam? A. Scin, tu quid habet proverbium? V. Quod proverbium

Sium dicis? A. *Manus manum fricat.* V. Quid hoc sibi vult? A. Da aliquid, si velis accipere. V. Si quid haberem, certè libenter darem. A. Cedò merendam tuam. V. Merendam ah me miserum? quid ederem? Mallem dare pileum, si auderem. A. Merenda tua parva res est. V. Sed vehementer esurio. A. Quid causæ est? V. Quia nihil prandi, nisi frustum panis & tres aut quatuor juglandes. A. Eho, quid causæ fuit? V. Quia mater domi aberat. A. Quis ergò tibi dedit merendam? V. Ipsa. A. Atqui dicebas eam abfuisse, V. Verum est; aberat enim tempore prandii nec rediit, nisi paulò ante merendam. A. Nihilne edisti domi, antequam in ludum venires? V. Nihil. A. Cur non? V. Quia timebam non adesse in tempore. A. Tintinnabuli sonitus te satís admonere debet. V. Sed raro audimus à nostris ædibus. A. Quid itá? V. Quia longè nimis ab hac schola distant. A. Súntne vera ista omina, quæ mihi narras? V. Vera profectò, *Angeline*. A. Agè, da mihi tuam chartam; ego tibi compingam elegantem libellum: tu interim ede merendam tuam. V. Ego petam à matre sextantem; quem dabo tibi. A. Cave petas, nihil volo: quin potiùs darem tibi, si egeres. V. Ago tibi gratias. A. Nonne putabas me seriò petere abs te merendam? V. Profectò sic putabam. A. Atqui dicebam joco. V. Quamobrem? A. Ut paulisper audirem te *Latinè* fabulari. Nam quòd bene discas gaudeo. Quanti emisti chartam hanc? V. Dedi pro codice assem cum semisse. A. Non emisti malè, bona est, sed non rectè complicasti. Habes membranam? V. Ecce tibi! A. Bene res Habet? ego citiús confecero, quàm tu merendam perederis. V. Habeo tibi maximam gratiam, mi *Angeline*. A. Honeste loqueris: sed memento, fili, ut semper vivas in timore Dei, diligenter obedias matri, sis frequens in schola, diligens in studio, nè verseris cum pravis ac dissolutis; denique, quibus poteris beneficito, quo modo vices me fecisse tibi; intellextín'? V. Optimé. A. Fac igitur, ut sæpe recorderis. V. Faciam, Deo volente. A. Ede nunc otiosé.

COLL.

COLL. 10.

Divinus, Albus.

QUid tibi dedit mater in merendam? A. Vide. D. Caro est; sed quænam? A. Bubula. D. Utrùm recens, an salsa? A. Est bubula salita. D. Utrùm pinguis, an macra? A. Eho inepte, non vides macram esse? D. Annon malles esse vitulinam, aut vervecinam? A. Utraq; bona est: sed in omni genere sapit mihi hœdina, præsertim assa. D. Hem! delicatule, jámne palatum tam doctum habes? A. Dico ut sentio: nec enim est mentiendum. D. Absint à nobis mendacia; sumus enim filii Dei, & Christi fratres, qui est ipsa Veritas, ut ipse de se loquens testatur. A. Sed ad rem. Suillâ quoque vescor libenter, modico sale aspersâ, & bene coctâ. D. O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis tot opsoniorum genera, & tam bona! A. Quot putas esse hac in urbe pauperes, qui solo pane hordeaceo victitant, neque tamen ad saturitatem; D. Non dubito multos esse, tantâ præsertim annonæ caritate. A. Itaque nos in tanta bonarum rerum copia, quantas Deo gratias agere debemus, quas laudes illi dicere! D. Ejûs igitur beneficia magnifice ubique prædicemus: atque interim precemur, ut pauperum suorum misereatur inopiæ. A. Utinam ipse corda nostra suo Spiritu ad eam rem penitus afficiat! D. Ità precor.

COLL. 11.

Erasmus, Bessonius.

QUid rides! B. Nescio. E. Nescis? magnum signum stultitiæ. B. Me igitur stultum vocas? E. Minimè verò; sed dico tibi argumentum esse stultitiæ, cùm quis ridet & ridendi causam nescit. B. Quid est stultitia? E. Si diligenter evolvas Catonem tuum, istud quód quæris invenies. B. Nunc non habeo meum Catonem, & volo aliam rem agere. E. Quod habes negotium? B. Habeo ediscere aliquid de rudimentis. E. Interim quæris fabulari, ineptule? B. Dic mihi (quæso) de stultitia in Catone. E. *Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.* Annon hæc didisti? B. Imò: sed non recordabar. E. Cùm domi eris,

sium dicis? A. *Manus manum fricat.* V. Quid hoc sibi vult? A. Da aliquid, si velis accipere. V. Si quid haberem, certè libenter darem. A. Cedò merendam tuam. V. Merendam ah me miserum? quid ederem? Mallem dare pileum, si auderem. A. Merenda tua parva res est. V. Sed vehementer esurio. A. Quid causæ est? V. Quia nihil prandi, nisi frustum panis & tres aut quatuor juglandes. A. Eho, quid causæ fuit? V. Quia mater domi aberat. A. Quis ergò tibi dedit merendam? V. Ipsa. A. Atqui dicebas eam abfuisse, V. Verum est; aberat enim tempore prandii nec rediit, nisi paulò ante merendam. A. Nihilne edisti domi, antequam in ludum venires? V. Nihil. A. Cur non? V. Quia timebam non adesse in tempore. A. Tintinnabuli sonitus te satis admonere debet. V. Sed raro audimus à nostris ædibus. A. Quid ità? V. Quia longè nimis ab hac schola distant. A. Súntne vera ista omina, quæ mihi narras? V. Vera profectò, *Angeline*. A. Agè, da mihi tuam chartam; ego tibi compingam elegantem libellum: tu interim ede merendam tuam. V. Ego petam à matre sextantem; quem dabo tibi. A. Cave petas, nihil volo: quin potiùs darem tibi, si egeres. V. Ago tibi gratias. A. Nonne putabas me seriò petere abs te merendam? V. Profectò sic putabam. A. Atqui dicebam joco. V. Quamobrem? A. Ut pauliſper audirem te *Latinè* fabulari. Nam quòd bene discas gaudeo. Quanti emisti chartam hanc? V. Dedi pro codice assem cum semisse. A. Non emisti malè, bona est, sed non rectè complicasti. Habes membranam? V. Ecce tibi! A. Bene res Habet? ego citiús confecero, quàm tu merendam perederis. V. Habeo tibi maximam gratiam, mi *Angeline*. A. Honestè loqueris: sed memento, fili, ut semper vivas in timore Dei, diligenter obedias matri, sis frequens in schola, diligens in studio, nè versèris cum pravis ac dissolutis; denique, quibus poteris beneficito, quo modo vices me feciſse tibi; intellextín'? V. Optimè. A. Fac igitur, ut sæpe recorderis. V. Faciam, Deo volente. A. Ede nunc otiosè.

COLL.

COLL. 10.

Divinus, Albus.

QUid tibi dedit mater in merendam? A. Vide. D. Caro eſt; ſed quænam? A. Bubula. D. Utrùm recens, an ſalſa? A. Eſt bubula ſalita. D. Utrùm pinguis, an macra? A. Eho inepte, non vides macram eſſe? D. Annon malles eſſe vitulinam, aut vervecinam? A. Utraq; bona eſt: ſed in omni genere ſapit mihi hœdina, præſertim aſſa. D. Hem! delicatule, jámne palatum tam doctum habes? A. Dico ut ſentio: nec enim eſt mentiendum. D. Abſint à nobis mendacia; ſumus enim filii Dei, & Chriſti fratres, qui eſt ipſa Veritas, ut ipſe de ſe loquens teſtatur. A. Sed ad rem. Suillâ quoque veſcor libenter, modico ſale aſperſâ, & bene coctâ. D. O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis tot opſoniorum genera, & tam bona! A. Quot putas eſſe hac in urbe pauperes, qui ſolo pane hordeaceo victitant, neque tamen ad ſaturitatem; D. Non dubito multos eſſe, tantâ præſertim annonæ caritate. A. Itaque nos in tanta bonarum rerum copia, quantas Deo gratias agere debemus, quas laudes illi dicere! D. Ejus igitur beneficia magnifice ubique prædicemus: atque interim precemur, ut pauperum ſuorum miſereatur inopiæ. A. Utinam ipſe corda noſtra ſuo Spiritu ad eam rem penitus afficiat! D. Ità precor.

COLL. 11.

Eraſmus, Beſſonius.

QUid rides! B. Neſcio. E. Neſcis? magnum ſignum ſtultitiæ. B. Me igitur ſtultum vocas? E. Minimè verò; ſed dico tibi argumentum eſſe ſtultitiæ, cùm quis ridet & ridendi cauſam neſcit. B. Quid eſt ſtultitia? E. Si diligenter evolvas Catonem tuum, iſtud quód quæris invenies. B. Nunc non habeo meum Catonem, & volo aliam rem agere. E. Quod habes negotium? B. Hábeo ediſcere aliquid de rudimentis. E. Interim quæris fabulari, ineptule? B. Dic mihi (quæſo) de ſtultitia in Catone. E. *Stultitiam ſimulare loco, prudentia ſumma eſt.* Annon hæc didiſti? B. Imò: ſed non recordabar. E. Cùm domi eris, in-

inſpice librum tuum. B. O quantas gratias ago tibi! Ego proponam alicui iſtam quæſtionem, qui non poterit mihi reſpondere; & ſic erit victus. *E.* Tace, puer, tace & ſtude, nè vapules. B. Non multùm curo: ego ferè teneo prælectionem. *E.* Niſi taceas, dicam obſervatori, qui te ſtatim notabit. B. Mane, mane: nihil dicam ampliùs. *E.* Sed memento id quod dixi tibi. B. Quid eſt? *E.* Nè rideas unquam ſine cauſa. B. Sed ridere non eſt malum. *E.* Non dico iſtud. B. Quid igitur? *E.* Stultum eſt ſine cauſa ridere. B. Nunc intelligo. *E.* Recordare ſæpe.

COLL. 12.

Cleophilus, Melchiſedech

ECquid habes novi? M. Accepi literas à patre, qui *Lugduni* habitat. *C.* Quando accepiſti? M. Heri ſub noctem. *C.* Quis attulit? M. Piſcarius. *C.* Quidnam intellexiſti ex iſtis literis? M. Omnia bene illic habere, quod ad Evangelium pertinet. *C.* Veráne prædicas? M. Expecta, literas ipſas oſtendam tibi à prandio. *C.* Eſt profectò, quòd noſtris fratribus gratulemur. M. Scilicet, quódq; Deo noſtro gratias maximas agamus. *C.* Id quidem præſtare debemus omni tempore; ſed nunc maximè, cùm audimus ea, quæ ad gloriam ejus præcipuè pertinent. M. Utinam hoc ſemper habeamus in memoria! *C.* Communicabis igitur mecum tuas literas? M. Ut promiſi. *C.* Ergò poſt prandium. M. Etiam dubitas? *C.* Interea vale. M. Vale, & ſalve, *Cleophile*.

COLL. 13.

Iſrael, Matthæus.

ESne domi frater tuus? M. Cur iſtud rogas? *I.* Pater meus volebat eum convenire. M. Non eſt in hac urbe. *I.* Ubi igitur? M. Peregrè profectus eſt. *I.* Quando? M. Nudiuſtertius. *I.* Quonam ivit? M. *Lutetiam*. *I.* Quà iter facturus eſt? M. *Lugduno*. *I.* Utrùm pedes an eques ivit? M. Ivit in equo. *I.* Quando eſt rediturus? M. Neſcio. *I.* Sed quem terminum conſtituit illi pater? M. Juſſit ut hîc adeſſet ad viceſſimum hujus menſis diem. *I.* Ducat illum Deus, ac reducat. M. Ità precor.

COLL.

COLL. 14.

Duæus, Ballinus.

QUando profecturus es domum? B. Cras Deo juvante. D. Quis jussit? B. Pater. D. Quando autem jussit? B. Ad me scripsit superiore hebdomade. D. Quo die literas accepisti? B. Die *Veneris*. D. Quid continebant prætereà literæ? B. Omnes rectè valere, proximis diebus initium fore vindemiæ. D. O fortunatum, qui vindemiatum properas! B. Vis dicam patri meo, ut te accersat? D. Quàm gratum mihi faceres! sed vereor ut nolit. B. Imò gaudebit, cùm propter nostram conjunctionem, tum verò quia & *Latinè* colloquendo nos exercebimus, & de studio unà interdum conferemus. D. Oh, gaudio totus exilio! Amabo te, id cura, mi animule. B. Senties: interim Deum precemur, ut dicta & consilia nostra vertat in gloriam sui nominis. D. Bene mones, & certè ità expedit facere.

COLL. 15.

Aurelius, Lambertus

SIste parumper gradum *Lamberte*; quò properas? L. Rectà domum. A. Quid eò? L. Mater me vult paucis convenire. A. Nescis quamobrem? L. Nescio, nisi fortè ut vestimenta hyberna mihi facienda curet. A. Istud est verisimile; jam enim instat hyems. L. Jam visa sunt gelicidia, & glacies etiam alicubi: A. His diebus vidi in foro montanos quosdam, qui dicebant magnam vim nivium decidisse superiore hebdomade, cùm hic interea lentas pluvias tantùm videremus. L. Ego quoque id ipsum audivi domi nostræ ex rusticis, qui triticum nobis advexerant. Sed cogor abrumpere sermonem, nè mihi irascatur mater. A. Sed heus tu, mi *Lamberte*, adfer mihi domo aliquot uvas: nam amplissima fuit vobis vindemia. L. Adferam (ut spero) utrique nostrûm affatim, nisi siquid fortè mater irata est mihi. A. Istud avertat Deus.

COLL. 16.

Pelignus, Bartholomæus.

QUónam is tam celeriter? B. Ad tonsorem. P. Ego quoq; unà tecum. B. Rogasti veniam? P. Non rogavi,

ſed tantiſper expecta me, dum eo rogatum. B. Feſtina igitur. P. Mox rediero. Redii : eamus nunc jam. B. Quo vultu te præceptor excepit ? P. Hilari ſanè. B. Eodem me quoque exceperat. B. Non ſolet iraſci nobis, niſi illum adeamus intempeſtivé. B. Quotuſquiſque id non ægrè fert? P. Etiam nos, qui pueri ſumus, ſæpiùs iraſcimur condiſcipulis, cùm ſtudia noſtra quantulacunque ſunt, interpellant : ſed jam deſinamus ? optimè tonſorem ante officinam video. B. Euge, nulli ſunt igitur expectantes : ità fiet, ut minùs diu moremur.

COLL. 17.

A. B.

Quò nunc ſolus abis ? B. Semper à verſibus aliquid auſpicaris. A. Facile eſt carmen incipere, deducere non item. Sed dic, quò nunc is ? B. Rectà in portum. A. Quid in portu habes negotii ? B. Viſo ecquid alimenti mihi advectum ſit. A. Vis me tibi comitem ? B. Imò etiam ducem, ſi tibi ità videtur A. Nunquam dux eſſe didici, ſed ſæpe egi comitem. B. Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hîc fabulari ; eamus unâ. A. Eamus ſanè : confabulari licebit ampliùs ambulando in ripa lacûs, ſi navis nondum appulſa ſit. B. Quid ſi jam appulſa ? A. Tamen deambulare ſatìs diu poterimus, dum exonerabitur.

COLL. 18.

Nomenclator, Puer.

Ubi eſt *Petrus* ; P. Ivit forás. N. Quò ? P. Abiit rus. N. Quîcum ? P. Cum patre. N. Quis venerat accerſitum ? P. Patris famulus. N. Quando eſt in urbem rediturus ? P. Hinc (ut dixit) ad octavum diem. N. A quo petivit abeundi veniam ? P. Ab hypodidaſcalo. N. Cur non potiùs à ludimagiſtro ? P. Ad negotia prodierat. N. Sat habeo.

COLL. 19.

Richardus, Niger.

Quò aſcendis ? N. In cubiculum noſtrum. T. Quid eò ? N. Petitum thecam ſcriptoriam. R. Adfer mihi cingulum

lum eâdem operâ. N. Ubi eſt? Super arcam meam. N. Adferam: ſed tu me hîc expecta. R. Nuſquam moveo.

COLL. 20.

Lenimus, Gerardus.

HEus? *Gerarde.* G. Quid vis? L. Accerſeris. G. Quis me vocat? L. Frater tuus G. Ubi eſt? L. Præ foribus te expectat. G. Certò ſcis eſſe fratrem meum? L. Quidni ſciam? vidi illum, & ſum alloquutus. G. Viſo ſanè quid ſit,

COLL. 21.

Putaneus, Vilactus.

NEſcis vetitum eſſe, nè ſubmiſsè loquamur inter nos? V. Quid ni ſcirem, cùm præceptor tam ſæpe nobis inculcet ejus rei cauſas? P. Cur igitur modò faciebas contrá? V. Quia *Iſaias* ità me cœperat alloqui. P. Quid tum? debuiſti illum admonere, non imitari. V. Debui; ſed tunc mihi non venit in mentem. P. Sed interim notandus es. V. Minimè verò: niſi vis eſſe ipſo preceptore ſeverior. P. Dic mihi cauſam. V. Quia præceptor vetat quempiam notari, qui ſponte delictum agnoverit: modò nè tale ſit factum, quod verbo Dei interdictum ſit. P. Nonne à Deo præceptum eſt, ut parentibus obediamus? V. Illud eſt quintum decalogi præceptum. P. Atqui (ut habemus in Catechiſmo) præceptum illud patet latiùs; Nam parentum nomine præceptores complectitur, & magiſtratus, & denique omnes, quibus Deus ipſe nos ſubjecit. V. Non equidem nego vera eſſe quæ narras: ſed malo præceptorem conſulere, quàm tecum diſputare; alioquin in majus malum me induceres, quod eſt contentionis vitium, multò magis à præceptore vetitum. P. Æquum dicis: memineris igitur præceptorem admonere, cùm rationes à nobis exiget. V. Nè putes me obliturum, præſertim cùm res mea agatur.

COLL. 22.

Roſſetus, Ferrerius.

UNde venis? F. E foro. R. Quid illic audiſti novi? F. Nihil. R. Nihílne? F. Prorſus. R. Mirum eſt te nihil

ſed tantiſper expecta me, dum eo rogatum. B. Feſtina igitur. P. Mox rediero. Redii : eamus nunc jam. B. Quo vultu te præceptor excepit ? P. Hilari ſanè. B. Eodem me quoque exceperat. B. Non ſolet iraſci nobis, niſi illum adeamus intempeſtivé. B. Quotuſquiſque id non ægrè fert? P. Etiam nos, qui pueri ſumus, ſæpiùs iraſcimur condiſcipulis, cùm ſtudia noſtra quantulacunque ſunt, interpellant : ſed jam deſinamus ? optimè tonſorem ante officinam video. B. Euge, nulli ſunt igitur expectantes : ità fiet, ut minùs diu moremur.

COLL. 17.

A. B.

Quò nunc ſolus abis ? B. Semper à verſibus aliquid auſpicaris. A. Facile eſt carmen incipere, deducere non item. Sed dic, quò nunc is ? B. Rectà in portum. A. Quid in portu habes negotii ? B. Viſo ecquid alimenti mihi advectum ſit. A. Vis me tibi comitem ? B. Imò etiam ducem, ſi tibi ità videtur A. Nunquam dux eſſe didici, ſed ſæpe egi comitem. B. Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hîc fabulari ; eamus unà. A. Eamus ſanè : confabulari licebit ampliùs ambulando in ripa lacûs, ſi navis nondum appulſa ſit. B. Quid ſi jam appulſa ? A. Tamen deambulare ſatis diu poterimus, dum exonerabitur.

COLL. 18.

Nomenclator, Puer.

UBi eſt *Petrus* ; P. Ivit foràs. N. Quò ? P. Abiit rus. N. Quicum ? P. Cum patre. N. Quis venerat accerſitum ? P. Patris famulus. N. Quando eſt in urbem rediturus ? P. Hinc (ut dixit) ad octavum diem. N. A quo petivit abeundi veniam ? P. Ab hypodidaſcalo. N. Cur non potiùs à ludimagiſtro ? P. Ad negotia prodierat. N. Sat habeo.

COLL. 19.

Richardus, Niger.

QUò aſcendis ? N. In cubiculum noſtrum. T. Quid eó ? N. Petitum thecam ſcriptoriam. R. Adfer mihi cingulum

lum eâdem operâ. N. Ubi eſt? Super arcam meam. N. Adferam: ſed tu me hîc expecta. R. Nuſquam moveo.

COLL. 20.

Leonius, Gerardus.

HEus? *Gerarde.* G. Quid vis? L. Accerſeris. G. Quis me vocat? L. Frater tuus G. Ubi eſt? L. Præ foribus te expectat. G. Certò ſcis eſſe fratrem meum? L. Quidni ſciam? vidi illum, & ſum alloquutus. G. Viſo ſanè quid ſit.

COLL. 21.

Putaneus, Vilactus.

NEſcis vetitum eſſe, nè ſubmiſsè loquamur inter nos? V. Quid ni ſcirem, cùm præceptor tam ſæpe nobis inculcet ejus rei cauſas? P. Cur igitur modò faciebas contrá? V. Quia *Iſaias* ità me cœperat alloqui. P. Quid tum? debuiſti illum admonere, non imitari. V. Debui; ſed tunc mihi non venit in mentem. P. Sed interim notandus es. V. Minimè verò: niſi vis eſſe ipſo preceptore ſeverior. P. Dic mihi cauſam. V. Quia præceptor vetat quempiam notari, qui ſponte delictum agnoverit: modò nè tale ſit factum, quod verbo Dei interdictum ſit. P. Nonne à Deo præceptum eſt, ut parentibus obediamus? V. Illud eſt quintum decalogi præceptum. P. Atqui (ut habemus in Catechiſmo) præceptum illud patet latiùs; Nam parentum nomine præceptores complectitur, & magiſtratus, & denique omnes, quibus Deus ipſe nos ſubjecit. V. Non equidem nego vera eſſe quæ narras: ſed malo præceptorem conſulere, quàm tecum diſputare; alioquin in majus malum me induceres, quod eſt contentionis vitium, multò magis à præceptore vetitum. P. Æquum dicis: memineris igitur præceptorem admonere, cùm rationes à nobis exiget. V. Nè putes me obliturum, præſertim cùm res mea agatur.

COLL. 22.

Roſſetus, Ferrerius.

UNde venis? F. E foro. R. Quid illic audiſti novi? F. Nihil. R. Nihílne? F. Prorſus. R. Mirum eſt te nihil

audisse de bello, aut de cæteris rebus *Anglicis*. F. De iis quæ nihil ad me pertinent, non soleo percontari. R. Esto, sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet. F. Nè mentiar, intellexi non nihil in transitu. R. Narra, quæso. F. Nunc non est narrandi spatium. R. Cur non? F. Est mihi aliò properandum. R. Quónam? F. Nihil ad te. R. Quando igitur revises nos, ut ex te istud audiamus? F. A prandio, si licebit per otium. R. Amabo te, fac liceat. F. Dabo operam: sed me detines ditutiùs. Vale.

COLL. 23.

A. B.

UNde venis? B. A foro. A. Quis te illuc miserat? B. Mater. A. Quid egisti in foro? B. Emi pyra. A. Nescis nobis vetitum esse emere fructus aliquos? B. Quis istud ignorat? nam dictum est palàm in aula. A. Quî igitur ausus es emere pyra? B. Mater dederat mihi sextantem, ut mihi emerem in merendam. Quid mali feci, si parui matri?

COLL. 24.

Franciscus, Dionysius.

UBi fuisti his diebus? D. Rure. F. Quo in loco? D. In villa nostra. F. Quid verò illic? D. Ministrabam patri. F. Quid verò ille? D. Pastinabat vites nostras. F. Quando illinc rediisti? D. Herì tantùm. F. Quid pater? D. Unà mecum reversus est. F. Bene factum: sed quo nunc is? D. Rectà domum. F. Sed quando repetes ludum literarium? D. Cras, juvante Deo, aut summùm perendie. F. Ergò interim vale. D. Et tu vale, mi *Franciscе*.

COLL. 25.

Fontetius, Curtetus.

QUando rediturus est *Blasius*? C. Non certò scio; fortasse die crastino: sed cur istud rogas? F. Quia secum abstulit catalogum, & præceptor irascetur, si nemo sit, qui recitet. C. Relinque mihi istam curam: habeo catalogi exemplum. F. Recitabis igitur? C. Recitabo. F. Bene facies, & noster *Blasius* referet gratiam, siqua se offeret occasio.

COLL.

COLL. 26.

Gabrinus, Furnarius.

QUod est tibi domicilium? F. Paterna domus. G. Unde nunc venis? F. Domo. G. Ubi prandisti? F. Domi. G. Ubi cœnabis? F. Domi vestræ, ut spero. G. Quî scis? F. Pater ipse tuus hodie me invitavit. G. Ubi illum vidisti? F. Domi *Varronis*. G Quod illic erat tibi negotium? F. Pater me miserat nunciatum aliquid. G. Scire etiam velim ubi sis cubiturus. F. Domi fratris. G. Quid habes negotii cum fratre tuo? F. Dixit sorori nostræ, se velle convenire me otiosé. G. In qua domo habitat? F. in quadam conductitia. G. Eho, nullámne habet propriam domum? F. Habet quidem, sed eam locat quibusdam inquilinis. G. Locat igitur domum propriam, & conducit alienam? F. Scilicet, ut ex me audis. G. Quanti locat? F. Octodecim aureis *Italicis*, quos nunc *Pistoletos* vocant. G. Cur illam non potiùs habitat? F. Quia sua non est in loco satis commodo, sive (ut ità loquar) mercatorio. G. Sed illam alienam quanti conducit? F. Longè pluris. G. Quanti igitur? F. Quinque & vinginti. G. Cara est habitatio. F. Carissima; sed quid agat? loci commoditas id facit. G. Agè (ut aliquando tandem finiamus) dic precor, scisne ubi cras futurus sis? F. Domum revertar, ut indè in scholam me conferam, siquidem permiserit Dominus. G. Cur addis. *Si Dominus permiserit*? F. Quia, nisi permissu Dei, nè domo quidé exire possumus. G. Istud audivi sæpe ex præceptore. F. Cur ergò rogabas? G. Quia nunquam nimis dicitur quod benè dictum fuerit, præsertim ubi de rebus divinis agitur. F. Istud quoq; ex præceptore didicimus. G. Verù, sed utile est talia sæpe repetere ad memoriam exercendam. F. Vide quò nos sensim adduxerit tua prima interrogatio. G. Tantum volebam paucis verbis tecum jocari. F. Age, quoniam nunc satis animum exercuimus, non vis etiam corpus exercere valetudinis causâ? G. Quidni velim? F. Eamus igitur ludum pilâ palmariâ: nam eo ludu scio te delectari. G. Delector sanè, sed nunc pilam non habeo. F. Ecce tibi: sequere me. G. Ego te sequor libens, tu me bene ducito.

audiſſe de bello, aut de cæteris rebus *Anglicis*. F. De iis quæ nihil ad me pertinent, non ſoleo percontari. R. Eſto, ſed tamen aliquid vel in tranſitu audiri ſolet. F. Nè mentiar, intellexi non nihil in tranſitu. R. Narra, quæſo. F. Nunc non eſt narrandi ſpatium. R. Cur non? F. Eſt mihi aliò properandum. R. Quónam? F. Nihil ad te. R. Quando igitur reviſes nos, ut ex te iſtud audiamus? F. A prandio, ſi licebit per otium. R. Amabo te, fac liceat. F. Dabo operam: ſed me detines ditutiùs. Vale.

COLL. 23.

A. B.

UNde venis? B. A foro. A. Quis te illuc miſerat? B. Mater. A. Quid egiſti in foro? B. Emi pyra. A. Neſcis nobis vetitum eſſe emere fructus aliquos? B. Quis iſtud ignorat? nam dictum eſt palàm in aula. A. Quî igitur auſus es emere pyra? B. Mater dederat mihi ſextantem, ut mihi emerem in merendam. Quid mali feci, ſi parui matri?

COLL. 24.

Franciſcus, Dionyſius.

UBi fuiſti his diebus? D. Rure. F. Quo in loco? D. In villa noſtra. F. Quid verò illic? D. Miniſtrabam patri. F. Quid verò ille? D. Paſtinabat vites noſtras. F. Quando illinc rediiſti? D. Herì tantùm. F. Quid pater? D. Unà mecum reverſus eſt. F. Bene factum: ſed quo nunc is? D. Rectà domum. F. Sed quando repetes ludum literarium? D. Cras, juvante Deo, aut ſummùm perendie. F. Ergò interim vale. D. Et tu vale, mi *Franciſe*.

COLL. 25.

Fontetius, Curtetus.

QUando rediturus eſt *Blaſius*? C. Non certò ſcio; fortaſſe die craſtino: ſed cur iſtud rogas? F. Quia ſecum abſtulit catalogum, & præceptor iraſcetur, ſi nemo ſit, qui recitet. C. Relinque mihi iſtam curam: habeo catalogi exemplum. F. Recitabis igitur? C. Recitabo. F. Bene facies, & noſter *Blaſius* referet gratiam, ſiqua ſe offeret occaſio.

COLL.

COLL. 26.

Gabrinus, Furnarius.

QUod eſt tibi domicilium? F. Paterna domus. G. Unde nunc venis? F. Domo. G. Ubi prandiſti? F. Domi. G. Ubi cœnabis? F. Domi veſtræ, ut ſpero. G. Quî ſcis? F. Pater ipſe tuus hodie me invitavit. G. Ubi illum vidiſti? F. Domi *Varronis*. G Quod illic erat tibi negotium? P. Pater me miſerat nunciatum aliquid. G. Scire etiam velim ubi ſis cubiturus. F. Domi fratris. G. Quid habes negotii cum fratre tuo? F. Dixit ſorori noſtræ, ſe velle convenire me otioſé. G. In qua domo habitat? F. in quadam conductitia. G. Eho, nullámne habet propriam domum? F. Habet quidem, ſed eam locat quibuſdam inquilinis. G. Locat igitur domum propriam, & conducit alienam? F. Scilicet, ut ex me audis. G. Quanti locat? F. Octodecim aureis *Italicis*, quos nunc *Piſtoletos* vocant. G. Cur illam non potiùs habitat? F. Quia ſua non eſt in loco ſatis commodo, ſive (ut ità loquar) mercatorio. G. Sed illam alienam quanti conducit? F. Longè pluris. G. Quanti igitur? F. Quinque & vinginti. G. Cara eſt habitatio. F. Cariſſima; ſed quid agat? loci commoditas id facit. G. Agè (ut aliquando tandem finiamus) dic precor, ſciſne ubi cras futurus ſis? F. Domum revertar, ut indè in ſcholam me conferam, ſiquidem permiſerit Dominus. G. Cur addis. *Si Dominus permiſerit*? F. Quia, niſi permiſſu Dei, nè domo quidé exire poſſumus. G. Iſtud audivi ſæpe ex præceptore. F. Cur ergò rogabas? G. Quia nunquam nimis dicitur quod benè dictum fuerit, præſertim ubi de rebus divinis agitur. F. Iſtud quoq; ex præceptore didicimus. G. Verù, ſed utile eſt talia ſæpe repetere ad memoriam exercendam. F. Vide quò nos ſenſim adduxerit tua prima interrogatio. G. Tantum volebam paucis verbis tecum jocari. F. Age, quoniam nunc ſatis animum exercuimus, non vis etiam corpus exercere valetudinis cauſâ? G. Quidni velim? F. Eamus igitur luſum pilâ palmariâ: nam eo luſu ſcio te delectari. G. Delector ſanè, ſed nunc pilam non habeo. F. Ecce tibi: ſequere me. G. Ego te ſequor libens, tu me bene ducito.

COLL. 27.

Creditor, Debitor.

QUoad patris reditum expectas? D. Hinc ad diem octavum. C. Quî scis diem? D. Ipse pater ad me scripsit. C. Adventus ejus (ut spero) te ditabit. D. *Cræso* ditior ero, si bene mummatus venerit. C. Tunc mihi mutuum reddes? D. non est quòd dubites, quin, si tibi opus erit amplius, non modò reddam mutuum, sed etiam referam gratiam. C. Quomodo? D. Pecuniam mutuam vicissim dabo. C. Nihil opus erit, spero. D. At nescis quid possit accidere. C. Tempus est brevissimum. D. Non eò dico, quòd tibi vellem ominari malum. C. Quicquid ominentur homines, Deus clavum tenet. D. Sed quid cessamus recipere nos in auditorium? C. Opportunè admones.

COLL. 28.

Picus, Micuardus.

QUando rediisti domo? M. Tantùm redeo. P. Ubi est frater tuus? M. Mansit domi. P. Cur mansit? M. Ut prandéret cum patre. P. Tu verò, cur etiam non mansisti? M. Jam pranderam cum patre. P. Quis vobis ministrabat? M. Ancilla P. Quid mater? ubi erat? M. Etiam domi sed occupata. P. Qua in re? M. In recipiendo tritico, quod nobis advectum fuerat. P. Quando redibis domum, M. Cum accersar à patre. P. Quo die istud erit? M. Fortasse hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam sæpe commeatis? M. Sic volunt parentes P. Quid agitis domi? M. Quod jubemur à parentibus. P. Sed interim perit vobis studiorũ tempus. M. Non omnino perit. P. Quid igitur? M. Quoties pater non est necessariò occupatus, omnibus horis exercet nos, manè, ante & post prandium. ante cœnam, à cœna satis diu, postremò etiam antequam cubitum eamus. P. Quibus rebus vos exercet? M. Exigit à nobis ea potissimùm, quæ totâ hebdomade in schola didicimus; themata nostra inspicit, ac de iis nos interrogat; sæpe dat nobis aliquid modò Latinè, modò Anglicè describendum; interdum etiam nobis proponit brevem sententiam vernaculo sermone, quam Latinè vertamus; interdum contrà

jubet

jubet aliquid Latinum Anglice reddere; Postremò, ante cibum & post, semper ex Bibliis Anglicis aliquid legimus, ídque totâ præsente familiâ. P. Nihilne de Catechismo interrogat? M. Id facit omni die Dominico, nisi fortè domo absit. P. Mira narras, si modò vera. M. Imò, sunt longè plura quàm tibi narravi: sum enim oblitus morum civilitatem, de qua etiam admonere nos solet in mensa. P. Cur pater vester tantum sumit laborem in vobis docendis? M. Ut sic intelligat num in schola operam ludamus, & tempore abutamur. P. Mira hominis diligentia, atque adeò prudentia! O quàm devincti estis Patri cœlesti, qui talem patrem in terra dedit vobis! M. Faxit ille, ut hoc & cætera ejus beneficia nunquam obliviscamur. P. Bonum & pium est istud optatum; cura, ut habeas non modò in ore, sed in animo etiam magis. M. Quòd me tam fideliter mones habeo tibi gratiam. P. Bene monendi officium debemus omnibus, sed maximè fratribus. M. Fratribúsne igitur solis? P. Eos potissimùm fratres hic dico, qui ex fide in Christum nobis conjuncti sunt. M. Rectè judicas: sed viso num frater domo tandem reverterit; nam ad cessandum promptus est plùs satis.

COLL. 29.

Myconius, Petellus.

SErióne scribis, an tu ineptis? P. Equidem scribo seriò; cur enim tempore abuterer? Tu verò cur istud rogas? M. Quia vidi aliquando cùm bene sciberes. P. Scribo interdum melius. M. Quî fit igitur, ut nunc tam scribas malé? P. Desunt mihi bene scribendi adjumenta. M. Quæ tandem? P. Bona charta, bonum atramentum, bona penna. Nam hæc mea charta (ut vides) miserè perfluit, atramentum est aquosum & subalbidum, penna mollis & malè parata. M. Cur ista omnia maturè non providisti? P. Pecunia mihi deerat & nunc etiam deest. M. Incidisti in illud vulgare proverbium. *Cui deest pecunia, huic desunt omnia.* P. Sic agitur mecum. M. Sed quando te speras accepturum? P. In mercatu proximo pater ad me missurus est, aut ipsemet venturus. M. Ego te interea

juvare

juvare volo. P. Siquidem id potes magno beneficio me affeceris. M. Accipe hos sex asses mutuò ad chartam & cætera comparanda. P. Quàm verè dictum est illud, *Amicus certus in re incerta cernitur!* Sed quid te impellit ut mihi ultrò tam benignè facias? M. Charitas illa Dei, quæ (ut *Paulus* ait) affusa est in cordibus nostris. P. Mira est vis divini Spiritûs, qui ejus auctor est charitatis. Sed mihi interim cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. M. Parva res est; omitte istam cogitationem, nè te impedicat quò minùs in utramvis aurem dormias: tantum redde mutuum, quum tibi commodum fuerit. P. Reddam (ut spero) propediem. M. Eamus ad precationem, nè notemur. P. Adde unum, si placet. M. Quid est? P. Nè hodie incœnati mittamur cubitum. M. Ha, ha, he!

COLL. 30.

Velusatus, Stephanus.

QUotâ horâ surrexisti hodie? S. Paulò ante quintam. V. Quis te expergefecit? S. Nemo. V. An cæteri jam surrexerunt? S. Nondum. V. Non iivisti illos excitatum? S. Non ivi. V. Quamobrem? S. Nescio, nisi quia non putabam illud ad me pertinere. V. An non te illi excitant interdum? S. Imò sæpissimè. V. Debuisti igitur similiter facere. S. Debui fateor. V. Memento igitur ut posthac facias. S. Meminero, Deo juvante. V. Sed tu quid fecisti ex quo surrexisti è lecto? S. Primùm, flexis genibus precatus sum Patrem cœlestem in Nomine Filii ejus, Domini nostri *Jesu Christi*. V. Factum bene: quid postea? S. Deinde ornavi me, & curavi corpus mediocriter, ut *Christianum* decet: postremò ad quotidiana studia me retuli. V. Si perges sic facere, nè dubites quin Deus tua juvet studia. S. Adhuc me semper juvit, quæ est ejus benignitas; nec me (ut spero) derelinquet. V. Rectè loqueris; nec ille spem tuam frustrabit. S. Anno superiore didici in *Catone*: *Spem retine*; *spes una hominem nec morte relinquit*. V. Quòd retinueris, bene fecisti; est enim egregia sententia, & homine *Christiano* digna. S. Atqui autor ejus libri non fuit *Christianus*. V. Non fuit, certa res est.

S. Unde

S. Unde igitur ſumpſit tot pulchras ſententias? V. Maximè ex Philoſophis *Ethnicis*. Nam & ipſi (divino Spiritu illuminati) plurima dixerunt, quæ ſunt verbo Dei conſentanea: quod tu quoque videre aliquando poteris, ſi literarum ſtudium proſequere. S. Ego proſequar (ut ſpero) dummodo ipſe Deus dat patri meo vitam longiorem. V. Precare diligenter & ex animo ut illud contingat. S. Quotidie id precor ſæpe. V. Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perſeverantiam. S. Quod mihi optas, idem tibi precor; & gratias ago, quod me tam fraternè monueris.

COLL. 31.

Dominicus, Barraſius.

UBi ſunt juglandes tuæ? B. De quibus loqueris juglandibus? D. Quas hodie ex præmio accepiſti. B. Ubi ſint rogas? quaſi verò tibi ſervare debuerim. D. Non ſic intelligo: ſed quæro quid feceris. B. Edi in merendam. D. Ediſti miſer? cur potiùs non ſervabas ad ludendum? B. Edere malui, quàm perdere. D. Non poteras perdere niſi duodecim. B. Fateor. D. Quòd ſi ſors tuliſſet, potuiſſes ducentas aut fortaſſe plures lucrifacere. B. *Dubius* eſt (ut vulgò dicitur) *ludi eventus*. D Quid tum? ubiq; parati eſſe debemus in utramque partem, & boni conſulere quicquid nobis evenerit. B. Iſtud ego ſcio, ſed non ſum admodum ludendi peritus in eo genere. D. Abi, nunquam rem facies. B. Nemo rem facit, niſi Deo volente: nec ego ditari ex ludo velim. D. Ergò (ut video) quærendus eſt mihi colluſor alius. B. Nihil ſanè impedio. Sed mane parumper. D. Quid vis? B. Quid tu vocas ſortem, de qua hic mihi mentionem feciſti? D. Ipſam fortunam. B. Quid autem eſt fortuna? D. Stultorum opinio. B. De fortuna quid opinantur ſtulti? D. Nunc mihi non vacat de hoc tibi reſpondere: ſed vide annotationem præceptoris in *Catonem*. B. In quem locum? D. In illum verſiculum... *Indulſit fortuna malis, ut lædere poſſit*. B. Ut video, non ignoras quid ſit fortuna. D. Satis ſcio fortunam nihil eſſe. B. Cur ergò dixiſti, Quòd ſi ſors tuliſſet? D. Excidit

juvare volo. P. Siquidem id potes magno beneficio me affeceris. M. Accipe hos ſex aſſes mutuò ad chartam & cætera comparanda. P. Quàm verè dictum eſt illud, *Amicus certus in re incerta cernitur!* Sed quid te impellit ut mihi ultrò tam benignè facias? M. Charitas illa Dei, quæ (ut *Paulus* ait) affuſa eſt in cordibus noſtris. P. Mira eſt vis divini Spiritûs, qui ejus auctor eſt charitatis. Sed mihi interim cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. M. Parva res eſt; omitte iſtam cogitationem, nè te impedicat quò minùs in utramvis aurem dormias: tantum redde mutuum, quum tibi commodum fuerit. P. Reddam (ut ſpero) propediem. M. Eamus ad precationem, nè notemur. P. Adde unum, ſi placet. M. Quid eſt? P. Nè hodie incœnati mittamur cubitum. M. Ha, ha, he!

COLL. 30.

Veluſatus, Stephanus.

QUotâ horâ ſurrexiſti hodie? S. Paulò ante quintam. V. Quis te expergefecit? S. Nemo. V. An cæteri jam ſurrexerunt? S. Nondum. V. Non iviſti illos excitatum? S. Non ivi. V. Quamobrem? S. Neſcio, niſi quia non putabam illud ad me pertinere. V. An non te illi excitant interdum? S. Imò ſæpiſſimè. V. Debuiſti igitur ſimiliter facere. S. Debui fateor. V. Memento igitur ut poſthac facias. S. Meminero, Deo juvante. V. Sed tu quid feciſti ex quo ſurrexiſti è lecto? S. Primùm, flexis genibus precatus ſum Patrem cœleſtem in Nomine Filii ejus, Domini noſtri *Jeſu Chriſti*. V. Factum bene: quid poſtea? S. Deinde ornavi me, & curavi corpus mediocriter, ut *Chriſtianum* decet: poſtremò ad quotidana ſtudia me retuli. V. Si perges ſic facere, nè dubites quin Deus tua juvet ſtudia. S. Adhuc me ſemper juvit, quæ eſt ejus benignitas; nec me (ut ſpero) derelinquet. V. Rectè loqueris; nec ille ſpem tuam fruſtrabit. S. Anno ſuperiore didici in *Catone: Spem retine; ſpes una hominem nec morte relinquit.* V. Quòd retinueris, bene feciſti; eſt enim egregia ſententia, & homine *Chriſtiano* digna. S. Atqui autor ejus libri non fuit *Chriſtianus*. V. Non fuit, certa res eſt

S. Unde

S. Unde igitur ſumpſit tot pulchras ſententias? V. Maximè ex Philoſophis *Ethnicis*. Nam & ipſi (divino Spiritu illuminati) plurima dixerunt, quæ ſunt verbo Dei conſentanea: quod tu quoque videre aliquando poteris, ſi literarum ſtudium proſequere. S. Ego proſequar (ut ſpero) dummodo ipſe Deus dat patri meo vitam longiorem. V. Precare diligenter & ex animo ut illud contingat. S. Quotidie id precor ſæpe. V. Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perſeverantiam. S. Quod mihi optas, idem tibi precor; & gratias ago, quod me tam fraternè monueris.

COLL. 31.

Dominicus, Barraſius.

UBi ſunt juglandes tuæ? B. De quibus loqueris juglandibus? D. Quas hodie ex præmio accepiſti. B. Ubi ſint rogas? quaſi verò tibi ſervare debuerim. D. Non ſic intelligo: ſed quæro quid feceris. B. Edi in merendam. D. Ediſti miſer? cur potiùs non ſervabas ad ludendum? B. Edere malui, quàm perdere. D. Non poteras perdere niſi duodecim. B. Fateor. D. Quòd ſi ſors tuliſſet, potuiſſes ducentas aut fortaſſe plures lucrifacere. B. *Dubius* eſt (ut vulgò dicitur) *ludi eventus*. D Quid tum? ubiq; parati eſſe debemus in utramque partem, & boni conſulere quicquid nobis evenerit. B. Iſtud ego ſcio, ſed non ſum admodum ludendi peritus in eo genere. D. Abi, nunquam rem facies. B. Nemo rem facit, niſi Deo volente: nec ego ditari ex ludo velim. D. Ergò (ut video) quærendus eſt mihi colluſor alius. B. Nihil ſanè impedio. Sed mane parumper. D. Quid vis? B. Quid tu vocas ſortem, de qua hic mihi mentionem feciſti? D. Ipſam fortunam. B. Quid autem eſt fortuna? D. Stultorum opinio. B. De fortuna quid opinantur ſtulti? D. Nunc mihi non vacat de hoc tibi reſpondere: ſed vide annotationem præceptoris in *Catonem*. B. In quem locum? D. In illum verſiculum, *Indulſit fortuna malis, ut lædere poſſit*. B. Ut video, non ignoras quid ſit fortuna. D. Satis ſcio fortunam nihil eſſe. B. Cur ergò dixiſti, Quòd ſi ſors tuliſſet? D. Excidit

cidit mihi sic loqui, Ethnicorum more? Nam eorum libri (ut sæpe docet præceptor) pleni sunt ejusmodi impiâ doctrinâ. B. Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. D. Sed audi, mi *Barrasi*, si vis ampliùs disputare, quære tibi alios disputatores; nam mihi nunc seriò ludendum est: volo tamen priùs te vicissim admonere. B. O quàm gratum mihi feceris! D. Nonne tu dixisti hæc verba, *dubius est ludi eventus?* B. Fateor me dixisse, sed præmunivi. D. Quomodo illud intelligis? B. Addidi enim hæc tria verba, *Ut vulgo dicitur*. D. O astutam vulpeculam! Os occlusisti mihi. Sed hæc inter nos sine odio aut malevolentia dicta sint. B. Novit Deus utriusque animum. D. Est enim solus cordium scrutator. Sed quid tu, vis hîc solus otio torpescere? Cogito quo lusu me exerceam. D. Quasi verò sic diutiùs cogitandum. Agè, sequere me, dabo tibi mutuò juglandes. B. Amicè nunc loqueris: sed quando reddam? D. Ad calendas Græcas, si non potes citiùs. B. O festivum caput! camus.

COLL. 32.

H. J.

J*Acobe*. J. Quid vis? H. Repetamus unà prælectionem. J. Non est mihi otium. H. Quid habes negotii? J. Volo scribere. H. Quid scribere paras? J. Dictata præceptoris. H. Cur heri non scripsisti? J. Quo tempore scripsissem? H. Cùm luderetur. J. At ego nolebam amittere ludendi occasionem. H. Ah! piger, nihil aliud quàm lusiones meditaris? Nonne diebus Mercurii & Sabbati ternæ sunt horæ liberæ? J. Liberæ quidem sunt, sed ad lusum destinatæ, deputatæ, atributæ, assignatæ. H. Imò partim lusibus aut alicui honestæ remissioni, partim studio literario sunt dicatæ. J. Fateor duntaxat, iis qui volunt immori studiis. H. Non poteras heri sesquihoram detrahere ludo tuo, aut saltem horam unicam? J. Tu [illegible] quantùm volis: ego verò ludam quamdiu licebit. [illegible] me quidem licebit: sed interim parùm promovebis in literis.

teris. J Nonne præceptori satisfacio? H. Utcunque. J. Tu igitur studiose, vis esse præceptore ipso severior? Omitte me tandem, age tuum negotium, ego meum. H. Age, age, ut libet.

COLL. 33.

Rustic. Castrensis.

QUando repetes ludum literarium? C. Nescio. R. Cur de hac re patrem non admones? C. Quid putas me curare? R. Parùm admodum, ut credo. C. Profectò verum dicis. R. Satis est signi te non amare literas. C. Scio legere, scribere, Latine loqui, saltem mediocriter: quid opus est mihi tantâ scientiâ? Ego plura scio quàm tres sacerdotes Papistici. R. O miserum adolescentem! siccine rem contemnis inæstimablem? C. Quid tu sic exclamas? Unde tibi videor miser? R. Amice, nulla tibi à me orta est injuria. Quod enim tibi dixi, non est convitium; nè tu in malam partem accipias: sed misereor tui, quia id contemnis, quod felicitatem parit. C. Lucrum, divitiæ, & voluptas; felicitatem pariunt. R. Imò ista multis fuerunt exitio; tametsi divitiæ sunt donum Dei? nec nocent, nisi iis qui abutuntur: verùm enim vero nulla est homini pretiosior possessio quàm virtus, & rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur concionari, ut video. R. Utinam divinas conciones audivisses diligenter! C. Hem! obtundis me; nunquid vis? R. Ut bonam mentem det tibi Deus. C. Eâ fortasse tibi magis est opus, quàm mihi. Vale.

COLL. 34.

A. B.

MIror ego quid tibi velis; tu ferè semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. B. Quid vis faciam? A. Ut studeas diligenter. B. Cur me istud mones? A. Pro meo in te amore, tuâq; utilitate. B. Frustrà mones. A. Quid ità? B. Quia non est mihi animus in literis. A. Quid ergò velis? B. Discere aliquâ artem aptam ingenio meo. A. Jàmne constituisti quænam ars tibi placeat potissimùm? B. Jamdudum. A. Cur ergò patrem non admones? B. Nunquam ausus sum. A. Cur non? B. Vereor ut mihi irascatur.

cidit mihi ſic loqui, Ethnicorum more. Nam eorum libri (ut ſæpe docet præceptor) pleni ſunt ejuſmodi impiâ doctrinâ. B. Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. D. Sed audi, mi *Barraſi*, ſi vis ampliùs diſputare, quære tibi alios diſputatores ; nam mihi nunc ſeriò ludendum eſt : volo tamen priùs te viciſſim admonere. B. O quàm gratum mihi feceris ! D. Nonne tu dixiſti hæc verba, *dubius eſt ludi eventus ?* B. Fateor me dixiſſe, ſed præmunivi. D. Quomodo iſtud intelligis ? B. Addidi enim hæc tria verba, *Ut vulgo dicitur*. D. O aſtutam vulpeculam ! Os occluſiſti mihi. Sed hæc inter nos ſine odio aut malevolentia dicta ſint. B. Novit Deus utriuſque animum. D. Eſt enim ſolus cordium ſcrutator. Sed quid tu, vis hîc ſolus otio torpeſcere ? Cogito quo luſu me exerceam. D. Quaſi verò ſic diutiùs cogitandum. Agè, ſequere me, dabo tibi mutuò juglandes. B. Amicè nunc loqueris : ſed quando reddam ? D. Ad calendas Græcas, ſi non potes citiùs. B. O feſtivum caput ! eamus.

COLL. 32.

H. J.

J*Acobe*. J. Quid vis ? H. Repetamus unà prælectionem. J. Non eſt mihi otium. H. Quid habes negotii ? J. Volo ſcribere. H. Quid ſcribere paras ? J. Dictata præceptoris. H. Cur heri non ſcripſiſti ? J. Quo tempore ſcripſiſſem ? H. Cùm luderetur. J. At ego nolebam amittere ludendi occaſionem. H. Ah ! piger, nihil aliud quàm luſiones meditaris ? Nonne diebus Mercurii & Sabbati ternæ ſunt horæ liberæ ? J. Liberæ quidem ſunt, ſed ad luſum deſtinatæ, deputatæ, atributæ, aſſignatæ. H. Imò partim luſibus aut alicui honeſtæ remiſſioni, partim ſtudio literario ſunt dicatæ. J. Fateor duntaxat, iis qui volunt immori ſtudiis. H. Non poteras heri ſeſquihoram detrahere ludo tuo, aut ſaltem horam unicam ? J. Tu ſtude quantùm volis : ego verò ludam quamdiu licebit. H. Per me quidem licebit : ſed interim parùm promovebis in literis.

teris. J Nonne præceptori satisfacio? H. Utcunque. J. Tu igitur studiose, vis esse præceptore ipsò severior? Omitte me tandem, age tuum negotium, ego meum. H. Age, age, ut libet.

COLL. 33.

Rufus, Castrensis.

QUando repetes ludum literarium? C. Nescio. R. Cur de hac re patrem non admones? C. Quid putas me curare? R. Parùm admodum, ut credo. C. Profectò verum dicis. R. Satis est signi te non amare literas. C. Scio legere, scribere, Latine loqui, saltem mediocriter: quid opus est mihi tantâ scientiâ? Ego plura scio quàm tres sacerdotes Papistici. R. O miserum adolescentem! siccine rem contemnis inæstimablem? C. Quid tu sic exclamas? Unde tibi videor miser? R. Amice, nulla tibi à me orta est injuria. Quod enim tibi dixi, non est convitium; nè tu in malam partem accipias: sed misereor tui, quia id contemnis, quod felicitatem parit. C. Lucrum, divitiæ, & voluptas; felicitatem pariunt. R. Imò ista multis fuerunt exitio; tametsi divitiæ sunt donum Dei? nec nocent, nisi iis qui abutuntur: verùm enim vero nulla est homini pretiosior possessio quàm virtus, & rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur concionari, ut video. R. Utinam divinas conciones audivisses diligenter! C. Hem! obtundis me; nunquid vis? R. Ut bonam mentem det tibi Deus. C. Eâ fortasse tibi magis est opus, quàm mihi. Vale.

COLL. 34.

A. B.

MIror ego quid tibi velis; tu ferè semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. B. Quid vis faciam? A. Ut studeas diligenter. B. Cur me istud mones? A. Pro meo in te amore, tuâq; utilitate. B. Frustrà mones. A. Quid ità? B. Quia non est mihi animus in literis. A. Quid ergò velles? B. Discere aliquã artem aptam ingenio meo. A. Jàmne cogitásti quænam ars tibi placeat potissimúm? B. Jampridem. A. Cur ergò patrem non admones? B. Nunquam ausus sum. A. Cur non? B. Vereor ut mihi irascatur.

A. Roga

A. Roga præceptorem; ut illi dicat. B. Imò te oro, Dic tu ipſe præceptori meis verbis: nam verecundia me impedit. Faciéſne quod rogo? A. Faciam certè, idque libentiſſimé. Valde enim tædet me videre te adeò remiſſum! B. O quàm mihi gratum feceris! A. Sed præceptor te appellabit. B. Quid tum? Oblata occaſio me audacem reddet ad mentem meam liberè aperiendam. A. Rectè judicas. B. Tu igitur fac promiſſi memineris: deinde renuntia mihi quid ille reſponderit. A. Alioquin eſſem tibi nuntius inutillis.

COLL. 35.

Michael, Friſius.

SAlve, *Friſi*. F. Tu quoque ſalvus ſis, *Michael*. Quota eſt hora? M. Mox audies ſonum ſemihoræ poſt quintam. F. Bene habet, maturè ſatis aderimus. M. Gaudeo me tibi occurriſſe, ut euntes *Latinè* tantiſper colloquamur. F. Ea ſanè eſt utilis & jucunda exercitatio. M. Quoties incido in aliquem ex iſtis diſſolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendiſſe. Non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari, adeo mihi ſunt eorum mores otioſi. F. Nihil mirum. Nám ferè ſunt ejuſmodi, ut néque loqui velint quidpiam boni neq; audire ſuſtineant. M. Quid cum illis agas, quibus nihil eſt curæ, niſi ut ſuas libidines expleant? F. Nihil aliud crepant, niſi ſuas cupedias, & meras compotationes in ſecretis cauponulis. M. Etiam nos irrident plenis buccis, quòd *Latinè* per vicos loquamur. Illud verò eſt omnium peſſimum, quòd nuſquam ſe patiuntur admoneri. F. Quia ſcilicet (ut ait Propheta) *Non eſt timor Dei ante oculos eorum*. M. Si quid occeperis amicè commonere, ſtatim audies, Tace concionator, obtundis me. Quòd ſi dixeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad obſervatorem: Oh, egóne curo? inquiunt: tu non auderes. Nam ſi me accuſares, non feres impunè. F. Imò verò te continuò verberabunt, ſi locus erit ſemotus ab arbitris. M. Profectò, cum quidam eorum me nuper offendiſſet in quodam receſſu, impegit [illegible] in utramque malam duos ingentes colaphos, & [illegible]

continuó. F. Quid tu, quæſo interea? M. Quid iſtud quæris? tam iſtud ſubitum fit, ut vix hominem aſpicere potuerim. F. Sed quî tam citò & ſenſim ad ſcholam pervenimus? M. Sic ferè confabulantibus uſu veniré ſolet. F. Agè, ingrediamur ſine murmure & ſtrepitu, ne ſtudentes offendamus.

COLL. 36.

Probus, Amiculus.

UNde adfers iſtam tuniculam? A. A domo. P. Quid vis facere? A. Volo induere. P. Nunc non eſt mutandi tempus. A. Quando igitur? P. Cràs manè, quum ſurges è lecto. A. Bene mones, expectabo.

COLL. 37.

Antonius, Daniel.

ELuge, audivi ſororem tuam nupſiſſe. D. Verum audiſti. A. Quis eſt maritus ejus? D. Quidam civis *Londinenſis*, honeſtis parentibus progenitus. A. Eſſne dives? D. Sic habetur, ſed tamen pater meus hæc longè pluris facit: primùm, quòd ille ſit bene moratus adoleſcens: deinde, quòd non ſolùm doctiſſimus, ſed etiam bonarum literarum amantiſſimus: denique, quòd verus Dei cultor, & *Chriſtianæ* religionis ſummus obſervator. A. Mihi narras egregios adoleſcentis titulos. O felicem ſororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta eſt! D. Felicem ſanè non abs re dixeris, ſiquidem bonum illud perpetuò ſic agnoſcat, ut ſemper meminerit ex Dei bonitate profectum eſſe, ob idq; immortales agat eidem gratias. A. Credo id facturam. D. Ità ſpero quidem: ſic enim à parentibus ſemper inſtituta eſt in doctrina *Chriſtiana*. Sed me jam aliò revocant domeſtica negotia. Ergo vale, mi *Antoni*. A. Tu quoque bene vale, ſuaviſſime *Daniel*. D. Nunquid vis? A. Ut verbis meis dicas ſalutem plurimam tuis omnibus, præcipuè patri matríque, & ipſi novæ nuptæ; meq; ille gratulari fauſtum illud conjugium. D. Ego vero id faciam, & quidem libentiſſimé.

COLL.

A. Roga præceptorem; ut illi dicat. B. Imò te oro, Dic tu ipſe præceptori meis verbis: nam verecundia me impedit. Faciéſne quod rogo? A. Faciam certè, idque libentiſſimé. Valde enim tædet me videre te adeò remiſſum. B. O quàm mihi gratum feceris! A. Sed præceptor te appellabit. B. Quid tum? Oblata occaſio me audacem reddet ad mentem meam liberè aperiendam. A. Rectè judicas. B. Tu igitur fac promiſſi memineris: deinde renuntia mihi quid ille reſponderit. A. Alioquin eſſem tibi nuntius inutillis.

COLL. 35.

Michael, Friſius.

SAlve, *Friſi.* F. Tu quoque ſalvus ſis, *Michael.* Quota eſt hora? M. Mox audies ſonum ſemihoræ poſt quintam. F. Bene habet, maturè ſatis aderimus. M. Gaudeo me tibi occurriſſe, ut euntes *Latinè* tantiſper colloquamur. F. Ea ſanè eſt utilis & jucunda exercitatio. M. Quoties incido in aliquem ex iſtis diſſolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendiſſe. Non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari, adeo mihi ſunt eorum mores otioſi. F. Nihil mirum. Nám ferè ſunt ejuſmodi, ut néque loqui velint quidpiam boni neq; audire ſuſtineant. M. Quid cum illis agas, quibus nihil eſt curæ, niſi ut ſuas libidines expleant? F. Nihil aliud crepant, niſi ſuas cupedias, & meras compotationes in ſecretis cauponulis. M. Etiam nos irrident plenis buccis, quòd *Latinè* per vicos loquamur. Illud verò eſt omnium peſſimum, quòd nuſquam ſe patiuntur admoneri. F. Quia ſcilicet (ut ait Propheta) *Non eſt timor Dei ante oculos eorum.* M. Si quid occeperis amicè commonere, ſtatim audies, Tace concionator, obtundis me. Quòd ſi dixeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad obſervatorem: Oh, egóne curo? inquiunt: tu non auderes. Nam ſi me accuſares, non feres impuné. F. Imò verò te continuò verberabunt, ſi locus erit ſemotus ab arbitris. M. Profectò, cum quidam eorum me nuper offendiſſet in quodam receſſu, impegit mihi in utramque malam duos ingentes colaphos, & aufugit

continuó. F. Quid tu, quæſo interea? M. Quid iſtud quæris? tam iſtud ſubitum fit, ut vix hominem aſpicere potuerim. F. Sed quî tam citò & ſenſim ad ſcholam pervenimus? M. Sic ferè confabulantibus uſu venire ſolet. F. Agè, ingrediamur ſine murmure & ſtrepitu, ne ſtudentes offendamus.

COLL. 36.

Probus, Amiculus.

UNde adfers iſtam tuniculam? A. A domo. P. Quid vis facere? A. Volo induere. P. Nunc non eſt mutandi tempus. A. Quando igitur? P. Cras manè, quum ſurges è lecto. A. Bene mones, expectabo.

COLL. 37.

Antonius, Daniel.

ELuge, audivi ſororem tuam nupſiſſe. D. Verum audiſti. A. Quis eſt maritus ejus? D. Quidam civis *Londinenſis*, honeſtis parentibus progenitus. A. Eſtne dives? D. Sic habetur, ſed tamen pater meus hæc longè pluris facit: primùm, quòd ille ſit bene moratus adoleſcens: deinde, quòd non ſolùm doctiſſimus, ſed etiam bonarum literarum amantiſſimus: denique, quòd verus Dei cultor, & *Chriſtianæ* religionis ſummus obſervator. A. Mihi narras egregios adoleſcentis titulos. O felicem ſororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta eſt! D. Felicem ſanè non abs re dixeris, ſiquidem bonum illud perpetuò ſic agnoſcat, ut ſemper meminerit ex Dei bonitate profectum eſſe, ob íd q; immortales agat eidem gratias. A. Credo id facturam. D. Ità ſpero quidem: ſic enim à parentibus ſemper inſtituta eſt in doctrina *Chriſtiana*. Sed me jam aliò revocant domeſtica negotia. Ergo vale, mi *Antoni*. A. Tu quoque bene vale, ſuaviſſime *Daniel*. D. Nunquid vis? A. Ut verbis meis dicas ſalutem plurimam tuis omnibus, præcipuè patri matríque, & ipſi novæ nuptæ; méq; ille gratulari fauſtum illud conjugium. D. Ego vero id faciam, & quidem libentiſſimé.

COLL.

COLL. 38.

Henricus, Gerardus.

HOdie te non vidi in concione, quid id sibi vult? G. Quid sibi velit nescio, ego tamen interfui. H. Narra mihi quæ mandasti memoriæ. G. Non est tuum à me rationem exigere. H. Ego quidem non exigo, verùm id rogo, ut memoriæ causa conferamus una. G. Malim nunc solus recordari. Audies me (si voles) cùm præceptor ante prandium nos interrogabit. H. Quid mali esset, si nunc inter nos eâ de re conferemus! G. Nihil mali esset, fateor; sed nunc mihi non libet. H. Tua igitur te libido regit. G. Omitte me; cur molestus es? H. Omitto sanè; sed audi unum verbum, Non decet puerum esse tam morosum. G. Nec puerum decet esse tam molestum.

COLL. 39.

Rublius, Lepusculus.

QUid feciſti de regula mea? L. Reliqui in pergula superiore. R. Cur eam reliquiſti? L. Oblitus sum. R. Non rectè factum; sed tu sic ferè soles, si quid tibi fuerit commodatum. L. Piget me negligentiæ meæ. R. Non satìs est dolere, nisi mores mutare velis. L. Deum precabor, ut mihi mutare velit. R. Si sapis; alioqui nemo tibi posthac commodare volet. L. Habeo gratiam, quòd me tam amicè monueris. R. I nunc petitum meam regulam; est enim eâ mihi opus ad ducendas in charta lineas. L. Nunc eo. R. Refer ad me in cubiculum. L. Mox habebis.

COLL. 40.

Emericus, Baldus.

CUr solus rides? B. Quid tuâ? E. Quia fortasse rides me. B. Unde tibi orta est ista suspicio? E. Quia malus es. B. Omnes quidem mali sumus; at ego te pejor non sum. Nemo igitur ridet, nisi aliquem irrideat? E. Non sic intelligo; sed qui solus ridet (ut sæpe audivi) aut stultus est, aut aliquid mali cogitat. B. Ista sententia cujus sit nescio; sed cujuscunque sit, non est perpetuò vera; tamen admo-

admonitionem tuam in bonam partem accipio, téque moneo viciſſim, ut caveas ſuſpicioſus eſſe : *Nam timidis & ſuſpectis aptiſſima mors eſt* ut eſt in morali noſtro carmine. E. Memini : boni tamen conſulo admonitionem tuam.

COLL. 41

Nathanael, Mercurius.

UNde venis ? M. Domo. N. Quid agitur domi veſtræ ? M. Nihil tuâ refert. N. Fateor ; ſed familiares ſic rogare ferè ſolemus perinde quaſi rogemus, *Ut valetis ? Quomodo ſe veſtræ res habent ?* M. De re aliena nimium percontari non decet. N. Taceo : ſed videris mihi pro ætate nimis ſapere. M. Nihil meum dico ; id audivi ſæpe. N. Ego quoque non ſemel audivi. M. Cur ergo non uteris ? N. Quia non ſemper in mentem venit. M. Imò quia tu es precontator ; quæ res non ſine cauſa datur vitio. N. Habeo gratiam, quòd me adeò amicè moneas ; poſthac, adjuvante Deo, cavebo ineptus eſſe. M. Ità paulatim ſapies.

COLL. 42.

Humbertus, Plautinus.

HEus tu, præceptor adeſt. P. Quid tum ? H. Reſpice ad illum. P. Quamobrem ? H. Ut ei caput aperias, & venientem ſalutes. P. Ità decet facere ; ſed aliud cogitabam. H. Tace.

COLL. 43.

Portanus, Marcus.

UNde redis ? M. Foris. P. Cur exîeras ? M. Redditum urinam. P. Qualis eſt cæli facies ? M. Nebuloſa. P. An regelat ? M. Sic reſolvitur gelu, ut nives omnino liqueſcant. P. Etiamne pluit ? M. Senſi aliquid ſupernè diſtillare. P. Fortaſſe in tranſitu, é ſtillicidio tecti. M. Imò è nubibus, ſcio ; quòd ſi non credis, vide tu ipſe. P. Quaſi ego tibi non credam in re tantilla. M. Cur igitur dubitare videbaris ? P. Ut pluribus verbis tecum fabularer. M. Quorſum id pertinet ? P. Ad *Latinum* ſermonem exercendum. M. Sed interim ſæpè otioſa verba dicimus ; à quibus omni-

COLL. 38.

Henricus, Gerardus.

HOdie te non vidi in concione, quid id ſibi vult? G. Quid ſibi velit neſcio, ego tamen interfui H. Narra mihi quæ mandaſti memoriæ. G. Non eſt tuum à me rationem exigere. H. Ego quidem non exigo, verùm id rogo, ut memoriæ cauſa conferamus una. G. Malim nunc ſolus recordari. Audies me (ſi voles) cùm præceptor ante prandium nos interrogabit. H. Quid mali eſſet, ſi nunc inter nos eâ de re conferemus! G. Nihil mali eſſet, fateor; ſed nunc mihi non libet. H. Tua igitur te libido regit. G. Omitte me; cur moleſtus es? H. Omitto ſané; ſed audi unum verbum, Non decet puerum eſſe tam moroſum. G. Nec puerum decet eſſe tam moleſtum.

COLL. 39.

Rublius, Lepuſculus.

QUid feciſti de regula mea? L. Reliqui in pergula ſuperiore. R. Cur eam reliquiſti? L. Oblitus ſum. R. Non rectè factum; ſed tu ſic ferè ſoles, ſi quid tibi fuerit commodatum. L. Piget me negligentiæ meæ. R. Non ſatìs eſt dolere, niſi mores mutare velis. L. Deum precabor, ut mihi mutare velit. R. Si ſapis; alioqui nemo tibi poſthac commodare volet. L. Habeo gratiam, quòd me tam amicè monueris. R. I nunc petitum meam regulam; eſt enim eâ mihi opus ad ducendas in charta lineas. L. Nunc eo. R. Refer ad me in cubiculum. L. Mox habebis.

COLL. 40.

Emericus, Baldus.

CUr ſolus rides? B. Quid tuâ? E. Quia fortaſſe rides me. B. Unde tibi orta eſt iſta ſuſpicio? E. Quia malus es. B. Omnes quidem mali ſumus; at ego te pejor non ſum. Nemo igitur ridet, niſi aliquem irrideat? E. Non ſic intelligo; ſed qui ſolus ridet (ut ſæpe avdivi) aut ſtultus eſt, aut aliquid mali cogitat. B. Iſta ſententia cujus ſit neſcio; ſed cujuſcunque ſit, non eſt perpetuò vera; tamen admo-

admonitionem tuam in bonam partem accipio, téque moneo viciſſim, ut caveas ſuſpicioſus eſſe : *Nam timidis & ſuſpectis aptiſſima mors eſt* ut eſt in morali noſtro carmine. E. Memini : boni tamen conſulo admonitionem tuam.

COLL. 41

Nathanael, Mercurius.

UNde venis ? M. Domo. N. Quid agitur domi veſtræ ? M. Nihil tuâ refert. N. Fateor ; ſed familiares ſic rogare ferè ſolemus perinde quaſi rogemus, *Ut valetis ? Quomodo ſe veſtræ res habent ?* M. De re aliena nimium percontari non decet. N. Taceo : ſed videris mihi pro ætate nimis ſapere. M. Nihil meum dico ; id audivi ſæpe. N. Ego quoque non ſemel audivi. M. Cur ergo non uteris ? N. Quia non ſemper in mentem venit. M. Imò quia tu es precontator ; quæ res non ſine cauſa datur vitio. N. Habeo gratiam, quòd me adeò amicè moneas ; poſthac, adjuvante Deo, cavebo ineptus eſſe. M. Ità paulatim ſapies.

COLL. 42.

Humbertus, Plautinus.

HEus tu, præceptor adeſt. P. Quid tum ? H. Reſpice ad illum. P. Quamobrem ? H. Ut ei caput aperias, & venientem ſalutes. P. Ità decet facere ; ſed aliud cogitabam. H. Tace.

COLL. 43.

Portanus, Marcus.

UNde redis ? M. Foris. P. Cur exîeras ? M. Redditum urinam. P. Qualis eſt cæli facies ? M. Nebuloſa. P. An regelat ? M. Sic reſolvitur gelu, ut nives omnino liqueſcant. P. Etiamne pluit ? M. Senſi aliquid ſupernè diſtillare. P. Fortaſſe in tranſitu, é ſtillicidio tecti. M. Imò è nubibus, ſcio ; quòd ſi non credis, vide tu ipſe. P. Quaſi ego tibi non credam in re tantilla. M. Cur igitur dubitare videbaris ? P. Ut pluribus verbis tecum fabularer. M. Quorſum id pertinet ? P. Ad *Latinum* ſermonem exercendum. M. Sed interim ſæpè otioſa verba dicimus ; à quibus omni-

no abstinendum *Christus* præcepit. P. Totâ erras viâ in præcepti intellectu. M. Cur istud dicis? P. Quia *Non est otiosus sermo, qui ad aliquam institutionem refertur*, præsertim ubi agitur de bonis & honestis, qualia sunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Videris mihi rectè sentire; proinde facilè tibi assentior. P. Sed hæc hactenus; instat nobis aliud negotium. M. Agè, desinamus.

COLL. 44.

Trolleanus, Bolanus.

SCín' tu quota sit hora? B. Non certum scio: sed video instare cœnæ tempus. T. Me miserum! oblitus sum adire matrem, quæ jusserat. B. Curre, curre; opportunè venies, ut cœnes domi. T. Rectè mones, eo rogatum veniam. B. Eccum hypodidascalum. T. Optime adest.

COLL. 45.

Rolandus, Languinus.

QUid ais de scalpello, quod emeram tibi nudiustertius? éstne satis bonum? L. Imò verò est optimum; sed (me miserum) parùm abfuit quin perdideram. R. Eho, quid ais? quomodo id accidit? L. Cùm redirem foris, exciderat mihi in vico. S Unde exciderat? L. E thecâ meâ, quam imprudenter apertam reliqueram. R. Quomodo recuperâsti? L. Affixeram statim chartulam valvis januæ: post prandium quidam puer sextæ classis mihi attulit. R. Utinam omnes tam fideles essent, qui res amissas reperiunt! L. Profectò pauci sunt, qui restituant; si modò sit res alicujus pretii. R. Et tamen id verbo Dei nominatim præcipitur. L. Quidni? Est enim furti species, si quis rem alienam inventam retineat, modò sciat cui reddenda sit. R. At plerique putant se jure possidere quicquid amissum invenerint. L. Errant illi quidem gravissimè. R. Verùm (ut redeamus ad inceptum sermonem) quid dedisti puero, qui scalpellum tuum invenerat? L. Dedi sextantem, & nuces aliquot juglandes; laudavi præterea, & paucis admonui idem semper esse faciendum

faciendum. R. Rectè feciſti, ſic enim libentiùs reddet aliàs ſi quid repererit. Sed quid ſi perdidiſſes? L. Æquo animo tuliſſem, & mihi emiſſem aliud. R. Itáne æquo tuliſſes animo? L. Certè non ſine aliqua moleſtia. R. Non igitur æquo animo; ſed nolo te arctiùs urgere. L. Non ſumus Theologi. R. Quid ergò? L. Grammaticuli. R. Et quidem imperiti. L. Tantò diligentiùs Deum precari debemus, ut per *Evangelium* ſuum nos liberet ab ignorantiæ tenebris; in quibus verſati ſumus & adhuc verſamur. R. Id verò faciemus, ſi ſanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, & ſæpe à concionatoribus, divini verbi adminiſtris. L. Vide quantum profuerit nobis ſcalpelli mei amiſſio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor: primùm quòd tibi rectè emerim, deinde quòd amiſſum recuperaveris. L. Habeo tibi gratiam, mi *Rolande*. R. Quin Patri noſtro cœleſti ſit laus, & gratiarum actio. L. *Amen*.

COLL. 46.

Mercarius, Calvinus.

MIhi non videris nimis occupatus. C. Mediocri tet. M. Quid ſi mihi exacuas duas aut tres pennas? C. Satis ſit tibi, ſi unam acuero in præſentia. Súntne novæ? M. Novæ quidem; ſed para te uſque dum acuantur: Jam enim lævigavi, caudam reſcidi, detraxi plumulas. C. Oſtendè: profectò ſunt optimæ, & ad ſcribendum aptiſſimæ. M. Unde iſtud noſti? C. Quia ſunt caule amplo, firmo, & nitido: nam molles, & quæ caulem breviorem habent, parùm ſunt ad ſcribendi uſum habiles. M. Gaudeo me utiliter emiſſe. C. Non abs re; ſed quanti? M. Pro his tribus dedi quadrantes duos. C. Singulas igitur binis emiſti denariolis. M. Res apparet. C. Eſt vile pretium, pro rei bonitate: de quo emiſti? M. De quodam circumforaneo. C. Apud hujus oppidi mercatores ſingulæ, & quidem minùs bonæ, venduntur ſextantibus. M. Et tamen audent interdum dicere, pluris ſibi conſtare *Londini*. C. Ea ferè eſt mercatorum conſuetudo; *Nihil* enim *proficiant*, *niſi* admo-

no abſtinendum *Chriſtus* præcepit. P. Totâ erras viâ in præcepti intellectu. M. Cur iſtud dicis? P. Quia *Non eſt otioſus ſermo, qui ad aliquam inſtitutionem refertur*, præſertim ubi agitur de bonis & honeſtis, qualia ſunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Videris mihi rectè ſentire; proinde facilè tibi aſſentior. P. Sed hæc hactenus; inſtat nobis aliud negotium. M. Agè, deſinamus.

COLL. 44.

Trolleanus, Bolanus.

SCín' tu quota ſit hora? B. Non certum ſcio: ſed video inſtare cœnæ tempus. T. Me miſerum! oblitus ſum adire matrem, quæ juſſerat. B. Curre, curre; opportunè venies, ut cœnes domi. T. Rectè mones, eo rogatum veniam. B. Eccum hypodidaſcalum. T. Optime adeſt.

COLL. 45.

Rolandus, Languinus.

QUid ais de ſcalpello, quod emeram tibi nudiuſtertius? éſtne ſatis bonum? L. Imò verò eſt optimum; ſed (me miſerum) parùm abfuit quin perdideram. R. Eho, quid ais? quomodo id accidit? L. Cùm redirem foris, exciderat mihi in vico. S Unde exciderat? L. E thecâ meâ, quam imprudenter apertam reliqueram. R. Quomodo recuperáſti? L. Affixeram ſtatim chartulam valvis januæ: poſt prandium quidam puer ſextæ claſſis mihi attulit. R. Utinam omnes tam fideles eſſent, qui res amiſſas reperiunt! L. Profectò pauci ſunt, qui reſtituant; ſi modò ſit res alicujus pretii. R. Et tamen id verbo Dei nominatim præcipitur. L. Quidni? Eſt enim furti ſpecies, ſi quis rem alienam inventam retineat, modò ſciat cui reddenda ſit. R. At plerique putant ſe jure poſſidere quicquid amiſſum invenerint. L. Errant illi quidem graviſſimè. R. Verùm (ut redeamus ad inceptum ſermonem) quid dediſti puero, qui ſcalpellum tuum invenerat? L. Dedi ſextantem, & nuces aliquot juglandes; laudavi præterea, & paucis admonui idem ſemper eſſe facien-

faciendum. R. Rectè fecisti, sic enim libentiùs reddet alias si quid repererit. Sed quid si perdidisses? L. Æquo animo tulissem, & mihi emissem aliud. R. Itáne æquo tulisses animo? L. Certè non sine aliqua molestia. R. Non igitur æquo animo; sed nolo te arctiùs urgere. L. Non sumus Theologi. R. Quid ergò? L. Grammaticuli. R. Et quidem imperiti. L. Tantò diligentiùs Deum precari debemus, ut per *Evangelium* suum nos liberet ab ignorantiæ tenebris; in quibus versati sumus & adhuc versamur. R. Id verò faciemus, si sanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, & sæpe à concionatoribus, divini verbi administris. L. Vide quantum profuerit nobis scalpelli mei amissio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor: primùm quòd tibi rectè emerim, deinde quòd amissum recuperaveris. L. Habeo tibi gratiam, mi *Rolande*. R. Quin Patri nostro cœlesti sit laus, & gratiarum actio. L. *Amen*.

COLL. 46.

Mercarius, Calvinus.

MIhi non videris nimis occupatus. C. Mediocriter. M. Quid si mihi exacuas duas aut tres pennas? C. Satis fit tibi, si unam acuero in præsentia. Súntne novæ? M. Novæ quidem; sed para te usque dum acuantur: Jam enim lævigavi, caudam rescidi, detraxi plumulas. C. Ostendè: profectò sunt optimæ, & ad scribendum aptissimæ. M. Unde istud nosti? C. Quia sunt caule amplo, firmo, & nitido: nam molles, & quæ caulem breviorem habent, parùm sunt ad scribendi usum habiles. M. Gaudeo me utiliter emisse. C. Non abs re; sed quanti? M. Pro his tribus dedi quadrantes duos. C. Singulas igitur binis emisti denariolis. M. Res apparet. C. Est vile pretium, pro rei bonitate: de quo emisti? M. De quodam circumforaneo. C. Apud hujus oppidi mercatores singulæ, & quidem minùs bonæ, venduntur sextantibus. M. Et tamen audent interdum dicere, pluris sibi constare *Londini*. C. Ea fere est mercatorum consuetudo; *Nihil* enim *proficiunt*, *nisi* admo-

admodum mentiantur; ut ait *Cicero*. M. Sed agè, nè te diutiùs remorer, agamus quod instat. C. Citò expedieris; aspice me diligenter, ut discas aliquando. M. Aspicio intentis oculis; sed mihi opus esset spatio paulò longiore. C. Istud ergò fiet in cubiculo, si quando me velis invisere. M. Quo tempore? C. Post scholæ missionem, hoc est, horâ nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc habes pennas duas, rectè (ni fallor) in usum tuum accommodatas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi integram servabis. M. Accipe tibi, si placet. C. Quin tibi serva; domo adferuntur mihi satis multæ. M. Ago tibi quantas possum gratias, vale. C. Incolumem te conservet Deus. Sed heus, nè parcas unquam labori meo. M. Tu quoque & me & rebus meis vicissim utere, si quid opus fuerit. Iterum vale.

COLL. 47.

Puteanus, Buerla.

UNde veniebas modó? B. E culina. P. Quid illuc iveras? B. Ut me calefacerem. P. Tu, credo, libentiùs es in culina, quàm in schola, nonne? B. Nihil mirum; in schola non est ignis, sicut in culina. P. Abi, sapis. B. Utinam tam saperem in divinis rebus quàm in cura corporis! P. Fac sapias. B. Quomodo? P. Studio, curâ, labore, & diligentiâ. B. Non parco labori. P. Rectè facis: sed est tempus expectandum cujus progressu fiunt omnia: interea precandus est Deus assiduè. B. Bene mones; utinam ille studia nostra promoveat in gloriam sui nominis! P. Id faciet, si pergamus eum colere diligenter.

COLL. 48.

Puteanus, Capusius.

QUid tecum cogitas, *Capusi*? C. Libenter irem domum. P. Quid eó? C. Ut me his diebus parumper recrearem cum matre. P. Quid obstat, quò minùs eas? C. Præceptor non vult permittere. P. Meliùs tibi consulit quàm ipse putas. C. Quomodo? P. Nam interea perderes multum temporis, & cùm rediisses tibi doleret. Nonne verum dico? C. Profectò sic est. P. Mane igitur, si sapis. C. Per

rebo

rebo tuo consilio, quia mihi rectum videtur. P. Nollem sciens malum tibi consilium dare. Atq; utinam quod suadeo succedat tibi prosperé! C. Spero ità fore, Deo volente.

COLL. 49.

Martialis, Blancus.

QUantum habes pecuniæ? B. Assem cum semisse: tu verò? M. Non tantum. B. Quantum igitur. M. Unicum assem. B. Vis mihi dare mutuó? M. Est mihi opus. B. In quem usum? M. Ad emendam chartam. B. Hodie reddam tibi. M. Addendum fuit, Deo juvante. B. Sic docet præceptor ex verbo Dei, sed non possum assuescere. M. Fac assuescas. B. Quomodo id fiet? N. Si sæpe cogites nos à Deo sic pendere, ut nihil possimus sine ejus auxilio. B. Bonum mihi das consilium. M. Quale mihi dari velim. B. Sed (ut ad propositum redeamus) dabis mutuò istum assem? M. Miror te mutuò petere, qui plus habeas quàm ego. B. Est quidam Scholasticus hâc transiens, qui librum venalem ostentat. M. Quid tum? B. Cupiebam emere, quia viliùs indicat quàm noster bibliopola. M. Accipe; sed, quæso, unde tam citò reddes? B. A cæna ibo domum, ut à matre petam. M. Quid si dare nolit? B. Nihil cunctabitur, cùm librum ostendero.

COLL. 50.

Montanus, Eusebius.

QUot annos habes? E. Tredecim, ut à matre accepi: tu verò? M. Equidem non tot habeo. E. Quot igitur? M. Deest unus. B. Sunt ergò duodecim. M. In promptu est ratio. E. Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quintum. E. Quid vis? jam *Latinè* loquitur. M. Quid miraris? semper habemus domi pædagogum & doctum & diligentem: is semper nos *Latinè* loqui docet: nihil *Anglicum* effert, nisi aliquid declarandi causâ, quin etiam patrẽ non audemus nisi *Latinè* alloqui. E. Nunquam igitur [illegible] loquimini? M. Solùm cum matre, idque certâ [illegible] horâ, cùm illa nos ad se vocari jubet. E. [illegible] cum familia? M. Cum familia rarus est no[bis] quidem tantùm in transitu, & tamen fam[iliæ]

admodum mentiantur; ut ait *Cicero*. M. Sed agè, nè te diutiùs remorer, agamus quod inſtat. C. Citò expediero; aſpice me diligenter, ut diſcas aliquando. M. Aſpicio intentis oculis; ſed mihi opus eſſet ſpatio paulò longiore, C. Iſtud ergò fiet in cubiculo, ſi quando me velis inviſere. M. Quo tempore? C. Poſt ſcholæ miſſionem, hoc eſt, horâ nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc habes pennas duas, rectè (ni fallor) in uſum tuum accommodatas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi integram ſervabis. M. Accipe tibi, ſi placet. C. Quin tibi ſerva; domo adferuntur mihi ſatis multæ. M. Ago tibi quantas poſſum gratias, vale. C. Incolumem te conſervet Deus. Sed heus, nè parcas unquam labori meo. M. Tu quoque & me & rebus meis viciſſim utere, ſi quid opus fuerit. Iterum vale.

COLL. 47.

Puteanus, Buerla.

UNde veniebas modó? B. E culina. P. Quid illuc iveras? B. Ut me calefacerem. P. Tu, credo, libentiùs es in culina, quàm in ſchola, nonne? B. Nihil mirum; in ſchola non eſt ignis, ſicut in culina. P. Abi, ſapis. B. Utinam tam ſaperem in divinis rebus quàm in cura corporis! P. Fac ſapias. B. Quomodo? P. Studio, curâ, labore, & diligentiâ. B. Non parco labori. P. Rectè facis: ſed eſt tempus expectandum cujus progreſſu fiunt omnia: interea precandus eſt Deus aſſiduè. B. Bene mones; utinam ille ſtudia noſtra promoveat in gloriam ſui nominis! P. Id faciet, ſi pergamus eum colere diligenter.

COLL. 48.

Puteanus, Capuſius.

QUid tecum cogitas, *Capuſi*? C. Libenter irem domum. P. Quid eó? C. Ut me his diebus parumper recrearem cum matre. P. Quid obſtat, quò minùs eas? C. Præceptor non vult permittere. P. Meliùs tibi conſulit quàm ipſe putas. C. Quomodo? P. Nam interea perderes multum temporis, & cùm rediiſſes tibi doleret. Nonne verum dico? C. Profectò ſic eſt. P. Mane igitur, ſi ſapis. C. Parebo

rebo tuo conſilio, quia mihi rectum videtur. P. Nollem ſciens malum tibi conſilium dare. Atq; utinam quod ſuadeo ſuccedat tibi proſperé! C. Spero ità fore, Deo volente.

COLL. 49.

Martialis, Blancus.

QUantum habes pecuniæ? B. Aſſem cum ſemiſſe: tu verò? M. Non tantum. B. Quantum igitur. M. Unicum aſſem. B. Vis mihi dare mutuó? M. Eſt mihi opus. B. In quem uſum? M. Ad emendam chartam. B. Hodie reddam tibi. M. Addendum fuit, Deo juvante. B. Sic docet præceptor ex verbo Dei, ſed non poſſum aſſueſcere. M. Fac aſſueſcas. B. Quomodo id fiet? N. Si ſæpe cogites nos à Deo ſic pendere, ut nihil poſſimus ſine ejus auxilio. B. Bonum mihi das conſilium. M. Quale mihi dari velim. B. Sed (ut ad propoſitum redeamus) dabis mutuò iſtum aſſem? M. Miror te mutuò petere, qui plus habeas quàm ego. B. Eſt quidam Scholaſticus hâc tranſiens, qui librum venalem oſtentat. M. Quid tum? B. Cupiebam emere, quia viliùs indicat quàm noſter bibliopola. M. Accipe; ſed, quæſo, unde tam citò reddes? B. A cæna ibo domum, ut à matre petam. M. Quid ſi dare nolit? B. Nihil cunctabitur, cùm librum oſtendero.

COLL. 50.

Montanus, Euſebius.

QUot annos habes? E. Tredecim, ut à matre accepi: tu verò? M. Equidem non tot habeo. E. Quot igitur? M. Deeſt unus. B. Sunt ergò duodecim. M. In promptu eſt ratio. E. Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quintum. E. Quid vis? jam *Latinè* loquitur. M. Quid miraris? ſemper habemus domi pædagogum & doctum & diligentem: is ſemper nos *Latinè* loqui docet: nihil *Anglicum* effert, niſi aliquid declarandi causâ, quin etiam patrẽ non audemus niſi *Latinè* alloqui. E. Nunquam igitur [illegible] *tè* loquimini? M. Solùm cum matre, idque certâ [illegible] horâ, cùm illa nos ad ſe vocari jubet. E. [illegible] cum familia? M. Cum familia rarus eſt no[illegible] quidem tantùm in tranſitu, & tamen fam[illegible]

tinè alloquuntur. E. Quid ancillæ? M. Si quando uſus poſtulat ut eas alloquamur, utimur ſermone vernaculo, ut ſolemus cum ipſa matre. E. O vos felices, qui tam diligenter docemini! M. Eſt deo gratia, cujus dono patrem habemus, qui curet nos tam accuratè erudiendos. E. Certè ejus rei laus & honor unico cœleſti Patri debetur. M. Sed quid agimus? jam audio recitari catalogos. E. Ergò feſtinemus.

COLL. 51.

Sylvius, Ludovicus.

QUid triſtis es, *Ludovice*? L. Ægroto. S. Quid morbi eſt? L. Neſcio. S. Sed tamen éſtne gravis morbus? L. Non admodum, gratia Deo. S. Quidnam tibi dolet? L. Caput. S. Quid? totúmne caput? L. Non certé. S. Quid ergo? utrum ſinciput, an occiput? L. Hæc pars anterior. S. Eſt ergò ſinciput. L. Quid igitur faciam? S. Quieſce; bene mox ſanus eris. Sic enim à matre accepi, Nullum eſſe præſentius remedium capitis doloribus, quàm quietem. L. Atqui ſunt varii morbi capitis. S. Et varia fortaſſe remedia: ſed quid eſt facilius quàm id tentare quod dixi tibi? L. Experiri quidem nihil (ut ſpero) nocebit: ſed ubi quieſcam? S. Domi veſtræ, in lecto. L. Mater non ſinet. S. Imò, ſi dixeris te ægrotare. L. Atqui me putabit ſimulare. S. Fieri poteſt: ſed quid dubitas periculum facere? L. Bonum conſilium. S. Utere, ſi vis. L. Faciam profectò. S. Enimverò, ſi ſapis. L. Sed unum reſtat. S. Quid eſt? L. Impetranda à præceptore venia. S. Adi, & pete. L. Quid ſi nolit dare? S. Imò facillimè. L. Quî ſcis iſtud? S. Quia ſatis eſt credulus nobis niſi qui aliquoties illum fefellerunt. L. Nunquam ſciens illum fefelli. S. Ito igitur fidenter. L. Nunc eo. S. Sed heus, priùs meditare quid ſis dicturus, ne fortè loquendo hæreas. L. Bene mones; non ac[illegible] imparatus.

COLL. 52.

Paulus. Timotheus, Solomon judex.

[illegible]ihi ades, *Timothee*; quærebam, qui mecum [illegible]vellet; ſed omnes ad luſûs certamen currunt:

runt: tu verò quid ais? T. Quid ego malim, quàm tecum de noſtris ſtudiis pacificè contendere? P. Sed quod petis certandi argumentum? An de repetendis *Ciceronis Epiſtolis?* T. Malo de *Catone.* P. Quamobrem? T. Quia reſtant mihi ediſcendæ aliquot prælectiones de *Cicerone.* Scis enim me ægrotaſſe fere duas hebdomadas. P. Memini. Vis igitur dicamus ſecundum librum *Moralium Diſtichorum?* T. Eſt longus nimis in hanc horam. P. Quid ita? T. Quia nobis aliquaudiu ludendum eſt, ut corpus exerceamus ad valetudinem conſervandam. P. Dicamus ergò librum tertium, qui eſt breviſſimus. T. Sed judicem volo. P. Pæſtò eſt *Solomon*, qui me ob eam rem ſequitur. T. Vis igitur, *Solomon* audire nos? S. Quid dicturi eſtis? P. Tertium librum *Diſtichorum Moralium.* S. Nonne alterni dicetis? T. Scilicet ſuum uterque Diſtichum. S. At pueri (nè erretis) nolo vos audire tanquam judex. P. Cur non? S. Nè fortè meâ ſententia alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adjutor? S. Notabo in chartula diligenter utriuſque lapſus; deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet? S. Ille, utri videbitur, & victoriam & præmium adjudicabit. P. Eris igitur nobis tantùm teſtis? S. Sic intelligo. T. Optima ſanè videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valde probatur. S. Sed unum reſtat. T. Quid eſt? S. Vultíſne præter lapſus manifeſtos hæſitationes etiam notari? T. Sic volunt præceptoris leges ſuper hac re. S. Date mihi librum in manum, ut certiùs obſervare poſſim. P. Tene meum. T. Incipiámne? P. Æquum eſt, quia tu à me provocatus es. T. Audi (quæſo) *Solomon*, ſed diligenter. S. Tu verò cave dicas negligenter.

T. *Hoc quicunque cupis carmen cognoſcere, Lector,*
Hæc præcepta feres, quæ ſunt gratiſſima vitæ.
P. *Inſtrue præceptis animum, nec diſcere ceſſes:*
Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis imago.
T. *Commoda multa feres: ſin autem ſpreveris illud,*
Non me ſcriptorem, ſed te neglexeris ipſe.

P. Cùm rectè vivas, nè cures verba malorum:
Arbitrii noſtri, &c.

Sic pergunt ad finem uſque libri tertii.

COLL. 53.

Dionyſius, Gulielmus.

GRatulor tibi reditum, *Gulieme*: quando rediiſti rure? G. Heri poſt meridiem. D. Quid mater? G. Quemadmodum illa me ſecum duxerat, ita reduxit. D. Nonne venit in equo? G. Et quidem tolutario. D. Tu verò? G. Quid rogas? eram illi à pedibus. D. Non tibi fuit moleſtus labor itineris? G. Nulla mihi fuit via difficilis, adeò erat jucunda in urbem reditio. Quid quæris? noluiſſem eques venire. D. Quantum diſtat hinc villa veſtra? G. Quatuor milliaribus, iiſque non admodum longis. D. Sed jam ſatis de reditu: nunc aliud agamus. Fuiſtine memor promiſſi tui? num redîſti vacuus? G. Attuli uvarum quantum potui. D. Quantum igitur? G. Quaſillum. D. Hui! quaſillum? tibi igitur uni. G. Imò nobis duobus. D. Quid duobus tantillum? G. Non poteram ferre amplius pro viribus corpuſculi mei. Quòd ſi robuſtus eſſem, aſini onus aſportâſſem; mater enim facilè permittebat. D. Quàm vellem adfuiſſe! G. Ego & mater te plurimùm deſideravimus. Sed eſto animo bono, ea reliquit famulum ruri, qui ampliſſimâ corbe onuſtus veniet: tum illa tibi dabit affatim. D. Aha, nunc optata loqueris, mi *Gulielme*. G. Eamus domum ad nos, videbis quaſillum noſtrum adhuc (ut ſpero) integrum. D. O lepidum caput! nam & cupiebam ire ſalutatum matrem tuam mihi chariſſimam. G. Profectò illi gratiſſimum feceris. D. Eamus igitur.

COLL. 54.

Anthonius, Bernardus.

QUid hîc ſolus cogitas? B. Meam deploro miſeriam. A. Quænam te afficit miſeria? B. Heu me miſerum! ecce mutavimus claſſem, nec eſt mihi pecunia unde libros emam. A. An non tibi dat pater? B. Dat quidem inter-

interdum, ſed parcè nimis. A. Eſt igitur avarus. B Non ſequitur. A. Quid igitur impedit quò minùs tibi pecuniam ſuppeditet? B. Paupertas; præterea, cum peto, miratur tot nobis opus eſſe libris. A. Nihil mirum, præſertim cùm ſit pauper: ſed interim eſto animo bono, nec te afflictes, quæſo. Dabo operam, ut te juvet pater meus: libenter enim largitur pauperibus, præſertim iis quos novit bonarum literarum ſtudioſos eſſe. B. O me felicem, ſi tuâ operâ me Deus adjuverit! A. Juvabit, ſpero: ſed tu interim precare illum diligenter, ut mei patris, animum erga te affectum reddat. B. Bene mones; nam (ut ſæpe audivi è ſacris concionibus (*Solus eſt Deus qui hominum corda gubernat ac dirigit.* A. Ità res habet. B. Vale, mi *Antoni*, qui mihi animum reddidiſti. A. Tu quoque, *Bernarde*, Vale: ſed dic mihi, quæſo, quantum nummorum tibi opus eſt? B. Si duos haberem decuſſes, abundè mihi eſſet in præſentia. A. Tace; cras (ut ſpero) divinum auxilium ſenties.

COLL. 55.

Philippus, Vultherius.

QUò nunc is? V. In hypocauſtum. P. Quid eó? V. Hoccine rogandum eſt? non frigus ſentis? P. Quotuſquiſque nunc non ſentiat, cùm ſit adeò acerbum? Sed ego malim me in culina calefacere. V. Atqui præceptor vetuit. P. Non ignoro: ſed rogabo veniam. V. Cur non vis in hypocauſto calefieri. V. Vapores clibani tentant mihi caput, quod alioquin infirmum ſatìs habeo; unde fit, ut facilè ex capite laborem. V. Ego quoque ſic aliquando fui; ſed paulatim aſſuefeci me ad ferenda hypocauſti incommoda. P. Et ego (ut ſpero) me aſſuefaciam: verùm præſtat id fieri horis pomeridianis, ubi tantus æſtus deferbuerit. V. Sed nunc tempus non eſt hîc philoſophandi diutiùs: jam mihi dentes frigore crepitant.

COLL. 56.

Stratanus, Theobaldus.

QUæ ſunt arbores in horto veſtro? T. Hortum habemus ſuburbanum, in quo ſunt olera, quibus veſcimur

mur quotidie; præterea ſunt in fundo noſtro bini horti variis arboribus conſiti. S. In horto quæ ſunt olera? T. De hoc mater meliùs reſpondere poſſet. Nam illîc ſæpe verſatur aut ſerendi cauſa, aut ſarriendi aut aliquid colligendi. S. Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. T. Parùm prodeſſet nomina tibi recenſere, niſi res ipſas videres: quin eamus in rem preſentem. S. Potes ire quando libet? T. Poſſum quidem, matre permittente. S. Fac amabo permittat; ſed eâ lege ut me tibi comitem aſſumas. T. Id facillimè fiet; tantùm hîc me expectes: mox redîero. S. Quid ſi ea domi non eſt? T. Tamen hoc tibi renuntiabo. S. Bene vertat Deus.

COLL. 57.

Præpoſitus, Caulonius.

HOdie pecuniam à patre accepi, ſi tibi fortè eſt opus. C. Nihil nunc opus eſt mihi, ſed tamen gratiam habeo maximam, quòd pro tua liberalitate ultro mihi offers beneficium. Quotus enim quiſque id faciat? P. Credo eſſe pauciſſimos: tu me tamen non ſemel beneficiis provocaſti. C. Adeò parva illa fuerunt, ut non ſint commemoratione digna. P. Non eſt parvum beneficium, quod ab optima voluntate profectum eſt. C. Utinam Dei erga nos beneficia tam expenderemus, quàm ſolemus hominum? P. Faxit ille ut in ea cogitatione nos exerceamus & ſæpiùs & diligentiùs. C. Illud profectò neceſſe eſt, ſi volumus ejus benignitatem ſæpius experiri.

COLL. 58.

Fatonus, Barbarius.

QUid agis? B. Scribo. F. Quid ſcribis? B. Deſcribo dicta præceptoris. F. Quænam? B. Heſterna. F. Quid? non aderas? B. Imò aderam: ſed non poteram magiſtrum dictantem aſſequi. F. Quæ res impediebat? B. Quòd ſatis commodè non ſederem. F. Veneras ergò ſerius? B. Iſtud eſt. F. Cedo commentarium tuum; egomet tibi ſcribam. B. Quid faciam lucri? F. Ego citiùs quàm tu deſcripſero; pòſt ludemus unà, ut conceſſit præceptor. Da (inquam) libellum tuum. B. libenter id quidem facerem;

rem; ſed non audeo. F. Quid times? B. Edictum præceptoris. F. Quod mihi edictum narras? B. Neſcis eum vetuiſſe, nè quis ſine premiſſu ejus alteri ſcribat? F. Id ego probè memini: ſed unde hoc ſciret? B. Rogas? cùm emendandi cauſâ ſcripturæ rationem exiget: tum captus ero: novit enim manum meam. Præterea, neque fallendum eſt, neque mentiendum. F. Verbo Dei utrumque vetamur. B. Quid ergò reſponderem præceptori, cùm ille negaret me iſta ſcripſiſſe? F. Non eò res evadet, ſpero. B. Nolo tuâ ſpe tantum ſubire periculum. F. Vah, nimiùm timidus es, nunquam rem facies. B. At tu forſitan audacior. F. Tu igitur ſcribe quantum voles; ego ad ludendum me confero. B. Abi, quæſo; jam unam paginam deſcripſiſſem, niſi me interpellâſſes. F. At interim aliquid proficimus, dum *Latinè* fabulamur.

COLL. 59.

Quirinus, Romulus.

VEnſtne pater ad mercatum hodiernum? R. Hodie manè convenit me, cùm adhuc è lecto ſurgerem. Q. Nihil ab eo petîſti? R. Imò pecuniam. Q. Et numeravit? R. In præſentiâ. Q. Quantum, obſecro? R. Viginti aſſes. Q. Papæ! aſſes viginti? quî fit, ut audeat tibi tantum pecuniæ committere? R. Quia novit me diſpenſatorem frugi. Siquidem ſemper illi reddo rationem uſque ad teruncium. Q. Sed ægrè fortaſſe impetrâſti. R. Imò facillimè; atque adeò cum gratia. Q. O mitem parentem! R. Certe mitiſſimum. Q. Sed (ut ad rem) quid facies iſta pecuniâ? R. Emam libros, & alia mihi neceſſaria. Q. Potéſne mihi aliquid mutuo dare? R. Poſſum, ſi modo eges. Q. Niſi egerem, non peterem. R. Quantum vis à me accipere? Q. Quinque aſſes. R. Accipe. Q. O verè amicum animum! R. Amicus verus non eſt, niſi qui amicum juvat in tempore, ſi tamen habet unde juvet. Q. *Amicus certus* (ut eſt in Proverbio) *in re incerta cernitur*. R. Quando reddes mutuum? Q. Ubi primùm pater in hanc urbem venerit. R. Quando venturum ſperas? Q. In mercatu proximo, nempe ad octavum diem *Octobris*.

COLL.

COLL. 60.

Pædagogus, Puer.

HOdie manè quotâ horâ expergefactus es. *Pu.* Ante lucem; quotâ horâ neſcio. *Pæ.* Quis te expergefecit? *Pu.* Venit excitor hebdomadarius cum laterna ſua, pulſavit acriter oſtium cubiculi; quidam aperuit; excitator accendit noſtram lucernam; clarâ voce inclamavit, Experrecti ſunt omnes. *Pæ.* Narra mihi ordine quid egeris ex illo tempore uſque ad finitum jentaculum. Vos pueri, auribus atque animis diligenter attendite, ut diſcatis hunc veſtrum condiſcipulum imitari. *Pu.* Experrectus ſum, ſurrexi è lecto, indui tunicam cum thorace, ſedi in ſcabello, accepi femoralia & tibialia, utraque indui, calceos calceavi, femoralia ligulis aſtrinxi thoraci, tibialia periſcelide ligavi ſuper crura, cingulo me præcinxi, caput diligenter pexui, aptavi capiti pileolum, togam indui; deinde egreſſus cubiculo deſcendi infrà, urinam in area reddidi ad parietem, accepi aquam frigidam è ſitula, manus & faciem lavi, os & dentes collui, deterſi mantili manus & faciem. Interea ſignum ad precationem datur minore tintinnabulo: in aulam privatam convenitur, precamur unà, accipimus ordine jentaculum à famulo culinario, jentamus in triclinio ſedentes quieti, ſine murmure & ſtrepitu; quos audivi ineptè garrientes, aut verba loquentes otioſa, aut etiam laſcivientes vidi, amicè admonui: qui non paruerunt admonitioni, detuli ad obſervatorem, ut eos notaret. *Pæ.* Nemòne vobis præerat dum jentaretis? *Pu.* Imò hypodidaſcalus. *Pæ.* Quid agebat interea? *Pu.* Ille per mediam aulam ambulabat tenens librum in manibus, & identidem monens obſervatorem, ut notaret ineptè garrientes. *Pæ.* Nullúmne igitur verbum tunc licet emittere? *Pu.* Imò licet; verùm ii demum notari ſolent, qui diu & multis verbis ineptè & ſine ullo fructu confabulantur. Ceterùm licet omnibus jucundos inter ſe tractare ſermones de bonis & honeſtis rebus, dum tamen id modeſtè fiat, citra clamorem & contentionem. *Pæ.* Hactenus ſatisfeciſti mihi; cætera narrabis à prandio

dio, niſi aliquod negotium intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, nè magiſtro in mora ſimus. *Pu.* Audivi modò ſignum dari. *Pæ.* Opportunè datum.

COLL. 61.

Magiſter, Diſcipulus.

UBi finiviſti narrationem ante prandium? D. Cùm vellem finem imponere de jentaculo, tu me interpellâſti, præceptor. M. Perge igitur narrare ordine reliqua. D. Dum jentandi finem facimus, datur publicum ſignum poſterius; ſumit quiſque libros; imus in aulam communem; recitantur de more catalogi ſingularum claſſium; qui adſunt, ad nomen reſpondent? ego quoque reſpondeo; abſentes notantur in catalogis ab ipſis nomenclatoribus. finitâ catalogorum recitatione, ludimagiſter pulpitum aſcendit, ut precetur; jubet nos attentos eſſe, tùmque publicè precatur; ubi precatus eſt, Recipite, inquit, vos in ſuum quiſque auditorium. Conveniunt omnes, ego item venio cum meis condiſcipulis; ſedeo in loco meo; præceptor ingreditur; inquirit de abſentibus; deinde ſedet in cathedra ſua, & jubet pronuntiari auctoris ſcriptum. Pronuntiavimus terni clarâ voce, ut ſolemus quotidie. Tum jubet ut reddamus interpretationem: aliquot ex rudioribus legunt ſinguli: nos alii reddimus terni, ídque memoriter, præter eum qui verba ipſa auctoris præit nobis ordine. Tandem præceptor exigit *Anglicam* verborum ſignificationem: doctiores, quibus nominatim id præcepit, reſpondent: ego quoque juſſus ab eo reſpondeo; laudat illos qui bene reſponderint; de quorum numero ego (quod ſine jactantia dictum ſit) unus eram. Poſtea jubet ſingulas orationis partes ordine tractari ad rationem Grammaticam. Poſtremò palàm præſcribit, quid ſit à prandio reddendum: auditâ horâ octavâ, precationem imperat; quâ finitâ, monet ut officium ſedulò faciamus: tandem nos miſſos facit. Eo ſpectante, eximus ordine & ſine ſtrepitu, lætíque diſcedimus. Satíſne tibi feci, præceptor? M. Imò cumulatiſſimé. D. Placétne tibi

tibi ut sub cœnæ tempus idem faciam de reliquis hujus diei actionibus? M. Nihil opus erit. Nam de iis quæ horis pomeridianis aguntur, aliàs te audivi satís. D. Nunquid vis præterea? M. Estne tempus eundi in aulam communem ad *Psalmorum* cantionem? D. Tempus est. M. Ito igitur.

COLL. 62.

Pædagogus, Puer.

ADes, *Carole*? Pu. Adsum, præceptor. Pæ. Quid agunt duo condiscipuli tui? Pu. Adhuc docentur à subdoctore. Pæ. Tu verò jámne pronuntiâsti contextum prælectionis in crastinum mane? Pu. Pronuntiavi. Pæ. Satísne recté? Pu. Satìs, gratia Deo. Pæ. Quis te audivit? Pu. Ludimagister. Pæ. Bene habet; sed est, quod monere te velim. Pu. Egò istud audire percupio. Pæ. Sæpenumero cogitandum tibi est, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam felicem tibi dederit. Pu. Quid illi non debemus, qui mihi dedit omnia? Pæ. Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quem admodum docui te aliquando. Pu. Dedit mihi cœlestis ille pater corpus, animam, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos; & qui non modò suppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam necessaria, sed etiam (quod est longè maximum) me bonis literis, bonísque moribus tam diligenter instituendum curant, ut nihil sit præterea requirendum. Pæ. Verè omnia ista dixisti, sed unum prætermisisti, quod est singulare Dei beneficium. Scin' tu quid sit? Pu. Sine me paulisper cogitare. Pæ. Otiosè cogita. Pu. Nunc ego reminiscor; sed pro magnitudine rei, nescio quibus verbis id possum exprimere. Pæ. Dic tamen, quo poteris modo. Pu. Cogito etiam atque etiam. Pæ. Dic tandem. Pu. Innumerabilia sunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus; sed nullum majus nec dici nec cogitari potest, quàm quòd Filium suum unicum gratìs mihi dederit, qui me miserrimum peccatorem & sub *Satanæ* tyrannide captivum, ac morti æternæ

næ destinatum redemit, idque morte suâ, omnium crudelissimâ & maximè ignominiosâ. Pæ. Satìs aptè dixisti, & totidem ferè verbis quot aliàs te docueram. Sed nunquid Deus tibi uni hoc tantum beneficium præstitit? Pu. Minimè verò. Pæ. Quibus præterea? Pu. Omnibus, quotquot Evangelio fideliter ac verè crediderint. Pæ. Agè, profer locum ex *Johannis* Evangelio, in eam sententiam. Pu. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut condemnet mundum, sed ut servetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur; qui verò non credit, jam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei.* Hæc est autem. Pæ. Hactenus, satìs; sed cujus sunt verba ista? Pu. Ipsius *Christi* de seipso loquentis. Pæ. Quem alloquitur? Pu. *Nicodemum*. qui ad eum nocte venerat. Pæ. Faxit ipse *Christus*, unicus Servator noster, ut magìs ac magìs in ipsius cognitione proficias. Pu. Faciet, spero. Pæ. Perge igitur, ut cœpisti, alacriter, quod bene vertat Deus in gloriam sui nominis. Pu. Ità precor. Pæ. Eamus cœnatum.

COLL. 63.

Observator, Puer.

TU nunquam studes; quando eris doctus? P. Id fiet progressu temporis, Deo juvante. O. Rectè dicis; sed interim laborandum tibi est. P. Atqui ego non sum arator. O. Etiã rides? Quasi *laborare* idem sit quod *arare*. P. Scio non idem esse. O. Cur ergò sic respondisti? nonne istud ridere est? P. Et ridere non est malum, cùm sit naturale omnibus hominibus. O. Pergîn' tu nugas dicere? P. Quod dixi verum est, & verum dicere non est nugari. Cur me immeritò reprehendis? O. Jure te arguo. P. Quo jure? O. Quia non ignoras *ridere* pro *irridere* usitatum esse; & tamen sic accepisti quasi de risu sum loquutus. P. Si defendo causam meam, quid mali facio? O. Pergis igitur esse pertinax? Profectò seriò notaberis. P. Nè quæso, mihi irascaris, mi *Martine*. O. Non irascor; sed officium

meum

meum facio. P. Sed audi, quæso. O. Quid audiam? tuas nugas? P. Audi, inquam, nihil mentiar. O. Dic breviter: est mihi alibi negotium. P. Imprimis, cùm tu me monuisti, non eram otiosus. O. Quid ergó? si nihil faciebas, nonne otiosus eras? P. Non eram; pace tuâ dixerim. O. Quî potest illud fieri? P. Dicam tibi, etsi tute meliùs hoc intelligis quàm ego, Nihil faciebam, ut apparebat: sed tamen cogitabam aliquid boni. O. Declara istud mihi. P. Cùm tu facis versus, sæpe meditaris diu, quasi sis otiosus, quamvis nunquam sis minùs otiosus. O. Pro ista ætate nimis acutus es. Etiamsi tibi (ut ais) otiosus non eras, tamen qui te viderint, possent aliter judicare. P. At solus eram. O. Verum: sed poterant aliqui intervenire. Denique non fateris culpam. P. Siqua fuit culpa, in eo fuit, quòd primo aspectu videbar tibi esse in otio, cùm reverà non essem. O. In eo nihil requiro: sed de irrisione quid respondes? P. Certè nihil dixi irridendi animo. O. Quid igitur? P. Jocabar, crede mihi. O. Quorsum? P. Ut paucis verbis fabulando, aliquid ex te addiscerem. O. Non is sum, á quo multa doceri queas. P. Imò tecum multum boni sæpe didici. O. Quid tandem vis concludere? P. Ut mihi ignoscas; quando, ut vides, malo animo nihil peccavi, quod equidem sciam. O. Agè, ignosco, quia videris mihi candidus & apertus, neque adhuc vidi te mendacem esse. P. Ago tibi gratias, *Martine* suavissime.

COLL. 64.

N. O.

ERgóne abis in patriam? O. Cogor abire, nempe accersitus à patre. N. Nunquámne es reversurus? O. Non, spero. N. Quando profecturus es? O. Crastino die, ut opinor. N. Siccine igitur me relinquis? O. Ità necesse est. N. O me miserum! ubi & quando amicum talem reperiam? talem studiorum meorum socium? O. Nè doleas, esto animo bono; meliorem tibi dabit Deus. N. Ille quidem potest, scio; at ego vix sperare possum. O. Noli, obsecro, te affligere tantopere? nec enim hâc separatione corpo-

corporum interitura eſt amicitia noſtra, quin potius accreſcet magis; & abſentes corpore, præſentes animis erimus. Quid? Epiſtolæ, quas ultrò citróque dabimus, quantam vim ſperas habituras eſſe? Quid? quod mutuo illo deſiderio amor ipſe noſter fiet jucundior? N. Verisimilia ſunt quæ dicis omnia; ſed interim non lenitur dolor meus. O. Ah! reprime lacrymas. N. Non queo præ dolore. O. Siccine agis? an putas me minore dolore tangi? Sed quid agas? divinæ voluntati parendum eſt. Nunc ipſe te collige, obſecro; ac potiùs ad hilariter cœnandum te para. Pluribus à cœna colloquemur. N. O quàm triſte divortium!

COLL. 65.

Meſſor, Valenſis.

NOn meminiſti præceptorem, tam ſæpè monere nos de fugiendis pravis ſodalibus? V. Ego verò probè memini. M. Tamen alicubi ſatis negligenter uteris ejus monitis. V.. in quo videor tibi ea negligere? M. Dicam tibi, modò attentè audias. V. Dic obſecro; audiam attentiſſimé. M. Nunquam vis cavere ab illo impoſtore? V. Cur caveam? M. Nè illius contagione depraveris; nôſti enim eſſe peſſimum. V. Atqui non ſponte ſequor; ad me accurrit undique. M. Nimirum quia novit te habere quod des, & dare libenter ac ſæpe. V. Quid igitur mihi faciendum ſuades? M. Dic ſemel & ſeriò, & quaſi animo irato, Quid vis, amice? cur me ubique ſequeris? omnes clamitant te eſſe peſſimum adeò ſodales tui eſſe nolunt. Proinde omitte me poſthac, quæſo, nè tuâ cauſâ virgis palàm cædar. V. Quid ſi velit aliquid contrà reſpondere! M. Abrumpe illi ſermonem, téque recipe celeriter. V. Ago tibi gratias, quòd me tam fideliter monueris.

COLL. 66.

G. H.

VIſne permanere in iſta ignorantia? H. Avertat Deus! G. Quid igitur facies? H. Da mihi ſuper hac re conſilium, quæſo. G. Inprimis Deum ſæpiſſime & ex ani-

mo precare; deinde ſemper attentus eſto: hoc eſt, diligenter audito quicquid docetur, ſive præceptor loquatur, ſive aliquid reddant condiſcipuli tui; poſtremò, charitatem diligenter cole. H. Quibus modis? G. Neminem neq; lædito; neq; offendito; nemini invideto; neminem odio habeto; ſed contrà, omnes dilige tanquam fratres; ac bene omnibus, quoad poteris, facito. H. Quid illa mihi conferent ad ſtudiorum profectum? G. Plurimùm. H. Quomodo? G. Sic enim Deus tibi illuminabit ingenium, memoriam, ac cæteras animi dotes augebit; denique ſtudia tua ità promovebit, ut majores in ea re progreſſus indies facias. H. Conſilium mihi ſanè das optimum; utinam in Dei ipſius gloriam uti perpetuò valeam, tibíque aliquando referre gratiam! G. Non opto, ut mihi aliud gratiæ eo more referas, niſi ut Deum ſæpenumero laudes ſtudiáque honeſta ſemper proſequaris, atque ità ad divinarum literarum cognitionem tandem pervenias.

COLL. 67.

Caſtellanus, Meſſardus.

QUid egiſti per hos quindecim dies? M. Miniſtravi matri, quæ graviter ægrotabat. C. Aín' tu? M. Sic eſt profectó. C. Quo laborabat morbo? M. Febre tertianâ? C. An convaluit? M. Paulatim convaleſcit, gratia Deo, C. Quis eam ſanavit? M. Medicorum ſummus. C. Quis ille? M. Ipſe Deus. C. De hoc nihil dubito; ſed cujus operâ? M. Domini *Sarraſini*. C. Is habetur maximi nominis in medicinæ profeſſione. M. Id quotidie probant egregiæ curationes ejus. C. Quibus remediis utebatur in curanda matre tua? M. Medicamentis. C. Satìs iſtud intelligo, etiam te tacente. Sed dic planè, quæ fuerint iſta medicamenta? M. Sine me aliquantiſper recordari. C. Sino; dic tandem quæ reminiſceris. M. Duo tantùm nomina mihi occurrunt, clyſteres & potiones. C. Quid iſta conferunt? M. Eho inepte, ità rogas, quaſi ego medicinæ operam dederim. Itaque ſi cupis ampliùs ſcire, quære tute ipſe ab iis potiùs, qui iſtud profitentur, hoc eſt, à medicis & pharmacopolis.

C. Nè

C. Nè mihi ſuccenſeas,oro. M. Cur tu es adeo curioſus? C. Ut ediſcam ſemper aliquid. M. At vide interim nè voceris percontator. C. Audi tamen item pauca. M. Loquere, C. Quamdiu ægrotavit mater? M. Ferè duas hebdomadas. C. Interea ubi erat pater? M. Profectus erat *Londinum* ad mercatum. C. Sed tu,quâ horâ rediiſti in Gymnaſium? M. Hodi manè. C. Dediſtíne excuſationem præceptori? M. Dedi. C. Quid tibi reſpondit? M. Factum bene inquit. Tu verò ubi eras? C. Heſterno die rus iveram cum patruo. M. Agè videamus quid ſimus reddituri horâ ſecunda: nam ego quodammodo nunc novus ſum diſcipulus.

COLL. 68.

Grangerius, Torquetus.

VIſne ire mictum? T. Satìs otioſè minxi. G. Eamus unâ: quæſo, ut parùm fabulemur. T. Tace, inepte, niſi vis accuſari. Non eſt fabulandi tempus; nonne debuiſti meire cùm jentaretur? G. Debui, ſed oblitus ſum. T. Ito igitur ſolus, cum bona venia præceptoris: nè ſis poſthac tam oblivioſus. G. Parebo tibi, & meminero.

COLL. 69.

Malognodus, Gaſſinus.

QUid cogitas *Gaſſine*? cave tibi obſecro. G. Quid mihi cavebo? M. Nè in morbum incidas. G. Qua ex cauſa? M. Ex nimia luſûs intemperantia. G. Unde appareret periculum? M. Quia totius æſtuas,totus ſudore mades. G. Rectè & in tempore admones. Profectò non ſentiebam. M. Deſiſte,ſi me audis. G. Audio verò libenter,ac tibi morem gero. Quis enim reſpuat tam fidele conſilium? M. Deterge faciem ſudariolo, & indue te celeriter, nè ſubitum frigus contrahas. G. Habeo tibi gratiam: nam ferè morbis ſum obnoxius. M. Quid eſt cauſæ? G. Infirmitas meæ valetudinis. Vides enim quàm imbecillo ſim corpore. M. Tantò magìs debes tibi cavere. G. Iſtud probè novi,& parens uterq; me monet ſæpiſſime. Sed quid agas? naturâ proni ſumus in noſtram perniciem. M. O mi *Gaſſine*, non eſt voluptati ſerviendũ, ſed temperantiâ valetudini conſulendum

eſt. G. Eſt in promptu carmen *Catonis* in eam ſententiam. M. Teneo : ſed de his aliâs. Jam ſatìs indutus es. Non eſt quòd hîc morêre diutius. G. Vale, *Malognode*, monitor amiciſſime. M. Vin' tu, ut domum te ducam ? G. Nihil opus eſt deductione. Ego bellè me habeo, Dei beneficio. M. Mi *Gaſſine*, cura ut valeas.

COLL. 70.

Robinerianus, *Bobuſſardus.*

VAlde miror cur hodie manè non adfueris. B. Quid miraris tantopere ? nihil hìc eſt novi ; multi abſunt quotidie, imò ferè horis ſingulis. R. Atqui victoria tibi erat in manibus. B. Quid ego curo ? Ejuſmodi victoria (ut bene dicebat quidam) nihil aliud eſt quàm brevis gloria. R. Sed interim modeſti adoleſcentes hinc ad ſtudia magìs incenduntur ; nec tamèn inani gloriâ tumeſcunt, ſed ad honorem Dei referunt quicquid indè laudis acceſſerit. B. Iſtud certè rarò contingit : plures enim ſunt, qui victoriis abutantur ad privatam gloriam, quàm qui Divini honoris rationem habeant. R. Veriſimile dicis. B. Imò veriſſimum. R. Sed velim mihi dicas, cur abfueris. B. Scripſi ad patrem literas. R. Cujus nomine ? B. Matris. R. Dictavítne tibi ipſa ? B. Quid ſcripſiſſem, niſi dictâſſet ? R. Quid continebant literæ ? B. Longum eſſet tibi narrare. R. Saltem dic earum argumentum. B. Varium erat & multiplex ; & quid tuâ, quæſo, ſcire refert ? R. Nihil. B. Cur ergò tam avidè quæris ? R. Animi cauſâ, ut ferè curioſi ſumus novi aliquid audiendi. B. Nihil aliud quàm garris ; omitte me. R. Auſculta paucis. B. Agè, auſculto ; loquere quid velis. R. Scire cupio ubi ſit pater tuus. B. Quaſi verò neſcias. R. Unde ſcirem ? B. Cùm tibi ſit notiſſimus, & cùm ſimus vicini, non putâſſem te ignorare. R. Dic tandem quæſo. B. Eſt *Londini*. R. Quando eſt profectus ? B. Abhinc dies quatuor. R. Quid illìc agit ? B. Negotiatur. R. Quando rediturus eſt ? B. Finito mercatu. R. Ad quod tempus finietur ? B. Roga mercatores ; non eſt meum curare talia. R. Quid igitur curas ? B. Ut Deum timeam, parentibus obediam, bonas artes cum pietate diſcam.

diſcam. R. Næ tu magnificè loqueris, ſed dic mihi ſerio, potéſne res tantas efficere? B. Egóne iſtud mihi aſſumo? Quin potiùs fateor, ne incipere quidem penès me eſſe. R. Quid ergò de te fiet? B. Deus ipſe ſpiritu ſuo in me operabitur. R. optimè ſentis; nihil ex te præterea requirebam. B. Eſt Deo gratia, cui acceptum refero quicquid ineſt in me boni. R. Iſtud rectè & laudo equidem, nè tibi videar nihil aliud quàm garrire. B. Cùm illud dicerem, jocabar ſané. R. Ego ſic accepi; ſed tu (ut cœpiſti) perge diſcere, & ſapere. B. Qui mihi dedit fidem, idem (ut ſpero) perſeverantiam dabit. R. Bene ſperas; & ego idem ſpero tecum: itaque pergamus vivere inter nos conjunctiſſimè, ut adhuc fecimus. B. Per me quidem non ſtabit, niſi ope Divinâ prorſus ero deſtitutus. R. Avertat ipſe Deus! ſed audin' tu horologium? B. Ut in ipſo tempore ſermonem finivimus!

Duo quæ ſequebantur colloquia de conſilio auctoris ſunt tranſlata ad finem hujus ſecundi libri.

COLL. 71.

Ruffetus, Monachus.

UNde venis? M. Foris. R. Quid prodieras? M. Ut emerem chartam. R. Emiſtine? M. Emi. R. Quantum emiſti? M. Scapum. R. Quanti? M. Quinque quadrantibus. R. Cujus formæ? M. Minoris. R. Oſtende. M. Vide num bona ſit. R. Bona eſt profectò; in quem uſum emiſti? M. Ineptè quæris. Quis eſt chartarum uſus niſi ad ſcribendum? R. Imò alius. M. Quis cedó? R. Ad merces involvendas. M. Intelligebam de charta ſcholaſtica, non de emporetica; non enim ſum mercator. R. Utimur etiam chartâ ad ſiccandam recentem ſcripturam. M. Satís ſcio: ſed charta illa eſt bibula. R. Et tamen charta eſt. M. Eſto. R. Eſt ergò multiplex chartæ uſus etiam in ſchola. M. Cogor fateri. R. Etiam dicam tibi alium uſum, & quidem in ſchola frequentiſſimum. M. Quem? R. Non auſim dicere ſine præfatione honoris. M. Quid opus eſt inter nos honorem præfari? non enim verba fœtent. R. Dicam igitur, quando ità vis. M. Dic liberé. R. Ap tergendas nates

in latrina. M. Illuc non referuntur chartæ puræ, ſed jam ſcriptæ, eæque inutiles. R. Quid tum? chartæ ſunt tamen. M. At ego de charta pura & nova loquebar. R. Sed interim victus es. M. Sit ità ſanè, non me pœnitet diſputatiunculæ hujus noſtræ. Sed jam à luſu diſceditur. R. Et nos ergò loco cedamus.

COLL. 72.

Hugo, Braſius.

HAbéſne bonum atramentum? B. Cur iſtud rogas? H. Ut mihi des aliquantulum. B. Eho, non habes? H. Imò; ſed eo non poſſum ſcribere. B. Quid obſtat? H. Quia nimis ſpiſſum eſt. H. Neſcis diluere? H. Non eſt mihi aqua. B. Dilue vino. H. Multò minùs. B. Quid ſi aceto dilueres? H. Inde charta perflueret. B. Quî ſcis? H. Audivi è quodam magiſtro, qui me docebat ſcribere. B. Ego verò aliud audivi magis mirum. H. Narra mihi, ſodes. B. Quid mihi dabis? H. Bonam aciculam. B. Audi igitur quod ego didici ex quodam pædagogo meo. Atramentum, quod aceto liquefactum eſt, ægrè eluitur. H. Fieri poteſt; ſed interim da mihi parùm in uſum præſentem. B. Tene atramentarium tuum bene apertum, ego infundam tibi. H. Ecce! infunde. Vah! quàm liquidum eſt. B. Fortaſſe quia non eſt gummi ſatis. H. Sed quam decolor! B. Utere ſi vis, quale quale eſt; non enim habeo melius. H. Quid igitur faciam? B. Hem! inepte, non potes pennâ tuâ bene miſcere? H. Miſcui ſatis; quid poſſem præterea? B. Infunde rurſus in cornu meum. H. Admove propius; éſtne ſatis? B. Comprime pennâ linteolum. H. Ità compreſſi ut ferè ſit aridum; quid erit tandem? B. Atramentum bonum, aut certè mediocre. H. Bona eſt mediocritatis regula, ut ex præceptore didicimus. Sed nunquid ex duabus malis rebus confici poteſt aliquid boni? B. Ubi miſcuero, & tibi rurſus infudero, videbis experimentum. H. Ardeo iſtud videndi deſiderio. B. Porrige nunc atramentum tuum. Ecce! infunde. Ohe, jam ſatis eſt; quæ iſthæc eſt profuſio? Plus mihi dediſti quàm tibi retinueris. B. Commiſce iterum,

etiam

etiam atque etiam. H. Nunquam poſſet coquus ſua jura condimenta meliùs confundere. B. Jam tandem facito periculum. H. Dic mihi aliquam ſententiam, ut interim diſcam aliquid. B. *Experientia* (ut vulgò dicitur) *eſt rerum Magiſtra*. Habes? H. Dicto citiùs. B. Videlicet jampridem tenebas. H. Quis illud ignoraret, quod eſt adeò vulgare? B. Nunc videamus. H. Res apparebit meliùs ubi ſcriptura bene deſiccata fuerit. B. Quid vis expectare? Jam ſiccata eſt plùs ſatis. H. Oh, vide quàm nigra ſit. B. Dixíne veré? H. Aliquando periculum feceras ſcilicet. B. Conſtabit igitur experientiam eſſe rerum magiſtram. H. Quinetiam hinc experimur ex rerum commixtione bonum fieri temperamentum. B. Jam incipis altiùs philoſophari; itaq; diſcedo. H. O longum ſermonem de nihilo! B. Nihil me pœnitet; alioquin inerti otio torpuiſſemus.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBER III.

Cui inſunt magiſtri colloquia cum diſcipulis.

Admonitio.

Hæc pueris ità legenda erunt, ut ex duobus legentibus unus diſcipulum, alter præceptorem agat.

COLLOQ. I.

Unus ex Diſcipulis, Præceptor.

SAlve, præceptor. P. Salve per *Jeſum Chriſtum*. An ſurrexerunt omnes? D. Omnes præter parvulos P. Nunquis ægrotat? D. Nemo, gratia Deo. P. Quid agitur? D. Alii ſe induunt, alii jam ſtudent gnaviter. P. Adeſtne vobis hypodidaſcalus? D. Jamdudum. P. Ite igitur precatum, vóſque diligenter commendate Domino

Deo per *Jesum Christum*, deprecatorem nostrum! deinde pergite in studiis vestris, usque ad horam jentaculi. D. Ità solemus, præceptor. P. Credo equidem; sed quia fere somniculosi estis ac negligentes, idcirco ego vos admoneo sæpius. D. Gratiam habemus, præceptor humanissime. Nunquid vis præterea? P. Dic famulo, ut togam adferat.

COLL. 2.

Ludimagister, Discipulus.

ADfuistíne hodie concioni sacræ? D. Adfui. L. Qui sunt testes? D. Multi ex condiscipulis, qui me viderunt, testari possunt. L. Sed producendi erunt aliquot. D. Producam cùm jubebis. L. Quis habuit concionem? D. Dominus N. L. Quotâ horâ incepit? D. Septimâ. L. Unde sumpsit thema? D. Ex Epistola *Pauli* ad *Romanos*. L. Quoto capite? D. Octavo. L. Adhuc bene respondísti: nunc videamus quid sequatur. Ecquid memoriæ mãdasti? D. Nihil quod referre possim. L. Nihílne? cogita paulisper, & vide nè turberis; quin esto animo bono. D. Certè præceptor, nihil possum reminisci. L. Nè verbum quidem? D. Nihil prorsus. L. Hem, verbero! Quid igitur profeciísti? D. Nescio, nisi quòd fortasse interim à malis abstinui. L. Istud quidem est aliquid, si modò fieri potuit, ut malo omninò abstinueris. D. Abstinui quoad potui. D. Fac ità esse, non tamen satisfeciísti Deo, cùm scriptum est, *Declina à malo, & fac bonum*. Sed dic mihi, quæso, quâ gratiâ illùc iveras potissimùm. D. Ut aliquid addiscerem. L. Cur id non feciísti? D. Non potui. L. Non potuisti nebulo? imò noluisti, aut certè non curâsti. D. Cogor fateri. L. Quæ res te cogit? D. Conscientia mea, quæ me accusat apud Deum. L. Rectè dicis: utinam ex animo! D. Equidem ex animo dico. L. Ità fieri potest; sed agè, quid fuit causæ, quamobrem nihil memoriæ mandaveris? D. Negligentia mea: non enim diligenter audiebam. L. Quid igitur faciebas? E. Identidem dormiebam. L. Ità soles; sed quid agebas reliquo tempore? D. Cogitabam mille ineptias, ut solent pueri. L. An

tu

tu adeò puer es, ut non debes attentus eſſe ad verbum Dei audiendum? D. Si attentus eſſem, poſſem aliquid proficere. L. Quid igitur meruiſti? D. Verbera. L. Meruiſti profectò, idque largiſſimé. D. Ingenuè confiteor. L. Verbo tenus, opinor. D. Imò certè ex animo. L. Fortaſſe, ſed interim para te ad plagas accipiendas. D. Ah Magiſter, ignoſce obſecro. Peccavi fateor, ſed nulla ex malitia. L. Atqui tam ſupina iſta negligentia proximè ad malitiam accedit. D. Non equidem inficior; ſed tuam imploro clementiam per *Jeſum Chriſtum*. L. Quid igitur facies ſi tibi ignovero? D. Faciam officium meum poſthac, ut ſpero. L. Addendum erat, Deo juvante; ſed id parum curas. D. Imò magiſter, adjuvante Deo, præſtabo poſthác officium. L. Agè, condono culpam tuis lacrymis; tibíque eâ lege ignoſco, ut promiſſi memineris. D. Gratias ago, magiſter humaniſſime. L. Eris apud me in maxima gratia, ſi promiſſa ſervaveris. D. Faxit Deus optimus maximus ut poſſim. L. Faxit precor.

COLL. 3.

Nathanael, famulus, Magiſter.

MAgiſter, nemo eſt qui doceat in ſexta claſſe. M. Quid hoc rei eſt? vbi eſt magiſter *Philippus*? N. Morbo detinetur in lecto. M. Quî ſcis? N. Nuntiavit quidam ex diſcipulis ejus domeſticis. M. Dic hypodidaſcalo meo. N. Non eſt in muſæolo ſuo. M. Quî ſcis? N. Nam ego ter aut quater pulſavi oſtium. M. Dic primæ claſſis doctori, ut mittat è ſuis aliquem. N. Quid ſi nolit mittere? M. Abi, inepte, an putas eum eſſe tam imprudentem ut recuſet? Abi, propera.

COLL. 4.

Antonius, Magiſter, Diſcipuli.

MAgiſter. M. Hem! quid eſt? A. Sunt quidam, qui te conventum volunt. M. Ubi ſunt? A. Te expectant in vico. M. Nunc adibo. A. Atqui urgent. M. Præcurre tu, atque eos intromitte in aream; ego te ſequar: vos interim expectate cum ſilentio. Mox ego adero, ut vos ad cœnam dimittam. D. O quàm bonum verbum!

COLL.

COLL. 5.

Canellus, Præceptor.

PRæceptor, quid reddemus cras manè? P. Hodie manè palam dixi ante è ſchola miſſionem. C. At ego non aderam, præceptor. P. Roga condiſcipulos. Nam ſi vellent ſinguli me interogare de rebus à me palàm dictis, quæſo, quando finis eſſet? Itaque fac ſis poſthac prudentior. C. Curabo pro viribus. P. Sed tu uibi eras? C. Prodieram. P. Quid prodieras? C. Ut curarem negotium aliquod, de quo pater ad me ſcripſerat. P. A quo petiviſti veniam? C. Ab hypodidaſcalo. P. Cur non à me potiùs? C. Quia eras occupatus. P. Quid agebam? C. Alloquebaris in area quoſdam viros honoratos, qui te conventum venerant. P. Abi, nunc recordor.

COLL. 6.

Præceptor, Famulus, Obſervatores.

HEus! *Martine.* F. Hem! præſto ſum, here. P. Accerſe mihi huc quinque publicos obſervatores quos heſterno die in hunc menſem elegi: nôſtin'? F. Optimé, nam egomet aderam. P. Sunt (opinor) in ſuo quiſque auditorio: feſtina. F. quamprimum rediero. O. Adſumus omnes, præceptor. Quid tibi placet imperare? P. Satìs erat jubere; nec enim ſum imperator nec magiſtratus. Ego vos huc accerſendos juſſi, ut vos officii veſtri commonefacerem. Vos igitur attentis auribus atque animis audite. Non ignoratis quanto cum timore Domini heſterno die palàm in aula noſtra communi vos elegerim, auſpicati ſumus à ſacris precibus, ſecuta eſt admonitio noſtra atque exhortatio ad omnem cœtum ſcholaſticum de timore Domini déque moribus, qui deceant ſtudioſos in ſchola quotidie verſantes; deinde, non ſine optimorum adoleſcentium teſtimonio vos elegi quinque, quos ad hoc munus, idoneos exiſtimavi: poſtremò, ventum eſt ad ſecundam cum gratiarum actione precationem. Nè igitur putetis ludum fuiſſe aut jocum actionem illam, in qua nomen Domini tam ſtudiosè fuerit invocatum. Ac licèt apud imperitos aut arrogantes hoc munus & vile & abjectum vide-

videatur; vos tamen credite cum honorificum tum ſanctum eſſe veſtrum illud miniſterium. Quòd ſi aliter exiſtimabitis, fieri non poteſt, ut munere veſtro rectè fungamini. Itaque ego vos hortor, quantùm poſſum, & per *Jeſum Chriſtum* obteſtor, ut cum Dei timore atque reverentia diligentiam præſtetis in iis ominibus, quæ intelligetis ad officium veſtrum pertinere. A vobis igitur abſit omnis favor, odium, gratia ſtudium vindicandi, & ſimilia, quæ tranſverſos agunt homines, & ſincerum corrumpunt judicium. Nè timeatis improborum minas, quibus illi animos adoleſcentium ab officio ſolent abſterrere. Quam enim habent in vos poteſtatem? potius eum timete, qui veſter eſt Dominus, qui vitæ ac necis poteſtatem habet. Illius (inquam) tanti Principis timor vobis ob oculos ſemper obſervetur: incurretis (ſcio) in aliquot improborum ac diſſolutorum odium; ſed pluris ſit vobis unius Patris veſtri cæleſtis amor & charitas, quàm omnes omnium hominum inimicitiæ. Eſtote ſemper memores verbi illius, quo Servator noſter & ſummus præceptor ſuos diſcipulos ad conſtantiam hortabatur: Si *vos*(inquit) *odit mundus, ſcitote, quod me prius odio habuerit.* Vos igitur propter ipſum *Chriſtum*, omnes flocci facite nebulonum minas, offenſiones, inimicitias; dummodo gloriæ Dei poſſitis inſervire fideliter. Hæc ſunt, de quibus nunc pro temporis brevitate vos admonendos eſſe exiſtimavi. præter illa, quæ vos in aula heſterno die audiviſtis. *Primus Ob.* Maximas tibi gratias agimus, præceptor humaniſſime, & *Chriſtum* precamur, ut ſua dona tibi ſemper adaugeat. A te verò vehementer petimus, ut (ſi tibi moleſtum, non eſt) præſcriptam des nobis hortationem tuam, quò illam inter nos quandoque relegentes memoriæ tenaciùs infigamus. P. Id ego faciam primo quoque tempore, quandoquidem rem ſanè honeſtiſſimam poſtulatis. *Primus Ob.* Optamus etiam à te (ſi placet) commentariolum ſcriptum habere de præcipuis officii noſtri capitibus, ut ſimus certiores quid potiſſimùm ſit nobis hac in re obſervandum. P. In ipſo tempore de hoc admones,

& ſic ego jampridem in animo habebam : ſed me quotidie aliud ex alio impedivit. Dabo igitur ejuſmodi commentariolum, quod videlicet contineat quicquid ad obſervatorum publicorum officia pertinebit ; id autem deſcribetis ex ipſo archetypo meo, quod ideo ſervare volo, ut cæteris quoque tradere poſſim futuris obſervatoribus. Nunc redite in ſuum quiſque auditorium. *Ob.* Rectà imus, præceptor.

COLL. 7.

Clericus, Magiſter.

LIcétne, magiſter, ut ego & patruelis eamus domum ? M. Quid eó ? C. Ad nuptias conſobrinæ. M Quando eſt nuptura ? C. Craſtino die. M. Cur tam citò vultis ire ? C. Ut mutemus veſtimenta. M. Per me licet eatis : hâc tamen lege, ut cras huc redeatis cubitum. C. Quid ſi volet patruus ut expectemus repotia ? M. Non detinebit nos, ſatís ſcio, dummodo dicatis ei quâ lege dimiſerim. C. Verum fatebimur. M. Abite, & ab omni cavete intemperantia ; faciètque ut *Luceat lux voſtra coram hominibus, ut glorificetur veſter ille cæleſtis Pater.* C. Ità quidem ſperamus fore, ipſo nos in omnibus adjuvante.

COLL. 8.

Laurentius, Magiſter.

LIcètne exire, magiſter ? M. Quæ tibi eſt exeundi cauſa ? L. Ut quæram in foro aliquem ex noſtratibus, M. Quid iſtud opus eſt ? L. Mandata illi volo, ut meos admoneat de pane mihi aut adferendo, aut mittendo. M. *Ubi panis deficit, omnia ſunt illic venalia.* L. Iſtud vulgatum eſt apud nos proverbium. M. Imò ubique pervulgatum, adeò panis mortalium vitæ eſt neceſſarius. Sed ad rem : tu nunc prodire vis ? L. Si tibi placet, magiſter, mei negotii occaſionem amittam. M. Abi, & feſtina ante prandium redire. L. Dabo equidem operam.

COLL. 9.

Beatus, Præceptor.

LIcétne mihi exire unà cum fratre ? P. Quid cauſæ eſt ? B. Ut mater emat nobis calceos ; deinde ut conſorem

ſorem adeamus. P. Quid eò? B Reſectum capillos P. Quid nunc opus eſt? B. Ut cras (ſi Dominus permiſerit) inviſamus patrem. P. Ite, & maturè redite ad ſtudium. Sed, heus pueri! adferte mihi à matre teſtimonium in craſtinum diem, aut teſtem adducite. B. Deo juvante, id curabo diligenter. Nunquid aliud vis, præceptor? P. Ut meis verbis matrem officiosè ſalutetis.

COLL. 10.

Albertus, Præceptor.

PRæceptor, licétne nobis ire ad tonſorem? *P.* Quid eó? *A.* Ut capillum tondeamus. *P.* Libenter quotidiè exiretis ſexies; quin expectate in craſtinum diem, ut eatis unà cum cæteris. *A.* Atqui propter forum turba erit in tonſtrina. *P.* Quid tum? ſatìs habebitis otii ad expectandum. Recipite vos ad ſtudium. *A.* Ut libet, præceptor.

COLL. 11.

Bargius, Præceptor.

PRæceptor, accerſor à patre. *P.* Ubi is eſt? *B.* In diverſorio. *P.* Quando venit? *B.* Advenit modó. *P.* Quis tibi tam citò nuntiavit? *B.* Miſit ad me famulum. *P.* Ubi eſt? *B.* Præ foribus me expectat. *P.* Cur illum non intromiſiſti? *B.* Noluit intrare. *P.* Quid ita? B. Quia (ut ait) feſtinatione urgetur. *P.* Voca illum, ut paucis conveniam; deinde abi: ſed cura ut quàm primùm huc adſis. *B.* Eo vocatum.

COLL. 12.

Ludimagiſter. Ruſtinæus.

UBi eſt *Martinus? R.* Ivit ad forum. *L.* Quid eó? R. Emptum, ut dixit, cingulum. *L.* Injuſſu meo exire non debuit; ſed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam? *R.* Dixit ſe horâ ſecundâ reverſurum, ut det nobis. L. Quid ſi fallat? *R.* Id non eſt moris ejus. *L.* Niſi ad horam adfuerit, admone uxorem de veſtra merenda: habet enim clavem alteram cellæ penuariæ.

COLL. 13.

Præceptor, Scarronius.

DEmiror unde nunc venias? *S.* Domo redeo, præceptor. *P.* Cur iveras domum? *S.* Petitum merendam.

P. Quam-

P. Quamobrem non attuleras? S. Mater erat occupata. P. Quid tum? debuisti exire injussu meo? S. Non debui, fateor. P. Quid igitur meruisti? S. Plagas accipere; sed ignosce mihi, quæso. præceptor. P. Cur non petivisti eundi potestàtem? S. Quia non audebam te interpellare. P. Quid agebam? S. Tenebas libellum quendam, & legebas aliquid. P. Fieri potest; sed vos tamen sæpe me interpellatis ob rem leviorem: nunc igitur para te ad vapulandum. S. Parce mihi, obsecro, præceptor. P. Sine ut priùs cogitem aliquantisper. Agè, parco, tum quia ingenuè confiteris, tum quòd satìs studiosus mihi videris. S. Gratias ago maximas, præceptor humanissime.

COLL. 14.

Gulielmus, Ludimagister.

PRæceptor, non restat mihi charta ad scribendum, vísne dare codicem? L. Quem in usum? G. Partim ad colloquia, partim ad exemplaria. L. Retulisti in codicem tuum? G. Retuli. L. Ostende. G. Ecce tibi, præceptor. L. Quid istud? retulisti octodecim: vis ergò de majore? G. Si tibi placet. L. Pete à famulo; ac, ne dubitet, ostende illi tuum codicem, ut idem in suum referat. G. Audio. L. Audi item: cave abutaris chartâ, nè tibi pater graviter succenseat. G. Faxit deus, ut bene utar.

COLL. 15.

Grivetus, Ludimagister.

PRæceptor, licétne prodire? L. Quamobrem? G. Ut emam cultellos mensarios. L. Ubi sunt, quos habebas? G. Reliqui domo. L. Quid ità? G. Quia jam obtusi erant & inutiles. L. Habésne pecuniam ad emendos alios? G. Mater dedit mihi. L. Quis erit adjutor ad emendum? G. *Gerardus*. L. Ite sanè, & cavete nè vobis imponatur. G. Cavebimus, Deo juvante. L. Omnes quidem juvat, sed eos potissimùm, qui ad ejus honorem omnia referunt.

COLL. 16.

Vernetus, Ludimagister, Spatula.

PRæceptor, licétne pauca? L. Loquere. V. Nos duo proponebamus, si tibi ità videretur, ire, dum cæteri ludunt

ludunt foràs ambulatum. L. Quò vultis exire? V. In proxima ſuburbana. L. Quid autem agetis ambulantes? S. Tractabimus colloquium aliquod. L. Sed de bonis & honeſtis rebus. S. Hæc temporis ſerenitas & tam pulchra terræ facies præbebunt nobis honeſtum aliquod argumentum. L. Nunquam deeſt Dei laudanda materia, duntaxat veris ejus cultoribus. V. Nunquam profectò; ſed ut ad propoſitum revertamur, permittis nobis, præceptor, extra urbem prodire? L. Niſi mihi perſpecta eſſet veſtra perpetua fidelitas,& verus amor literarum,nunquam permitterem; præſertim cùm pravi adoleſcentes me ſæpe in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite, & maturè ad cœnam revertimini.

COLL. 71.

Iſaias, Ludimagiſter.

Præceptor, licétne prodire? L. Quò prodire cupis? I. Ad ſartorem. L. Quid eó? I. Petitum femoralia. L. Jàmne facta ſunt? I. Sunt, opinor. L. Rectè *opinor* dicis, quia res incerta eſt. I. Atqui promiſerat mihi in hunc diem.L. Quid ſi fallat? I.Nihil mirum fuerit.L.Nunc quoque verè loquutus es: nam rarò ad promiſſum tempus fidem præſtant artifices. I. Viſo tamen, præceptor, ſi mihi permittis. L. Nihil impedio. I. Nunquid vis præceptor? L. Imò, ut properes,nè deſis prælectioni. I. Bene mones, abeo.

COLL. 18.

Caius, Præceptor.

Licètne prodire? P. Quó? C. Domum. P. Hem! tam ſæpe ire domum? C. Mater juſſerat,ut ego & frater ſe adiremus hodie. P. Cujus rei gratiâ? C. Ut ancilla veſtimenta nobis excuteret. P. Quid iſtud? Súntne vobis pediculi? C. Et multi quidem. P. Cur uxorem meam non admoniſtis? C. Non auſi ſumus. P. Quaſi verò illa ſit uſque adeò difficilis. Ancillam habet eâ potiſſimùm gratiâ, ut veſtram omnium curet munditiem: nec vos ignoratis illud; ſed gaudetis matris inviſendæ occaſionem vobis dari.

Vos

Vos igitur manete; cras ego curabo, ut vobis excutiantur veſtes. *C.* Sed mater objurgabit. *P.* Egomet eam placabo; quieſcite.

COLL. 19.

Tornator, Ludimagiſter, Diſcipuli.

PRæceptor, licétne cras ire domum? *L.* Quid eó? *T.* Petitum panem *L.* Non tibi reſtat? *T.* Reſtat quidem, ſed parùm admodum. *L.* Quid frater? eſtne tecum iturus? *T.* Juſſit pater. *L.* Quando conveniſti illum? *T.* Die *Jovis*, cùm veniſſet in hanc urbem. *L.* Ubi illum vidiſti? *T.* Apud forum. *L.* Non mentiris? *T.* Non mentior. *L.* Unde probabis? *T.* Sunt ex condiſcipulis, qui aderant. *L.* Qui tandem? *T.* Adſunt *Blaſius* & *Audax*. *L.* Eſtne verum, pueri? *D.* Omnino verum. *L.* Quî ſcitis? *D.* Vidimus ejus patrem, audivimus ipſa verba. *L.* Si ità eſt, permitto ut eas domum cum fratre. *D.* Vale præceptor. *L.* Vos ſervet Dominus Deus. *T.* Idem tibi precamur ex animo. *L.* Sed heus! quando huc aderitis? *T.* Craſtino die veſperi, Deo juvante. *L.* Cura, ut promiſſi memineris. *T.* Curabo. *L.* Scilicèt, ut ſoles. *T.* Imò meliùs, ſpero. Nunquid vis? *L.* Ut verbis meis ſalutem dicas parentibus. *T.* Faciam libenter; iterum vale, præceptor. *L.* Vos quoque valete, & lento gradu ambulate, propter æſtum ſolis. *T.* Ità facere ſolemus.

COLL. 20.

Magiſter, Villarianus.

QUid ſibi vult, quòd abfueris hâc totâ hebdomadâ? V. Opportuit me manere domi. M. Quamobrem? V. Ut matri adeſſem, quæ ægrotabat. M. Quod illi officium præſtabas? V. Sæpius ei legebam. M. Quid legebas? V. Aliquid ex ſacris literis. M. Sanctum iſtud & laudabile miniſterium. Utinam ſic omnes ſtuderent verbo Dei! Sed quid? nihil agebas præterea? V. Quoties opus erat, illi miniſtrabam cum ancilla. M. Hæccine vera ſunt omnino? A. Habeo teſtimonium. M. Profer illud. V. Ecce! M. Quis ſcripſit? V. Famulus noſter, matris nomine. M. Agnoſco ejus manum, quia ſæpe ab illo mihi attuliſti. V. Licétne igitur

tur redire in ſedem meam? *M.* Quidni liceat, cùm mihi ſatisfeceris? *V.* Gratias ago, præceptor.

COLL. 21.

Lacetus, Hypodidaſcalus.

PRæceptor, licétne mihi prodire? *H.* Quæ tibi eſt prodeundi cauſa? *L.* Eſt mihi eundum ad forum. *H.* Quid eó? *L.* Ut emam corium. *H.* In quem uſum? *L.* Ad calceorum ſoleas. *H.* Quis te adjuvabit in emptione? *L.* Quidam oppidanus, cui hoc mandavit pater meus. *H.* Debueras adire me cum cæteris, qui ad forum prodierunt. *L.* Occupatus eram. *H.* Qua in re? *L.* In ſcribendis ad patrem literis. *H.* Quando eas dabis? *L.* Hodie, ſi quem in foro noſtratium offendero. *H.* Abi; & memineris ad horam ſolitam adeſſe. *L.* Meminero.

COLL. 22.

Arator, Ludimagiſter.

PRæceptor, tuo permiſſu horâ primâ prodieram; nunc redeo. *L.* Curaſti negotium tuum? *A.* Curavi, gratia Deo. *L.* Factum bene. Quota eſt hora? *A.* Inſtat ſecunda. *L.* Voca mihi famulum; deinde ito ad merendam cum cæteris.

COLL. 23.

Euſebius, Præceptor.

PRæceptor, víſne mihi matuò dare aliquantulum pecuniæ? *P.* Quid opus eſt tibi pecuniâ? *E.* Ut *Sylvio* ſatisfaciam. *P.* Quantum debes illi? *E.* Aſſem cum ſemiſſe. *P.* Quo nomine? *E.* Quia ſcripſit mihi aliquot colloquia. *P.* Oſtende. *E.* Vide, ſi placet. *P.* Adi hypodidaſcalum, dic ut det quantum petis. *E.* Gratias ago, præceptor. *P.* Non eſt quod agas; ſed refer in codicem tuum. *E.* Quin jam retuli. *P.* Factum bene; oſtende ipſi hypodidaſcalo.

COLL. 24.

Blaſius, Ludimagiſter.

LIcétne mihi, præceptor, adire tutorem? *L.* Quæ te cauſa movet? *B.* Juſſerat ille, ut ſe hodie convenirem ſi liceret per otium. *L.* Quando juſſerat? *B.* Nudiuſtertius.

L. Ubi illum vidisti? *B.* In area, quæ est è regione templi. *L.* At vide ne mentiaris. *B.* A me absit mendacium. Si vis dabo testes ex condiscipulis, qui mecum aderant. *L.* Qui sunt illi? *B. Daniel & Corderius:* vísne ut eos accersam? *L.* Mane, ego illos conveniam. Sed dic quid eget tutor operâ tuâ? *B.* Ad aliquid scribendum. *L.* Quâ igitur horâ vis illum adire? *B.* Nunc, si tibi placet. *L.* Quando huc redibus? *B.* Cùm primùm me dimiserit. *L.* Nunc abi, atq; illi ex me dic salutem plurimam. *B.* Faciam libenter.

COLL. 25.

Scriba, Magister.

PRæceptor, pater te invitat ad prandium, si tibi placet. *M.* Estne solus? *S.* Solus (opinor) præter domesticos. *M.* Excusa me illi, jam enim aliunde invitatus eram. Age tamen illi mei verbis gratias. *S.* Nunquid vis aliud? *M.* Nihil, nisi ut maturè ad scholam redeas. *S.* Maturè, juvante Deo.

COLL. 26.

Gasper, Ludimagister.

LIcétne prodire, præceptor? *L.* Quó? *G.* Primùm ad sartorem, deinde ad tonsorem. *L.* Cur ad sartorem? *G.* Ut curem tibialia reficienda. *L.* Súntne lacerata? *G.* Adeò lacerata; ut vix induere possim. *L.* Cur ad tonsorem? *G.* Ut illi ostendam ulcus, quod mihi his diebus subortum est in femore. *L.* Detege, ut videam. *G.* Vide, quando ità placet. *L.* Est furunculus. *G.* Ità conjiciebam. *L.* Cùm aperueris tonsori, roga illum ut emplastrum ulceri aptum adhibeat. *G.* Faciam quod suades. *L.* Sed nunquis est, qui tecum prodire velit? *G.* Imo *Johannes Fluvianus.* *L.* Quod habet negotium? *G.* Tonsorem quoque vult adire. *L.* Ite igitur unà & redite similiter. *G.* Nunquid vis præterea? *L.* Ut maturetis reditum, nè merendâ vestrâ mulctemini.

COLL. 27.

Franciscus, Ludimagister.

PRæceptor, licétne nobis prodire? *L.* Est ísne multi, qui prodire vultis? *F.* Ferme omnes. *L.* Quid hoc sibi vult? *F.* Est hodie mercatus; indè fit, ut ferè sibi quisq; velit

velit aliquid emere. *L.* Nunc ego ſum occupatior, quàm ut ſingulorum prodeundi cauſam poſſim cognoſcere; adire igitur ſubdoctorem, qui cognoſcat; & ſi vacat, vos deducat ipſe. *F.* Gratias agimus, præceptor humaniſſime.

COLL. 28.

Magiſter, Theophilus.

HOdie igitur *Petrum* conveniſti? *T.* Hodie. *M.* Ubi? *T.* In templo. *M.* Quotâ horâ? *T.* Octavâ matutinâ. *M.* Nunquid rogâſti quando ſit rediturus ſcholam? *T.* Rogavi. *M.* Quid ille. *T. Neſcio*, inquit. *M.* Debuiſti illum ad reditum exhortari. *T.* Id ego feci & multis quidem verbis. *M.* Bene feciſti: ſed quid ille reſpondit? *T.* Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos. *M.* Quid ſi ad ipſum patrem ſcribas de ſtatu noſtro ſcholaſtico? fortaſſe enim movebitur, ut filium citiùs remittat. *T.* Si tibi ità videtur, faciam, idque diligenter. *M.* Fac igitur primo quoque tempore; ſed audi, ſcribe pleniſſimè, deinde literas tuas mihi oſtende priuſquam des perferendas. *T.* Sedulò faciam, præceptor.

COLL. 29.

Farrarius, Magiſter.

PRæceptor, licétne mihi exire? *M.* Quò tibi eundum eſt? *F.* Ad tonſorem. *M.* Non eſt tibi aliud negotium? *F.* A tonſore, ire emptum ligulas; illinc me ad ſutorem conferre. *M.* Cur ad ſutorem? *F.* Ut uni ex calceis meis annectat corrigiam. *M.* Iſta omnia quando confeceris? *F.* Intra horæ ſpatium, ut ſpero. *M.* Erunt multi fortaſſe in tonſtrina expectantes. *F.* Fieri poteſt; ſed ſi videro diutiùs mihi morandum illíc eſſe, expectabo in diem *Sabbati*. *M.* Eſtne alius, qui prodire velit? *F. Pontanus* ait ſe velle chartam emere. *M.* Sciſne illi opus eſſe? *F.* Scio. *M.* Ite igitur unà; curate diligenter ſuum uterq; negotium; nè ſitis ceſſatores. *F.* Deo juvante, cavebimus.

COLL. 30.

Carbonarius, Præceptor.

LIcétne exire? *P.* Quó? *C.* Ad ſartorem. *P.* Quid eó? *C.* Ut mihi tunicam faciendam metiatur. *P.* Quæ tibi

est materia? *C.* Niger pannus. *P.* Ubi est? *C.* In arca mea. *P.* Sartor autem quis tibi est? *C. Petrus Sylvius.* *P.* Estne peritus artifex? *C.* Sic audivi; & est notus patri meo, qui jussit, ut illum adirem. *P.* Ubi habitat? *C.* In *vico Xenodochii.* *P.* Non nimis longè est; cave discurras. *C.* Cavebo. *P.* Facilè à me veniam impetrant, qui nunquam fallunt. *C.* Avertat Deus ut unquam fallam.

COLL. 31.

Luterinus, Præceptor.

PRæceptor, licêtne pauca? *P.* Loquere quid velis. *L.* Cùm interdum dicis alicui nostrum, *ubi est follis?* vel *Cedò follem*; non apparet utrùm *follis* sit masculini, an fœminini generis. *P.* Non apparet, fateor; quid tum? *L.* Unde igitur scire possumus? *P.* Cur me de hoc nunquam rogâsti? *L.* Tam multa tam sæpe interrogamus, ut vereamur nè tibi molesti simus. *P.* Quasi verò istud unquam præ me feram; contrà, eò magis amo vos, quo mè rogatis sæpius. Quid enim magis cupio, quàm ut aliquando vos videam & optimos & doctissimos? *L.* Habemus gratiam maximam, præceptor humanissime. *P.* Eam gratiam ego & vos Deo nostro debemns, qui solus suâ bonitate utrisque bonam dedit voluntatem. *L.* Faxit ille ut hoc beneficio rectè semper utamur in ipsius gloriam. Sed dic, quæso, cujus generis est *follis*? *P.* Masculini. *L.* At ego potiùs fœminini dixissem. *P.* Quamobrem? *L.* Quia tale est *pellis*, quod est in *Rudimentis* pro exemplo positum. *P.* Non abs re id conjiciebas. Nam *is* finita, quale est *pellis*, magna ex parte fœminini sunt. *L.* Non igitur omnia? *P. Vix ulla est tam generalis regula, quæ exceptione careat.* *Follis* igitur sub exceptione cadit, quia masculinum est. Sic aliquot alia; ut *ignis, piscis, axis*, &c. *L.* Sed unde illa dignoscam? *P.* Facilè cognosces, cùm perveneris ad *Grammaticæ* regulas. Sed interim *Latinè* loquentes attentè observa, téque ad eorum imitationem diligenter accommoda. *L.* At istud longum est, præceptor. *P. Non fiunt nisi longo tempore præclara ædificia.*

L. Expe-

L. Experientia nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videre. *P.* Ego verò istud unius diei spatio videre vellem. Sed quid agas? omnibus in rebus expectandum tempus est. Pater tuus, quia non didicit literas, nescit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparetur. *L.* Verum dicis; sed quid illi respondere possum, cùm apud me conqueritur de temporis longi spatio in discendis literis? *P.* Docebo te inter cœnandum, nunc ito lusum cum cæteris, ut me in musæum recipiam. *L.* Ignosce mihi, quæso, præceptor, quòd te interpellaverim. *P.* Nihil me interpellâsti, non enim occupatus eram. Præterea, si te audire mihi molestum fuisset, nonne poteram te in aliud tempus rejicere? *L.* Tuo jure id poteras. *P.* Abi igitur.

COLL. 32.

Castronovanus, Præceptor.

SAlvus sis, præceptor. *P.* Auspicatò advenis: quid nuntias? *C.* Orat te pater meus, ut animi causâ eamus unà in hortos suos suburbanos. *P.* Ad eam rem nos invitat serenitas, & nunc sumus feriati. Sed quid illic aspectu jucundum videbimus? *C.* Varias & pulchras arbores cum suis fructibus, item herbarum & florum miram varietatem. *P.* Nihil est illis rebus hoc tempore jucundius. *C.* Ea est Dei erga nos beneficentia. *P.* Quam quidem assiduis laudibus prosequi debemus. *C.* Sed vereor nè patri in mora simus. *P.* Tantisper expecta dum togam muto, ut sim ad ambulandum expeditior. Jam paratus sum; nunc eamus. Sed éstne domi pater? *C.* Præ foribus nos expectat. *P.* Bene res habet, vide ut eum decenter salutes. *C.* De hoc, te docente, sæpe admoniti fuimus.

COLL. 33.

David, Ludimagister.

PAter meus tibi salutem plurimam dicit. *L.* Aín tu? quando rure rediit? *D.* Herì tantùm. *L.* Ut valet? *D.* Optimé. *L.* Mater verò ubi est? *D.* Adhuc est in *Gallia*. *L.* Ubi in *Gallia*? *D.* *Aureliæ*. *L.* De illa quid auditis? *D.* Esse bonâ valetudine præditam, Dei beneficio. *L.* Do-

minus Deus conſervet eam. *D.* Ità precor. *L.* Dic viciſſim patri ſalutem plurimam verbis meis. *D.* Faciam ſeduló.

COLL. 34.

Bachodus, Ludimagiſter.

PRæceptor, licétne pauca? *L.* Dic liberé. *B.* Cur non dicimus *hic arbor*, ſicut *hic labor*? Item cur genitivum *arboris* non proferimus penultimâ longâ, ut ferè in cæteris nominibus terminationis ejuſdem? *L.* Quia loquendi uſus aliter probavit. Nec enim ubique locum habet analogia: ſed, ubi ea deficit, ſequendus eſt eorum uſus, qui rectè & purè loquuti ſunt. Nam ipſa *Latinitas* uſu & authoritate magis quàm ratione conſtat. *B.* Da igitur auctoritatem de nomine *arbor*. *L.* *Arboris exeſæ truncus*, apud *Virgilium*. Nonne hîc manifeſtè vides & genus & accentum? *B.* Video, præceptor. Sed ſúntne alia eodem accentu? *L.* Inprimis *Græca* omnia, ut *Caſtor*, *Caſtoris*; ſic *Hector*, *Neſtor*, & ſimilia. Item hæc duo neutrius generis, *æquor*, *æquoris*; *marmor*, *marmoris*. Sunt & adjectiva quædam, ut *memor*, *memoris*, & ex eo compoſitum *immemor*. Talia quoque ſunt ex *decus* & *corpus* compoſita, ut *indecor*, *indecoris*; *tricorpor*, *tricorporis*. Sed hæc apud Grammaticos annotata facilè per te invenies. Nam iſta ætas tua majorem indies requirit diligentiam. Huc accedit, quòd hæc ipſa, quæ tuo labore & diligentiâ inveneris, firmiore tenebis memoriâ. *B.* Ago tibi gratias, humaniſſime præceptor, quòd me tantâ humanitate non ſolùm doces, ſed etiam admones. *L.* Bene facis; ſed interim volo memineris, ſoli Deo acceptum referre quicquid boni ex labore meo in te proficiſcitur. Fruſtrà enim docendo laboramus, niſi laboribus noſtris divinus favor acceſſerit. Nôſti iſtud Apoſtoli; *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat; ſed, qui dat incrementum, Deus*? *B.* Eſſemus profectò plumbo ſtupidiores, ſi iſta ignoraremus, quæ nobis tam ſæpe inculcas, támque diligenter. *L.* Tantò diligentiùs vos oportet tum meminiſſe tum recordari. *B.* Sed jam tempus eſt, ut ad quotidianum penſum te referas. Ego verò interea me abdo in muſæolum.

COLL.

COLL. 35.

Præceptor, Olivarius.

DIC *Latinè, A book. O. Liber. P. Liber*, cujus generis? *O.* Maſculini. *P.* Quî ſcis? *O.* Ex bene loquendi uſu & conſuetudine. *P.* Oſtende uſum. *O.* Nam quotidie loquentes, ſic dicimus, *Hic liber cujus eſt?* Dicimus item ſæpenumero *Liber meus, liber tuus, bonus liber*, & ſimilia. *P.* Bene reſpondiſti; ſed quis loquendi uſum te docuit? *O.* Tu ipſe, præceptor. *P.* Ergóne tenes omnem uſum linguæ *Latinæ*? *O.* Si tenerem, non eſſem diſcipulus. *P.* Quid igitur? *O.* Magiſter fortaſſe. *P.* Abi, reſponſo tuo contentus ſum. *O.* Gaudeo ſané. *P.* Age gratias Deo, qui tibi dedit ingenium & mentem bonam. *O.* Utinam ſemper agnoſcam ejus in me beneficia! *P.* Utinam ille favore ſuo tua ſtudia proſequatur! Quid hoc ſibi vult, *Olivari*? *O.* Quod mihi bene precaris. *P.* Ergò tu quoque memento bene ex animo precari omnibus, præcipuè verò condiſcipulis tuis. *O.* Meminero, præceptor. *P.* Addendum fuerat, *Deo juvante*. *O.* Oblitus ſum, fateor.

COLL. 36.

Ludimagiſter, Daniel.

ATtende, *Daniel*, ut diſcas *Latina* bene *Anglicè* vertere. *D.* Attendo, præceptor. *L.* At diligenter. *D.* Imò diligentiſſimè, & ex animo. *L.* Bene facis. *D.* Propone igitur mihi *Latina*, ut nobis interdum ſoles. *L. Quid opus eſt? D. What is needfull. L. Gallinæ. D. To an hen. L. Ut, D. That. L. Illa. D. She. L. Sit. D. May be. L. Bona, D. Good.* Rectè vertiſti. Nunc ad ſingulas partes hujus orationis reſponde nominatim. *D.* Reſpondebo quoad potero, dummodo mihi præîeris. *L. Quid. D.* Eſt nomen. *L. Opus. D.* Nomen. *L. Eſt. D.* Verbum. *L. Gallinæ. D.* Nomen. *L. Ut. D.* Conjunctio, in hoc loco. *L. Illa. D.* Pronomen. *L. Sit. D.* Verbum. *L. Bona. D.* Nomen. *L.* Agè, dicamus iterum, ut ſingula paulò pleniùs intelligas. *D.* Quid nunc reſpondebo? *L.* Indica breviter ſingularum partium declinatum, ut vos docere ſoleo. *D.* Præito igitur ut cœpiſti. *L. Quid. D. Quid, cujus*, nomen ſubſtantivum anomalum.

malum. *L. Opus. D. Hoc opus, operis,* ut *hoc onus, oneris. L.* Falleris, *Daniel. D.* Quid ità? *L.* Quia *opus* hîc eſt adjectivum. *D.* Eho, adjectivum! quomodo declinatur? *L.* Eſt indeclinabile. *D.* Me miſerum! nunquam iſtud audieram. *L.* Addendum fuit, *quod ſciam,* vel *quod meminerim. D.* Quamobrem? *L.* Quia fortaſſe audîeras, ſed memineras malé. *D.* Fieri poteſt; ſed perge (quæſo) me docere. Quid *Anglicè* ſignificat iſtud nomen? *L.* Non ſolet *Anglicè* verti, niſi junctum cum verbo *Sum, es. D.* Da exemplum. *L.* Quotidie in ore habes exempla. *D.* Nunc mihi non occurrunt. *L.* Nonne ſoles dicere, & audire ex condiſcipulis, *Opus eſt mihi chartâ, atramento, pecuniâ,* & ſimilia? *D.* Sæpe dico, fateor, & ſæpe audio; parùm adverto. *L.* Nunc igitur adverte, & manda memoriæ. *Opus eſt mihi pecuniâ ad libros emendos, I have need of money to buy books*; vel ſic, *I want money*; vel, *I have to do with. D.* Da item aliud exemplum, quæſo. *L. Opus eſt tibi virgis, ut tua expellatur pigritia, Thou haſt need of rods, that thy ſloth may be driven away. D.* Fateor equidem, præceptor, ſed Deus (ut ſpero) mei miſerebitur. *L.* Omnium miſeretur Deus, qui piè illum invocant. Sed de nomine *Opus* jam ſatis multa, quod ad vos attinet: ad cætera redeo. *Eſt. D. Sum, es, eſſe,* verbum anomalum. *L. Gallina. D. Gallina, gallinæ,* ut *menſa, menſæ. L. Ut. D.* Non declinatur, quia eſt conjunctio; *Anglicè, That, to the end that, for that. L. Illa. D. Ille* generis maſculini; *illa,* fœminini; *illud,* neutrius. *L.* Declina in fœminino. *D. Illa, illius, illi,* &c. *L. Sit. D.* Jam dictum eſt. *L. Bona. D. Bonus,* generis maſculini; *bona,* fœminini; *bonum,* neutrius, nomen adjectivum. *L.* Confer ad exemplum. *D. Juſtus, juſta, juſtum: bonus, bona, bonum. L.* Nunc mutuò vos interrogate, ut pleniùs omnia tractetis.

COLI. 37.

Elunderius, Hypodidaſcalus.

PRæceptor. *H.* Quid vis? *E.* Licétne mihi ire domum? *H.* Cur ante horam? *E.* Pater juſſit ut nunc adirem. *H.* Quid eget opera tuâ? *E.* Vult me in villam mittere. *H.* Quid eó? *E.* Petitum uvas, & eâdem operâ nuntiatum ali-

aliquid villico noſtro. *H.* Quid ſi fallis? *B.* Adferam teſtimonium ut ſoleo. *H.* Quando redibis? *B.* Horâ primâ, ut ſpero. *H.* Quî tam citò? *B.* Villa noſtra non longè hinc eſt. *H.* Ito ſané.

COLL. 38.

D. H.

PRæceptor, placétne audire excuſationem meam? *H.* Quando abfuiſti? *D.* Heſterno die. *H.* Quotâ horâ? *D.* Primâ. *H.* Quæ fuit cauſa? *D.* Accerſitus fui. *H.* A quo? *D.* A patre. *H.* Quis tibi nuntiavit? *D.* Famulus noſter. *H.* Cur me non adivit? *D.* Quia dicebat ille ſe urgeri feſtinatione. *H.* Súntne tibi teſtes? *D.* Adſunt, præceptor. *H.* Abi, ſede in loco tuo; ego interim eos interrogabo.

COLL. 39.

Hypodidaſcalus, Michael.

CUr non veniſti citiús? *M.* Expectabam fratrem. *H.* Ubi eſt? *M.* Reſtitit in foro. *H.* Cur eum non adduxiſti? *M.* Volebat emere atramentum. *H.* Imò pyra, mala, aut aliquid è cæteris fructibus. *M.* Neſcio, tamen illud dicebat. *H.* Cùm ſitis fratres, cur non habetis domi commune atramentum in ampulla? *M.* Frater nihil vult habere commune mecum. *H.* Vult igitur omnia ſibi propria? *M.* Illud eſt. *H.* Admone me, cùm venerit, ego illum docebo quid ſit fraternitas. *M.* Faciam, præceptor. *H.* Abi in locum tuum.

COLL. 40.

D. O.

LIcétne abeſſe horâ ſecundâ? *O.* Quid habes negotii? *D.* Pater eget operâ meâ? *O.* Qua in re? *D.* Ut ſibi aliquid ſcribam. *O.* Sed interim non reddes quæ præſcripta ſunt vobis. *D.* Jam edidici. *O.* O factum bene? *D.* Placétne tibi audire me? *O.* Cras audiam, cùm licebit per otium. *D.* Permittíſne igitur ut abſim, præceptor? *O.* Agé. permitto; ſed ità ut craſtino die ſcriptum adferas teſtimonium. *D.* Ego ſemper tibi adfero aut à patre ſcriptum, aut à noſtro famulo, patris nomine. *O.* Rectè facit pater. Sunt enim multi, qui me paſcunt mendaciis. Nunc abi, & patri dic ſalutem verbis meis. *D.* Faciam, præceptor.

COLL.

COLL. 41.

Magiſter, Caperonus.

HEus! *Caperone*. *C.* Hem! præceptor. *M.* Quid flet frater tuus! *C.* Ægrotat. *M.* Quî ſcis? *C.* Satis apparet. *M.* Quo ſigno? *C.* Quia vomuit. *M.* Quid illi dolet? *C.* Caput & ſtomachus, ut dicit. *M.* Cur non recepit ſe domum? *C.* Non auſus eſt. *M.* Tu verò non audebas me admonere? Agè, duc illum tu ipſe domum uſque, & matri narra diligenter ut ille ſe habet. Propera; quid ceſſas? duc eum lento gradu. *C.* Ducam, Præceptor.

COLL. 42.

Hypodidaſcalus, Tiliacus.

HEus! *Tiliace*, ſequere me in cubiculum; eſt quod ego te ſeorſum monere velim. *T.* Adſum, præceptor. *H.* Nunquámne maturè in ſcholam venies? *T.* Non poſſum venire citiús. *H.* Semper iſtud dices: quid impedit? *T.* Nemo eſt domi noſtræ qui me expergefacit. *H.* Nemo? *T.* Prorſus nemo. *H.* Non habetis ancillam? *T.* Habemus quidem, ſed non curat me excitare. *H.* Imò, tu (ut opinor) non curas ſurgere; nonne verum dico? quid taces? reſponde nunc tandem aliquid. *T.* Mè miſerum! quid agam? *H.* Nihil eſt quod verearis, fatere verum. *T.* Quid ſi confeſſus ero? *H.* Ego tibi ignoſcam, crede mihi. *T.* Ah pudet! *H.* Nè pudeat verum fateri, quæſo, alioqui vapulabis. Pergin' tacere? Heus obſervator, viſe ad matrem ejus & roga. *T.* Nè mittas, oro præceptor, dicam tibi rem omnem, nihil reticebo. *H.* Agè, eſto animo bono. *T.* Sic eſt profectò, ut dixiſti. *H.* Non ſatis iſtud eſt: volo audire ſigillatim omnia. Narra mihi planè quemadmodum ſeſe res habeat. *T.* Cùm venit ancilla me excitatum primum nihil reſpondeo, quaſi ſerio dormiam; deinde, ſi magis urgeat, attollo ægre caput, ſedeo in lecto, thoracem injicio humeris quaſi ſtatim ſurrecturus. *H.* Quàm pulchrè narras! Ità me Deus amet, nunc te magis amo quàm unquam. Perge. *T.* Quamprimum egreſſa eſt ancilla cubiculo, tum ego reclino caput in pulvinum, ac demitto pedes. *H.* Etiámne redormis? *T.* Ego verò redormio bene placidéque.

H. Quam-

H. Quamdiu? *T.* Donec ancilla ſecundò veniat. *H.* Cùm redit, quid tibi dicit? *T.* Exclamat, vociferatur, inſanit. *H.* Quibus utitur verbis? *T.* Hem! nebulo (inquit) quando eris in ſchola? Ego dicam præceptori tuo, ut te bene verberet; tu nunquam vis ſurgere niſi bis aut ter excitatus fueris. *H.* Bonâ fide promittis facturum te poſthac officium? *T.* Si unquam recidero, cauſam non dico quin palam cædar virgis, idque acerbiſſimè. *H.* Bellè quidem promittis; ſed quomodo præſtabis promiſſa? *T.* Adjuvante Domino Deo. *H.* Quâ ratione flectes illum? *T.* Fide & aſſiduis precibus. *H.* Alioqui nihil poſſis obtinere. *T.* Credo equidem. *H.* Non ſatis eſt credere, niſi cures efficere diligenter. *T.* Curabo pro viribus, ac dies noctéſque id unum meditabor. *H.* Optimè loqueris, dum tamen memor eſſe pergas. *T.* Quomodo poſſem obliviſci? Nunquam deſinunt iſtud monere concionatores; tu verò ferè quotidie ad id nos hortaris, & bene facis, præceptor, quia omnes ſumus valde negligentes, ſed ego primus omnium. *H.* Da igitur operam, ut tu omnium primus mores iſtos mutes, ac memento præcipuè ſemper verax eſſe. *T.* Faxit Deus, ut nunquam mentiar. *H.* O quàm felix eſſes! *T.* Satis in præſentia felix ero, ſi tantùm me abſolveris. *H.* Faciam quod tibi ſum pollicitus; ſed eâ lege, ut promiſſi tui memineris, & re ipſâ præſtes, quemadmodum nunc mihi recitâſti. *T.* Quid igitur reſtat, quò minùs abeam liber? *H.* Imò aliquid reſtat; mane & audi etiam nunc. *T.* Quamdiu voles, præceptor? *H.* Inter cætera, excutias oportet iſtam pigritiam, quæ te in lecto detinere ſolet. *Non* enim *decet ſtudioſum adoleſcentem ſomniculoſum & inertem eſſe, ſed alacrem & experrectum*, cujuſmodi vides aliquos ex condiſcipulis. Non tenes memoriâ divinum *Petri* Apoſtoli præceptum? *T.* Quid illud eſt? *H.* *Sobrii* (inquit) *eſtote, & vigilate.* *T.* O quoties audieram! ſed (proh dolor!) nunquam uſurpavi. *H.* Fac ut ſtudioſè uſurpes in poſterum, neque illud ſolùm, ſed etiam cætera bene vivendi præcepta, quæ toties audiviſti. Quod quidem ſi diligenter feceris, tibi inprimis bene conſules jucundus eris parentibus,

bus & mihi, & condiſcipulis tuis; denique (id quod eſt præcipuum) charus eris Deo, qui ſtudia in gloriam ſui nominis magis indies promovebit. *T.* O quantum fructum ſentio ex iſta admonitione tua! *H.* Vehementer ſanè gaudeo, & tuâ & condiſcipulorum cauſâ. *T.* Quid ſi narras illis meam pœnitentiam? *H.* Ego verò narrabo primo quoque tempore, ut exemplo tuo diſcant nihil eſſe acceptius Deo quàm culpam agnoſcere, & ad frugem bonam redire. Vale, fili, & adeſto horâ tertiâ in auditorio. *T.* Ago tibi gratias ingentes, amantiſſime præceptor.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM LIBER IV.

Paulò graviora continens, præſertim in moribus & Chriſtianâ doctrinâ.

COLLOQ. I.

Fryſius, Samuel.

OBſecro te, *Samuel*, da mihi operam pauliſper. *S.* Quid iſtud eſt? *F.* Neſcio quid incidit mihi in oculum, quod me habet valde malé. *S.* In utrum oculum incidit? *F.* In dextrum. *S.* Vis inſpiciam? *F.* Inſpice, amabò te. *S.* Aperi quantum potes, ac tene immobilem. *F.* Non queo à nictu continere. *S.* Mane, egomet tenebo ſiniſtrâ manu. *F.* Ecquid vides? *S.* Video aliquid minutum. *F.* Exime, quæſo, ſi potes. *S.* Quin jam exemi. *F.* O factum bene! quid eſt? *S.* Cerne tu ipſe. *F.* Eſt mica pulveris. *S.* Et quidem uſque adeò puſilla, ut vix cerni poſſit. *F.* Vide quantum doloris adferat oculis res tam exigua. *S.* Haud mirum quidem. Nullum enim è membris exterioribus oculo tenerius eſſe dicitur. Indè etiam fit, ut experiamur nihil eſſe nobis charius. *F.* Hoc Deus approbat, cùm de

ſua

ſua in nobis charitate loquens apud *Zachariam*, (2. cap.) ſic ait, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* *S.* O immenſam Dei bonitatem, qui nos tantopere charos habet! *F.* Non mihi rubet oculus? *S.* Aliquantulum: nempe quia fricuiſti. *F.* Credín' tu mihi adhuc dolere? *S.* Quidni credam, qui toties talem moleſtiam ſum expertus? *F. Experientia eſt rerum magiſtra.* *S.* Ità vulgò dicitur. *F.* Quid pretii dabo iſti medico pro labore? *S.* Quantum pacti ſumus. *F.* Brevis eſt concluſio, ergò nihil. Sed tamen habeo tibi gratiam; atque utinam detur referendi locus! *S.* Quin potiùs avertat Deus. *F.* Bene correxiſti; dixeram imprudenter, at ſine dolo. *S.* Sic accepi; ſed interim jocarí licet, præſertim ut in *Latina* lingua nos exerceamus. *F.* Faxit Dominus Deus, ut omnia ſtudia noſtra ad gloriam ipſius referantur. *S.* Faxit, precor.

COLL. 2.

Alexander, Carolus.

ECce! reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas. *C.* Non eſt quòd agas: ſed tu ſatíſne uſus eras? *A.* Satìs diu uſum conceſſiſti, quæ tua eſt humanitas. *C.* Quoties opus erit, quæſo nè parcas rebus meis. *A.* Non parcam, quando ità jubes. *C.* Pergratum mihi feceris. *A.* Gratiam habeo maximam; tu verò noſtris utere ſi quis uſus fuerit. *C.* Non eſt quòd moneas; ſatis meâ ſponte ſum impudens. *A.* Imò verecundus nimis. *C.* Eſto, aliquando tamen ſenties. *A.* Ità velim; bene vale. *C.* Te ſervet Dominus Deus.

COLL. 3.

Claudius, Quintinus.

CUR diligenter audire debemus Evangelium? *Q.* Ut diſcamus Deum colere ex voluntate ejus. *C.* Nihil aliud reſpondes? *Q.* Quid reſponderem? Nihil enim ſcio præterea. *C.* Nonne etiam ut ſobriè & juſtè vivamus? *Q.* Declara mihi illa duo adverbia, quæſo. *C. Sobriè*, i. e. continenter: *juſtè*, i. e. in juſtitia; nempe, ut ſuum cuique tribuamus. Ità fit, ut *ſobriè* ad vitam cujuſque privatam pertineat; *juſtè* autem ad charitatem, quam proximo debe-

debemus. *Q.* Sed audi, mi *Claudi*; nonne cultus Dei omnia illa complectitur? *C.* Probè sentis, *Quintine*: sed volui experiri, an responsionem tuam rectè intelligeres. *Q.* Bene feciſti. Nam de sincero verbi divini intellectu nihil nimis dici potest. Et de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem: sed nos hora ipsa admonet, ut discedamus.

COLL. 4.

Observator, Baptista.

FRater tuus semper in concione aut garrit, aut ineptit, aut aliquem incitat; ex quo fit, ut sæpe notandus sit, deinde vapulet. *B.* Quid vis faciam? *O.* Cur non sæpe mones? *B.* Nunquam desisto monere. *O.* Perge, precor. *B.* Nihil est quod mihi preceris: nunquam cessabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte se correxerit. *O.* Sic usurpabis *Catonis* præceptum. *Quando mones aliquem*; nôsti cætera. *B.* Sed oro te, mi *Nicolae*, ut quoties eum notaveris, id mihi renunties. *O.* Nunquam finis esset, adeò frequens est nomen ejus in meis commentariolis. *B.* Saltem fac me semel certiorem, cùm primùm commiserit, quo sit accusandus; tum ego dicam patri, cujus verba magis timet quàm verbera. *O.* Istud non est parvum bonæ indolis argumentum. *B.* Ità spero quidem. Facies igitur quod rogo? *O.* Ego verò, atque libens.

COLL. 5.

Castrensis, Richardus.

QUid consilii tractabas modò cum præceptore? *R.* Si scire cupis, illum percontare. *C.* Cur me celas? *R.* Ut nè palàm facias. *C.* Non ideo (crede mihi) te rogo, ut id proferam: quid enim proficerem? *R.* Quamobrem igitur tàm cupidè rogas? *C.* Nimirum, ut mecum tacitus gaudeam, si quid boni audieris. *R.* Itáne paratus advenis, ut à me extorqueas quod mihi uni, idque à præceptore, creditum est? *C.* Quod mihi dixeris, surdo & muto dictum puta. *R.* Egóne tergum meum in fidem tuam committam? *C.* Id profectò potes, & quidem sine periculo. *R.* Nunquam dices sat commodè, ut istud mihi persuadeas. *C.* Dabo fidem

dem me taciturum, *R.* Etiamſi ter quatérve ſanctiſſimè juraveris, *Non prodam.* Proinde tu deſine percontari. *C.* Hem! Ubi eſt illa noſtra amicitia? *R.* Neſcis illud dictum Sapientis, *Quod tacitum eſſe vis, nemini dixeris?* *C.* Audivi aliquoties; ſed *quod amico dictum ſit, nemini dictum videtur. Eſt* enim *amicus quaſi alter idem.* *R.* Eadem tibi dicet qui ſcire ex te volet, & item alius, qui ex illo; atque ità ad aures omnium perveniet. Itaque ſi me tibi poſthac vis amicum eſſe, me miſſum facito. *C.* Non ſum Imperator, ut te miſſum faciam. *R.* Pergin' moleſtus eſſe? *C.* Abire malim, quam tibi moleſtiam exhibere.

COLL. 6.

D. N.

QUando vis adire domum? *N.* Neſcio. Ubi Deo viſum fuerit. Id enim pendet ex voluntate ejus, non meâ. *D.* Quid ſi te accerſat pater? *N.* Tunc intelligam Deum ſic velle, ideóque parebo. *D.* Quid ſi alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? *N.* De hoc non eſt meum diſputare, ſed, ut confido, pater non temerè me accerſet. *D.* Ego quoque non aliter ſentio; ſed volui tantiſper tecum fabulari. *N.* Gaudeo hunc noſtrum ſermonem non fuiſſe fabuloſum. *D.* Utinam in ſcholis frequentiores eſſent ſermones ejuſmodi! *N.* Tum erunt, cùm Deus ipſe puerorum animos timore ſui affecerit. *D.* Ergò precemur eum, ut id brevi contingat.

COLL. 7.

Antonius, Hieremias.

QUâ pecuniâ emiſti librum iſtum? *H.* Quâ cenſes, niſi mea? *A.* Miror unde habueris. *H.* Quid miraris? An tibi debeo reddere rationem? *A.* Egóne exigo? *H.* Videris exigere. *A.* Non exigo, inquam, ſed ſic ſolemus inter nos familiariter & liberè fabulari, ut *Latinè* ſemper condiſcamus aliquid. *H.* Ea rès, fateor, plurimùm confert nobis ad *Latinè* loquendi facultatem. Sed *nemo eſt tam lenis, quin interdum ſubiraſcatur.* *A.* Eſt ut dicis; ſed *eſt brevis puerorum ira.* *H.* Quod autem de pecunia rogabas, eam à patre acceperam. *A.* Quando venerat? *H.* Abhinc octo dies.

dies. *A.* Miror quòd eum non viderim. *H.* Non est quod mireris. *A.* Quid ità? *H.* Quia vix sesquihoram hîc moratus est. Cum enim de equo descendisset, méque paucis esset alloquutus, *Ascendamus*, inquit, *in tuum cubiculum, ut tecum liberiùs colloquar*. *A.* Sed, antequam narres cætera, velim scire quid sibi vellet adventus ejus tam inopinatus. *H.* Falso quodam rumore (ut fit) audierat me ægrotum esse. *A.* Quid ille, cùm præter spem te valentem invenit? *H.* Mirificè affectus est gaudio. *A.* Quis dubitat? *H.* Præterea, Deo optimo maximo maximas egit gratias. *A.* Libenter hæc audio; perge quæso. *H.* Tunc me de valetudine percontatur, unà precatur, non sine gratiarum actione; tandem quærit ecquid mihi opus sit. *Opus* (inquam) *Pater*. *Quâ* (inquit) *re eges? Liber* (inquam) *decem assium*. Tum ille promit ex marsupio decussem, tum mihi in manum dat: & *vale* dicto, statim conscendit equum, atque abit. *A.* Cur tibi plus dedit quàm petiveras? *H.* Istud ineptè quæris. Scilicet, ità lætus erat, quia me, præter spem, bene sanum offenderat; quòd si vel coronatum petivissem, tam facilè dedisset mihi. *A.* O quantum debes illi summo Patri, qui tibi adeò bonum patrem dederit! *H.* Nè cogitari quidem potest quantùm debeam. Nam etiamsi malum dedisset, deberem tamen non parùm. Sed quid cessamus auditum ire prælectionem? *A.* Jam instat hora tertia. *H.* Parata sunt mihi omnia. *A.* Mihi quoque. *H.* Eamus ergò in auditorium.

COLL. 8.

Senerius, Villaticus.

UBI nunc est frater tuus natu maximus? *V.* Ivit in militiam. *S.* Quid ais? in militiam? *V.* Sic res est. *S.* Sic ergò valedixit literis? *V.* Jampridem literarum satietas eum ceperat. *S.* Quid ità? *V.* Nescio, nisi quia volebat liberiùs vivere. *S.* Quomodo permisit pater? *V.* Quid? putas permisisse? patre absente, matre invitâ, profectus est. *S.* O miserum adolescentem! *V.* Imò verò miserrimum. *S.* Quid faciet? *V.* Id quod cæteri, qui sequuntur illud vitæ genus:

genus: nempe, spoliabit, rapiet, ludet aleâ, potabit, scortabitur. S. Estne isthæc militum vita? V. Omnino. S. Unde scis istud? V. Audivi nuper ex patre, cùm cœnaremus. S. Quorsum narrabat talia? V. Docebat nos nihil esse certius quàm Deum timere, qui custodit parvulos, eósq; in viam rectam paulatim inducit. S. Et præceptor ipse noster de his rebus sæpe nos admonet. V. Tantò magis debemus esse soliciti, ut parentes charos habeamus & præceptores, quorum operâ Deus ad nostram institutionem utitur. S. Utinam utrisque præstemus quod ipse nobis in sua lege præcepit! V. Ità faxit ille. S. Faxit, precor.

COLL. 9.

Lucas, Orosius.

AUdio fratrem tuum jam rediisse ex *Germania*. O. Sic est. L. Solusne rediit? O. Non omnino. L. Quis igitur cum illo? O. Quidam civis hujus oppidi, qui ferè biennium illîc habitaverat. L. Cur iverat frater? O. Missus illûc fuerat à patre, ut *Germanicè* disceret loqui. L. Quam igitur ob rem non fuit illîc diutiùs? O. Jam non poterat ferre matris desiderium. L. O tenellum adolescentem! quotum agit annum? O. Septimum decimum, si rectè mater meminit, ex qua id audivi sæpe. L. Agè quo vultu à patre acceptus est ejus adventu? O. Rogas? pater non sustinebat aspicere: quinetiam nec salutatione dignatus, nec alloquio, jussi eum abire è conspectu. L. Quid præterea? O. Nisi mater cum lacrymis intercessisset, jubebat apparitorem accersi, qui miserum in carcerem conjiceret. L. Atqui non poterat injussu Magistratûs. O. Nescio; tamen conabatur. L. Quid postea factum est? Cubuítne domi vestræ? O. Minime verò. L. Ubi igitur? O. Sororis meæ virum nostín'? L. Tanquam digitos. O. Eò missus est a matre, dum patris ira deferveseceret. L. Quid tandem accidit? O. Egit mater cum propinquis & amicis nostris, ut iratum patrem mitigarent. L. Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam rediit? O. Id non fuit magni negotii. Jam enim patrem cœperat pœnitere,

quòd ſic excanduiſſet, quòdque tam graviter accepiſſet filium. L. Nempe *dies* ejus *iram lenîerat*. O. Eâ tamen lege recepit illum, ut promitteret ſe in *Germaniam* rediturum ſtatim à vindemia. L. Vide quàm ineptus ſit iſte in matres noſtras affectus. O. Atqui ipſæ matres ſunt in cauſa: cur enim adeò tenerè nos adamant? L. Naturam cogere difficile eſt. O. In hanc ſententiam teneſne verſum ex *Horatio*? L. *Naturam expellæ furcâ licèt uſq; recurret*. O. Sed quid hoc? dum fabulamur, à luſu ceſſatum eſt. L. Nihil indè nobis accidit mali: ad diſputationes conveniamus jam.

COLL. 10.

Conradus, Linus.

UBi fuiſti hodie poſt prandium? L. In horto præceptoris. C. Quid illuc iveras? L. Ille me miſerat petitum olera. C. Quæ tandem olera collegiſti? L. Vix enumerare poſſum omnia. C. Saltem quæ occurrunt memoriæ. L. Sed cur illud quæris? C. Ut interim recordemur aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicimus. L. Pulchra eſt exercitatio; præſertim cùm aliquid nobis ſuppetat otii. Audi igitur; collegi allia, ſerpyllum, porros, cepas, naſturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyſſopum, apium, ſalviam, ſatureiam. C. Herbæ ſunt olentes, quas adhuc numerâſti. L. Sic inſtitueram memoriæ gratiâ. C. Perge porrò. L. Pauçæ quædam reſtant, ut betacichorium, lactuca, oxalis, eruca, braſſica, portulaca; plures non occurrunt. C. Quî potuiſti tot meminiſſe? L. Præceptor mihi dederat ſcriptum catalogum. C. Et noveras omnes? L. Noram, alioquin eum interrogâſſem. C. Atqui ego non novi omnes, quamvìs nomina didicerim. L. Ego tibi plures etiam demonſtrabo, cùm licebit nobis in hortum ire. C. Multúmne attuliſti? L. Plenum calathum. C. Sed de ſingulis quantum? L. Nimis es curioſus: quid vis? De ſingulis attuli quantum opus fuit. C. Tametſi curioſus tibi videor, tamen hoc mihi velim reſpondeas: Scín' tu in quem uſum præceptor tot olerum genera curaret apparanda? L. Partim ut jus bene condi-

retur

retur, partim ut minutal ex oleribus fieret. C. Quàm bene consulebat nobis? L. Optimè; sed tamen ea non erat causa præcipua. C. Quænam igitur? L. Legistine unquam *Moretum Virgilii*? C. Carmen quidem legi: sed moretum nunquam edi; nec vidi, quod sciam. L. At videbis, spero: nam præceptor uxorem docuit conficere, & illa confecit ex ejus præcepto. C. An apponetur nobis aliquid in cœnam boni? L. Saltem jus carnium pingue, bene conditum, carnes opimæ, & minutal ex oleribus. C. Unde scis ista? L. Omnia vidi in culina cùm jussus essem adjuvare, præcipuè in meis oleribus repurgandis. C. Quid moretum? non saltem gustabimus? L. Imò dabitur nobis, nam confectum est quod satis sit omnibus. C. Ista mihi sapiunt magis, præsertim æstate; quàm carnes ipsæ, aut pisciculi. L. Optarem profectò servari carnes in hyemem, ut totà æstate olera & fructus esitaremus. C. Atqui (ut accepi) ista minùs alunt. L. Id ego audivi aliquoties; sed quid opus est tanto studiosis alimento? C. Non tanto fateor; si tamen parentes nos viderent pallidos & macilentos; statim ejus rei culpam assignarent præceptori: nonne sic est? L. Non est dubium; sed quid agas? ferè parentes (præcipuè matres) nobis indulgent nimiùm. C. Vera quidem dicis; sed tu interim matris indulgentiâ libenter frueris. L. Quasi verò tu minùs. C. Nè mentiar, quod tibi ascribo, in me quoque frequenter experior. L. Non possumus parentum ergà nos affectum, nisi nostris vitiis, immutare; tantùm caveamus eorum abuti benevolentiâ: sed imprimis laudemus illum Patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales progenitores dedit. C. Ista libens audio; sed nos hora vocat. L. Age, finem imponamus.

COLL. II.

Norileus, Dotheus.

UNde redis? D. E foro. M. Quid emisti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulinam. M. Ostende, quæso; ferè nova res est hoc tempore. D. Vide. M. Bona videtur mihi. D. Non falleris, opinor. M. Quot sunt libræ? D. Nolunt

lanii appendere vitulinam. M. Cur non? D. Propter novitatem. M. Vide astutiam: scilicet quisque vendit quàm potest carissimè. D. Rem acu tetigisti. M. Quantum putas pendere? D. Duas libras & paulò ampliùs. M. Quanti emisti? D. Agè, divina. M. Non sum divinus. D. Atqui multi divinant, qui tamen divini non sunt. M. Fieri potest; sed ex quibusdam conjecturis: alioqui divinatio vetita est in divinis literis. D. Divina igitur ex conjectura. M. Emisti totum duobus assibus. D. Paulò minoris. M. Quanti ergó? D. Tenta iterum. M. Viginti denariolis. D. Nolo te diutiùs torqueri de nihilo. M. Dic igitur sodes. D. Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus. M. Profectò fortuna tibi pulchrè favit. D. Quam mihi *fortunam* narras? M. Hic mos est loquendi. D. *Mos* (ut dicitur) *tyrannus est pessimus.* Atque utinam bonos mores tam studiosè coleremus, quàm obstinatè retinemus malos! M. Tunc meliùs se haberent omnia. Nos igitur fortunam istam *Ethnicis* & impiis relinquamus. *Fortuna nihil est: solus est Deus, qui favet nobis, solus est adjutor & protector noster.* M. Istud quidem certò scio, fideliter credo, & verè confiteor: sed quid agas? *Sæpe labitur lingua, nihil mali cogitante animo.* D. Oportebat te illud meminisse, *Nè lingua præcurrat mentem.* M. Istud quidem didicimus è septem *Sapientium* dictis; sed non semper occurrunt ejusmodi pulchrè dicta; licèt ea mandaverimus memoriæ. D. Tantò igitur magis illa est exercenda, ut nobis cùm opus est, suppetat. M. Isto tuo admonitu, discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio signum dari; desinamus.

COLL. 12.

Herus. Famulus.

FUistíne hodie in foro? F. Fui. H. Quando? Post concionem sacram? H. Quid emisti nobis? F. Ferè nihil. H. Quid autem? F. Butyrum. H. Quanti? F. Quadrante. H. Tantillum? F. Non ausus sum amplius emere. H. Quid timebas? F. Nè bonum esset. H. Satis prudenter factum. F. Cur istud dicis, here? H. Quia malim te esse hac in re timidiorem, quam audaciorem. Sed nunquid emisti præterea?

terea? F. Nihil. H. Eho! nihílne? F. Nihil prorſus. H. Vah, quàm parcè nobis opſonatus es! F. Quid aliud emere potuiſſem? H. Quaſi neſcias quibus cibis oblectari ſoleam. N. Scio te amare caſeum molliuſculum, & pyra, & alios fructus recentes. H. Rectè dicis; cur ergò non emebas? F. Caſeus ipſe carior erat pro noſtra pecuniola. H. Quid fructus? F. Alii erant non ſatís maturi, de aliis ego dubitabam eſſéntne boni. H. Miſer, non poteras guſtare? E. Atqui iſtæ mulieres nihil guſtare permittunt, niſi te emturum affirmes. H. Nihil mirum; multi enim guſtarent animi tantùm gratiâ. Tu igitur eſto aliàs prudentior. F. Quomodo? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulum denariolo, ut facias periculum. F. Quid tum præterea? H. Si tibi ſapuerit, tum emito amplius; ſin minus, relinquito, & aliò te conferto. F. Bona eſt iſta cautio. H. Memineris igitur, ut ipſe poſtea utaris. F. Ego, ut ſpero, meminero diligenter. Nunquid vis præterea? H. Ut cures quæ tui ſunt officii, deinde literis incumbas.

COLL. 13.

Caroletus, Quintius.

ADfuiſti matutinæ precationi? Q. Adfui: tu verò ubi eras? C. Iveram ad patrem in cauponam. Q. Quid eó? C. Heri veſperi juſſerat, ut ſe convenirem bene mané. Q. Quî auſus es tam manè prodire, ídq; inconſulto præceptore? C. Jam herì veniam impetraram, antequam iretur cubitum. Sed dic mihi, quid ille à precatione palàm admonuit? Q. *Audivi* (inquit) *eſſe inter vos, qui ſæpenumero* Anglice *fabulentur, & nemo interea veſtrûm mihi quicquam indicat; quod eſt argumentum conſenſionis omnium in eodem peccato.* Hæc fuit accuſationis ſumma; deinde in eam ſententiam multa dixit, quæ meminiſſe non potui. C. Sed quæ tandem fuit concluſio? Q. *Quamobrem* (inquit) *admoneo vos, ut alius alium ad* Latinè *loquendum cohortemini diligenter, & eorum nomina, qui parere noluerunt, ad me quamprimum deferatis, ut huic malo remedium adhibeam.* C. Nullum igitur verbum licebit ef-

ferre *Anglicum*. Q. Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ità rem intelligit. Non enim (ut ſcis) uſque adeò eſt ſeverus exactor, ut ſtatim puniat, ſi cui verbum aliquod inter colloquendum exciderit. C. Aliquoties (ut memini) palàm dixit, edictum ſuum ad eos demum pertinere, qui cum *Latinè* ſciant, tamen ſemper latibula quærunt, ut *Anglicè* fabulentur, idque de rebus ineptiſſimis. Q. Ea eſt quorundam pertinacia, ut malint ſæpiſſime vapulare repugnando præceptis honeſtiſſimis, quàm laudari atque etiam diligi obſequendo. C. Meminiſtín' audire ex ipſo præceptore, *Nitimur in vetitum*? Q. Memini atque adeò eſt veriſſimum: tamen qui doctrinam *Chriſti* libenter amplectuntur, non ſtudio peccant neque malitiâ. C. Iſtud præſtat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, ſedulo cavere nituntur, nè quid ſcientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimùm offendatur. C. Ergò ſtudeamus & nos id ipſum cavere: ſtudeamus rectè vivere, & Dei noſtri parere voluntati; non modò nè vapulemus, ſed magis ut illi optimo Patri noſtro placeamus. Q. Ità fiet, ut ve è ſimus non *tenebrarum*, ſed *lucis filii*. C. Sed de his aliàs pluribus: ad diſputationes nos accipiamus. Q. Ecce! vocat ſignum.

COLL. 14.

Albertus, Tirotus.

NUnc demum redis à foro. T. Quid demum? Tanta eſt ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim. A. Quas attuliſti nobis carnes in diem craſtinum? T. Bubulam & vervecinam. A. Eſtne in foro carnium magna copia? T. Tanta profectò, ut mirer adeo caras eſſe. A. Nihil mirum. Ut multæ ſunt carnes; ità multi qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potiſſimùm vidiſti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, ſuillam, hœdinam, agninam. A. Nihílne ampliùs? T. Quid velles præterea? A. Nihil erat ferinæ? T. Non queo referre ſimul omnia; imò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Cervinam & aprugnam. O quam pinguis eſt aprugna! A. O quàm ineptus es! T. Quid ita? A. Quia falleris

falleris in rerum nominibus. Nam quod in ſue domeſtico dicitur *arvina*, id in ſue fero (id eſt, apro) *callum* vocatur; & eſt in eo genere duriſſimum. T. Iſtud quidem audîſſe non memini. A. Nunc audîſti, manda (ſi vis) memoriæ. T. Tu verò, doctor, unde illud didiciſti? A. Domi noſtræ ferina caro res eſt frequentiſſima. T. Unde vobis tanta eſt copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum ſolidi apri in urbem adferuntur. T. Quale eſt vivarium iſtud? A. Locus eſt ferè quadrangulari formâ, ampliſſimus, muris altiſſimis ſeptus undique, conſitus multis & proceris arboribus; inter quas ſunt dumeta maximè denſa. T. Quales ſunt illîc arbores? utrùm urbanæ an ſylveſtres? A. Sylveſtres ferè omnes: ſed in his potiſſimùm quercus & fagi; quarum glande paſcuntur cervi, apri, damæ. T. O quantas meritò gratias Deo debetis, qui vobis largitus eſt tantam rerum omnium abundantiam! A. Non ſumus immemores beneficiorum ejus. Pater enim plurima bona in pauperes erogat; quod tamen tibi uni dictum eſſe velim. T. Cur ità? A. Quia talia non vult prædicari. T. Tantò magis laudandus, quòd *Chriſti* præceptum verè ſequitur, cujus verba apud *Matthæum* ſcripta ſunt; *Cùm facis* (inquit) *eleemoſynam*, & quæ ſequuntur. A. Quoto capite? T. Sexto. niſi me fallit memoria. A. Sed hæc hactenus. Satis enim ſumus colloquuti, & jam ad diſputandum convenitur. T. Eamus igitur. A. Sequere me, aut (ſi mavis (præcede. T. Ego neutrum faciam, ſed unà ibimus.

COLL. 15.

Grinandus, Moverotus.

TAntùm igitur hodie è villa revertiſti? M. Hodie tantùm, ídque paulò ante prandium. G. Atqui dixeras te futurum illîc modò biduum. M. Ità ſperabam fore, & ſic pater promittebat. C. Quid igitur obſtitit, quò minùs redieris citiús? M. Mater me detinuit, tametſi etiam cum lachrymis eam obſecrarem ut me miſſum faceret. G. Sed cur te tam diu remorata eſt? M. Ut ſe comitarer in reditu. G. Quid verò agebas interea? M. Colligebam fructus cum

ruſticis noſtris. G. Quos fructus? M. Quaſi non ſint tibi noti fructus autumnales & ſerotini, pyra, mala, juglandes, caſtaneæ. G. O jucunda exercitatio! Non eſt jucunda ſolùm, ſed etiam frugifera. G. Sed hoc malum, quòd interim quinque aut ſex prælectionum fructus tibi periit. M. Non omnino periit, ſpero: curabo pro viribus, ut aliqua ex parte recuperem. G. Quid facies? M. Deſcribam quàm potero diligentiſſimè. G. Quid tum poſtea? M. Ediſcam ipſam autoris orationem. G. Sed ſententiam non ſatis intelliges. M. Ipſa me juvabit præceptoris interpretatio, ut ſenſum magna ex parte aſſequar. G. Nec tamen id ſatis erit. M. Tu (ſi placet) aderis mihi per otium, ut conferamus una. G. Libenter equidem faciam. Sed nè iſtud quidem ſufficiet. M. Non habeo quod poſſim ampliùs. G. Quantò præſtitiſſet vivam audire magiſtri vocem! M. Multo ſanè præſtiterat; ſed quando id mihi non contigit, nec meâ culpâ factum eſt, nihil habeo quòd me accuſem in hâc parte. G. Recte dicis; fac igitur habeas animum bonum. Nam quod ego tecum pluribus verbis de hac re diſputavi, non ideo feci, ut vellem te adducere in deſperationem; ſed totum illud profectum eſt ex meo in te amore ſingulari. M. Haud mihi dubium iſtud eſt; quò fit, ut majorem tibi habeam gratiam. G. Sed ecce! vocat vos ad cœnam tintinnabulum. M. Nuntius opportunus.

COLL. 16.

Johannes, Rubetus.

SAlve, *Rubete*. R. O *Johannes*, auſpicatò advenis; valéſne bene? J. Optimè, gratia Deo: tu verò ut vales? R. Recte ſanè, Dei beneficio: ſed quando rediiſti domo? J. Nudiuſtertius. R. Bene habet, opportunè veniſti. J. Nempe ſciebam inſtare vacationis terminum. R. Placétne ut otiosè aliquandiu confabulemur? J. Maximè, dummodo ſemoti ſimus ab hac turba clamoſa ludentium. R. Bene mones; ſecedamus in auditorium illud quod eſt apertum. J. Quàm aptè hîc ſedemus? Agè, loquamur liberè. R. Súntne perfectæ veſtræ vindemiæ? J. Omnino. R. Quantum temporis poſuiſtis in toto opere? J. Dies circiter quindecim.

R. Tu

R. Tu igitur ſemper interfuiſti? J. Nullum intermiſi diem. R. Quid agebas? J. Uvas ſæpius colligebam. R. Cum verbo *Colligebam* debuiſti aliquid addere. J. Quidnam, quæſo? R. *Et edebam.* J. Quid opus fuit? De hoc nemo dubitare poteſt. Quis enim fructus bonos & maturos legit, quin edat etiam ex optimis? R Profectò rectè loqueris: euge! reſponſum laudo. J. Jámne putabas os occluſiſſe mihi? R. Iſtud ne cogitavi quidem. J. Quid igitur? R. Non expectabam tam promptum, tàmque prudens reſponſum. J. Nihil eſt quod mireris. Nam, ut eſt in proverbio, *Sæpe etiam eſt olitor verba opportuna loquutus.* R. Cui debes hoc proverbium? J. Magiſtro *Juliano.* Is enim dictat nobis interdum proverbia ejuſmodi, & pulchras ſententias ex bonis auctoribus. R. Optimè vobis conſulit; ſed quibus horis ſolet id facere? J. Nonnunquam à cœna, ſæpius autem cùm in auditorio nihil habemus reddere. R. Utinam ſic omnes facerent, dummodo non eſſent impedimento quotidianis ſcholæ exercitationibus? J. Bene ſubjunxiſti iſtam exceptionem per adverbium *Dummodo.* Sunt enim quidem pædagogi, qui ſuis dictatis & privatis lectionibus ſic onerant pueros ſuos, ut non poſſunt in ſchola ſatisfacere. R. Inde fit, ut ipſi præceptores interdum conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus? Redeamus ad ſermonem inſtitutum. J. Placet. R. Fuiſtíne ſemper occupatus in uvis colligendis? J. Opus illud in paucis diebus abſolvitur, propterea quòd ità magnus operariorum numerus ad id locari ſolet. R. Quid deinde fit? J. Calcantur uvæ, vinum hauritur è cupis majoribus. eâdem operâ diffunditur in dolia: deinde uvæ ipſæ nondum expreſſæ ſubjiciuntur prælo in torculari; poſtremò exportantur & abjiciuntur vinacea. R. Atqui non curabas iſta? J. Imò curabam aliqua ex parte. Nam agendis omnibus intereram, maximè ut ſollicitarem operarios. R. Eras ergò illic tanquam præfectus, & quaſi magiſter operum. J. Imò etiam reverà magiſter operum & præfectus: pater enim me præfecerat. R Quàm gaudebas iſto magiſterio! Quàm pulchrum erat videre te cum tua gravitate

vitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios denique arguentem! J. Profectò si vidisses me, dixisses alium esse, quam in schola discipulum. R. Ut video, non eras otiosus. J. Imò, ut bonus paterfamilias, adhibebam sæpenumero manus operi, ut ipsos operarios meo exemplo instigarem. R. Non abs re (ut apparet) pater te huic muneri præfecerat. J. Nempe aliis in rebus expertus erat meam diligentiam. R. Absit tamen verbo jactantia. J. Ego sic intelligo; sed liberè sic loquor, quia cum familiari meo. R. Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia? J. Mediocris, qualis ferè hoc anno ubiq; esse dicitur, tametsi vinum rubellum habemus affatim, album non item. Verum quicquid est, contenti sumus, & de manu Domini cum gratiarum actione recipimus. R. Quot implevistis dolia? J. Plùs minùs quadraginta: sed sunt alia aliis majora. R. Papæ! Non tibi videtur magnus proventus? J. Satis quidem; sed non pro ratione anni superioris. R. Quid refert? quantò minor est quantitas, tantò etiam pluris vendetur. J. Sic ferè solet evenire. sed nonne tibi videor satìs narrare de vindemiis? Quid præterea desideras? R. Quoniam sic abundamus otio, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nonne habetis multos? J. Plenis tabulatis, quæ est Dei benignitas. R. Quando collecti sunt? J. Quo tempore vinum faciebamus, familia colligebat. R. Quæ sunt vobis ejusmodi fructuum genera? J. Mala, pyra, castaneæ, juglandes: sed malorum & pyrorum multa est varietas. R. Quid cotonea? Non etiam habetis? J. Imò habemus, sed ea sub malorum genera continentur; unde & alio nomine appellantur mala cydonia. R. Quid autem attulisti huc rediens? J. Nihil nisi quasillum uvarum selectarum; sed singulis posthac hebdomadibus mihi afferentur plenis saccis mala, pyra, castaneæ. R. Interea da mihi, quæso, aliquot ex uvis tuis. J. Eamus in cubiculum meum, illîc dabo tibi. R. Equidem paratus sum; eamus. J. Illîc etiam agemus de repetendo ultimo in diem *Lunæ* colloquio: nam, ut opinor, id præceptor inprimis exiget.

COLL.

COLL. 17.

Euſtathius. Boſcomellus.

AUdivi patrem tuum veniſſe hodie in Gymnaſium. B. Verum audiviſti. E. Quâ venerat gratiâ? B. Ut pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam, ſimul ut me illi commendaret. E. Nunquámne te commendârat? B Imò ſæpiſſimè. E. Quid ſibi vult iſta commendatione tam frequenti? B. Amore vero me proſequitur. E. Quid tum? B. Ideo cupit me diligenter erudiri. E. Quid ſi commendet, ut ſæpius vapules? B. Ea eſt fortaſſe cauſa; ſed quid indé? non propterea me diligit minús. E. Unde iſtud colligis? B. Quia *puero tam neceſſaria eſt correctio quam alimentum.* E. Verum quidem dicis, ſed pauci ità judicant. Nemo enim eſt quin panem quàm virgam malit. B. Illud eſt naturale omnibus; quis negat? ſed tamen *patienter ferenda eſt pœna, præſertim juſta.* E. Hæ habentur in bello morali ſententiæ? *Quod merito pateris, patienter ferre memento.* Sed, quid ſi pœna ſit injuſta? B. Ea quoque patienda eſt nihilominus. E. Cujus cauſâ? B. Propter *Jeſum Chriſtum*, qui mortem injuſtiſſimam, eámque acerbiſſimam tulit pro peccatis noſtris. E. Utinam id nobis in mentem veniret quoties aliquid patimur! B. Præceptor id nos ſæpe monet, quoties occurrit occaſio: ſed *ſurdis narratur fabula*, ut eſt in proverbio. E. Ergò demus operam, ut ſimus poſthac diligentiores. B. Ità faxit Deus.

COLL. 18.

Grandinus, Thomas.

CUr non interfuiſti hodiernæ concioni? T. Occupatus eram in ſcribendis literis. G. Non poteras differre negotium? T. Urgebat tabellarii feſtinatio. G. Atqui præceptor docet nos, omnia poſtopnenda eſſe Dei negotiis. T. Docet quidem, neque id mihi dubium eſt; ſed nunquam ſumus adeo perfecti quin ſæpe Deum terrenis iſtis poſtponamus. G. Iſtud malum eſt. T. Peſſimum verò; ſemper homines ſumus, niſi Deus nos Spiritu ſuo immutaverit. Sed dic, quæſo, fuítne frequens

quens auditorium? G. Non admodum; pro more ſolito. T. Unde fit iſtud? G. Ignoras populum nunc eſſe occupatum in vindemiis? T. Non ignoro; ſed non poſſunt homines divinis rebus unicam horam impendere? G. De hoc non eſt meum tibi reddere rationem; hoc tantùm dico, *Turpe eſt doctori, cùm culpa redarguit ipſum.* T. Papæ! quantum colaphum impegiſti mihi! Vale: verbum non amplius addam. G. Eſto igitur aliàs prudentior.

COLL. 19.

Molinæus, Cararius.

TU igitur cras (ut audio) diſceſſurus es. C. Cras, ſi Dominus permiſerit. M. Eho? cur tam citò? C. Urget me pater. M. Imò, tu urges patrem. C. Itáne tibi videtur? Quomodo patrem urgere poſſum? M. Aſſiduâ miſſione literarum. C. Tantùm ſemel ſcripſi inſtare vacationem ſcholaſticam. M. Quando miſiſti literas? C. Hebdomade ſuperiori. M. Quo die? C. *Veneris.* M. Quid facies domi? C. Inſtat vindemia, interim colligendi ſunt fructus arborum. M. poteras expectare dimiſſionis diem. C. Neſcio quando ſit futurus. M. Spero fore ad finem proximæ hebdomadis. C. Sed iſtud non eſt in noſtro ſitum arbitrio. M. Nè in præceptoris quidem. C. Cujus igitur? M. Solius Dei qui hominum conſilia ſuo nutu gubernat. C. Atqui *Satanas* videtur interdum gubernare. M. Quantum Deus ipſi permittit. Sed iſta ſapientioribus relinquamus. C. Tutius eſt: monet enim proverbium, *Nè ſutor ultra crepidam.* M. Sæpe iſtud ex præceptore audivimus. C. Idem quoque non ſemel docuit nos illa *Pauli* ſententia, *Noli altum ſapere, ſed time.* M. Illud etiam frequenter habet in ore, *Altiora tu nè quæſieris.* C. Sed audin' tu ad cœnam ſignum dari? M. Adhuc pulſat aures meas tintinnabulum. C. Eamus in aulam, nè deſimus precationi. M. Cras ante diſceſſum te ſalutabo.

COLL. 20.

Petrinus, Croteranus.

QUo ludi genere hodie te exercuiſti? C. Juglandium. P. Ecquid lucri feciſti? C. Imò, perdidi. P. Fortuna igitur

igitur tibi adversa fuit. C. Nescio quæ fortuna; tantùm scio, meâ culpâ accidisse; sed ità volente Deo. P. Cur Deus id voluit? C. Ut hinc discam ferre graviora cùm acciderunt. P. Quasi verò Deus lusiones puerorum curet. C. Curat profecto; quinetiam *nihil fit in rerum natura sine Divina providentia*. P. Siccine philosopharis? Quisnam te ista docuit? C. Non tute audivisti toties ex concionatore nostro? P. Fieri potest ut audierim; sed quid agas? fluxa est mihi memoria. C. Nimirum, quia illam non exerces. P. Quomodo exercendâ est? C. Primùm diligenti attentione, hoc est, diligenter advertendo ea quæ audivimus, aut legimus; deinde eadem sæpe repetendo; denique docendo alios ea quæ didicimus. P. Ista nobis sæpius inculcantur à præceptore; sed (me miserum!) quàm supina est hæc mea negligentia? C. Sic sumus omnes, nisi Spiritus ille Dei nos excitet. P. Quid igitur faciam? C. Expergiscere, mi *Petrine* toto animo totísque viribus ad Deum aspira, illum assiduè & pro affectu precare, vigilans esto, pravos fugito, versare cum bonis, tum moribus facillimis effice ut eos tibi familiares reddas. P. Quid tandem consequar? C. Rogas? Si te istis moribus assuefeceris, Dominus Deus suâ clementiâ tui miserebitur, brevíque animum tuum immutatum senties. P. O quàm opportunus hic mihi congressus fuit! Obsecro te, mi *Croterane*, ut sæpius colloquamur. C. Per me non stabit, quoties utrique licebit per otium. P. Gratias ago maximas. C. Non est quòd agas; recipiamus nos in auditorium.

COLL. 21.

Ægidius, Massuerius.

CUr hic dispergebas pisa? M. Quando? Æ. Post prandium. M. Id faciebam animi causâ. Æ. Sed pisa illa unde habueras? M. Acceperam è conchula, ubi reposita erant ut crastino die coquerentur. Æ. Debuistine animi causâ malum facere? M. Non putabam id esse

esse malum. Æ. Annon est malum conculcare panem pedibus? M. Istud ego nollem facere. Æ. Cur nolles? M. Quia *panis est nobis maximè necessarius.* Æ. Et pisa ipsa, & cætera quæ eduntur, Deus in usum nostrum creavit. M. Non ignoro illud; quinetiam pisis libenter vescor, si bene cocta & condita sunt. Æ. Præterea, vellésne abuti rebus tuis? M. Minimè. Æ. Tanto minùs alienis debes. M. Istud satìs intelligo. Æ. Ergò non rectè fecisti. M. Non rectè, fateor: non tamen animo malo. Æ. Cur igitur fecisti? M. Mea ineptia me ad illud incitavit. Æ. Quid indè meruisti? M. Plagas. Æ. Rectè dicis, sed (opinor) non ex animo. M. Imò certè, nè me accuses oro. Æ. Quandoquidem iponte fateris, non accusabo: sic enim velle se dixit præceptor sæpissimè. M. Quid ille dixit? Æ. Ut de rebus ejulmodi levioribus neminem ad ipsum deferamus, qui modò culpam libens agnoverit. M. Istud ergò beneficium tibi debebo, mi *Ægidi.* Æ. Nihil velim mihi debeas hoc nomine; sed mecum precare Deum, ut à malo nos liberet. M. Quotidie in schola quater aut quinquies palàm precamur. Æ. Quid tum? M. Præterea privatim quoties cibus sumitur, quoties cubitum itur, quoties cubitu surgitur. Nonne satìs hæc sunt? Æ. Præter illa, sæpe monet præceptor, ut interdum pro se quisque precandi causâ secedat aliquò in secretum locum; meminisìn'? M. Memini probè: sed (ut scis) difficile videtur esse, ut pueri secretis precibus assuescant. Æ. Et tamen paulatim assuescere optimum fuerit. M. Progressu temporis Deus ipse noster ad eam rem nos incitabit, atque assuefaciet. Æ. Ità fore sperandum est; si tamen in verbi ejus tum lectione, tum auditione sedulò proficiamus.

COLL. 22.

Varro, Castrinovanus.

QUid est quòd hodie tam citò à patruo redieris, præsertim cùm fuerit convivium? C. Quid illìc feciſſem diutiùs? V. Cœnam expectasses, ut ederes de prandii reliquiis.

C. Satìs

C. Satìs ederam in prandio. Præterea, juſſit patruus ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. V. Quid frater tuus patruelis? cur in ludum vobiſcum non rediit? C. A matre retentus eſt in unum aut alterum diem. V. Quamobrem? C. Ut illi reſarciantur veſtimenta. V. Illa eſt mulierum cura. Sed age, quoniam nunc otioſi ſumus, narra mihi (quæſo) aliquid de convivio. C. Quid de illo ſcire cupis? V. Primum, qui convivæ fuerint? deinde, quàm lautum & opiparum convivium. C. Convivæ fuerint hi præcipui, quatuor Syndici, ſubpræfectus urbis, & alii duo primæ notæ è Senatorum numero. V. Noſtíne? C. De facie quidem: ſed eorum non teneo nomina. V. Nullíne præterea? C. Duo ex patrui mei familiaribus. V. Quotus accumbebat præceptor? C. Quotus eſſet non obſervavi: ſed erat in media ferè menſa, è contraria parte mei patrui. V. Tu verò? C. Hui inepte, qui iſtud roges! Egóne homunculus cum tantis viris epularer? Satìs hoc mihi honorificum fuit, quòd miniſtrarem. V. Nullæne erant mulieres? C. Nulla præter uxorem patrui, quæ quidem ſedebat in menſa extrema. V. Quid illa tam remota? C. Sic voluit ipſa, ut identidem commodiùs ſurgeret propter ordinem miniſterii. V. Quid filius? C. Juxta matrem aſſidebat. V. Habeo de convivis; nunc expecto de convivio. C. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, maximè propter memoriam: ſed quando (ut dixiſti) pluſculum otii nacti ſumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam ut aliqua ex parte expleam deſiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Eâ tamen lege, ut pari referas, ſi quandò dabitur occaſio. V. De hac nihil eſt quòd dubites. Incipe. C. At ego interea ſedere volo, quia longa eſt narratio. V. Eamus ſub pergulam, ut in umbra commodiùs fabulemur. C. Audi nunc jam. V. Quia (ut ais) longa eſt narratio, dic mihi primùm, quotâ horâ accubitũ eſt? C. Ferè decimâ. V. Quotâ reſurrectum? C. Paulò ante meridiem. V. Sedebántne omnes commodé? C. Commodiſſimé. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur menſæ præludia. V. Appone, cùm voles.

C. In-

C. Imprimis appoſita ſunt tenella cruſtula, mellita opera piſtoris cum aromate. V. Optimum ſanè exordium, & ad conciliandos animos aptiſſimum. C. Omitte, quæſo, iſtas interpellationes, nè mihi perturbetur memoria. V. Poſthæc non interpellabo, niſi ſi quid opus erit requirere. C. Sequutæ ſunt pernæ ſalitæ, hilla infumata, lucanicæ, linguæ bubulæ ſale quoque & fumo induratæ. Atque hæc ad excitandam appetentiam, & ſitim acuendam. V. Quaſi verò non ſatìs acueretur Solis æſtu & fervore. C. Sic docti ſolent facere convivatores. V. Iſthæc audio libenter, præſertim cùm exprimas omnia popriis & ſignificantibus verbis. Pèrge porró. C. Eodem ordine interpoſito ſunt acetaria è lactucis capitatis, avium inteſtina frixa, minutalia ex vitulina, cum ovorum vitellis integris. Et hæc hactenus de præludiis, qui miſſus primus fuit. V. Nihil interim bibitum eſt? C. Indigna homine quæſtio. Quis enim vino hîc parceret? Vix tres, & quidem ſtrenuiſſimi, fundendis potibus ſufficiebamus. Sed de potibus agam poſteriùs; ſine me cibos expedire. V. Agè, ſino. C. In ſecundo miſſu hæc ferè fuerunt, artocreæ, pulli gallinacei elixi cum lactucis, bubula, vervecina, vitulina, ſuilla recens & ſalſa, jus carnium ovorum vitellis croco & omphacio ſuaviſſimè conditum, aliquot item juſcula ex oleribus. V. Hîc plus opinor fabulatum, quàm eſum fuiſſe, quia ſcilicet aſſa expectabantur. C. Vix menſam attigerant, cùm illa tollere juſſi ſumus. Venio igitur ad tertium miſſum, in quo aſſa hæc fuerunt expoſita, pulli gallinacei, pulli columbini, anſerculi fartiles, & ſuculi, item cuniculi, armi vervecini; poſtremò, ferina duorum generum, opere piſtorio incruſtata. V. Quid præterea? C. Quid? Hem! (penè prætermiſi) duæ perdices interjectæ, cum lepuſculo, fabæ virides frixæ, & piſa cocta cum ſiliquis. V. Nihílne piſcium! C. In tempore admones. Erat tracta ingens, quæ diviſa fuerat in partes quatuor præter caudam; prægrandis item lucius ad eundem modum quadripartitus. Taceo minutos

piſces

piſces & mediocres, partim elixos, partim aſſos, aut frixos, item cancros fluviatiles; magno omnia numero: ſed hæc magis ad oſtentationem quàm ad neceſſitatem: de iis enim ferè nihil guſtatum eſt. V. Unum mihi videris prætermiſiſſe. C. Quid illud eſt? V. Nullíne erane intinctus? C. Imò ſingulis propemodum ferculis addita erant ſcitiſſimi ſaporis embammata, quæ coquus ipſe miro artificio concinnaverat. Nec verò defuerunt capparides ex oleo & aceto, mala citrea, olivæ conditivæ cum ſua muria, acetum roſaceum, ſuccus oxalidis. V. O quot & quanta gulæ irritamenta! C. Adde etiam, corporis & animi impedimenta. V. Sed quis, quæſo, fuit ultimus actus fabulæ? C. Tandem, cùm jam nec carnes nec piſes ullus ederet, jubet patruus apponi bellaria; in quibus hæc fuerunt præcipua, caſeus recens pinguiſſimus, itémque vetus multiplex, ſcriblitæ, placentulæ, oryza in lacte cocta, & bene ſaccharata, perſica præcocia, ficus, ceraſa, uvæ paſſæ, caræotæ, tragemata ſerotina, ſalgama multorum generum, & alia, quæ nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit omnium eſculentorum affluentia, ut menſa ipſa vix ſuſtineret. Quid quæris? quater aut quinquies mutati ſunt orbes & quadrulæ. Cibos craſſos & duriores magnâ ex parte integros in culinam referebamus; adeò pauci attingebant, propter delicatiorum copiam. V. Quid confert tanta cibariorum abundantia & diverſitas? C. Ad gravandum ſtomachum, & morbos complures generandos. Sed quid agas? Sic ferè hoc tempore vivitur. V. Qui talibus viris convivia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de ſplendore & lautitia. C. Et tamen extant inter hujus civitatis leges quædam (ut audivi) ſumptuariæ. V. *Silent leges inter convivia*, ut obiter è *Cicerone* detorqueamus aliquid. C. An putas omnes convivas illâ ſumptuum immanitate delectari? V. Non puto, niſi fortè ſint lurcones, aut aſoti, aut *Apiciani* (ut ità dicam) ventricolæ. Cæterùm quid eſt cauſa? C. Rogas? Convivatorum non modò ſtultitia, ſed etiam inſania. V. *Maxima pars hominum morbo jactatur eodem*, ut

ait *Horatius*. C. Sed nos hanc censuram omittamus juxta proverbium, *Ne sutor*, &c. V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est ? C. Si de colore quæris ; album, nigrum, fulvum, sanguineum, déque singulis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate ; omnia ferè generosissima : sed imprimis commendabant illud vini genus ex *Burgundia*, quod vulgo vocatur *Ambrosium*. V. Unde hoc petebatur ? C. E patrui cella vinaria. V. Habétne multum ejusmodi ? C. Duos cados vini *Helvetii*. Duos item albi limpidissimi. V. Quis fuit prandii exitus ? C. Ubi videt patruus convivas omnes penè defessos edendo, bibendo, colloquendo : tunc vinum fundi jubet singulis, omnes ad extremum potum invitat. Hinc ordine tolluntur omnia, insternuntur mensis latiora mantilia ex lino-tenuissimo, datur aqua odorifera manibus leviter abluendis ; ego & patruelis, de more, Deo gratias agimus ; ipse verò patruus clara voce agit universo cœtui. Tandem primus Syndicus, convivarum nomine, satis accurato sermone, publicas agit gratias convivatori, simul objurgat eum quòd tam munifico & sumptuoso apparatu convivatus fuerit. *Imo* (inquit patruus) *mihi quæso ignoscite, quòd vos pro dignitate non satis ampliter tractaverim.* His dictis surgunt è mensa universi, magna pars *vale* dicto statim discedit ; cæteri manent, stantes & colloquentes in aula. V. Quid vos interea, qui ministraveratis ad mensam ? C. In culinam ad prandium nos recepimus, corpus illîc otiosè & ex animi sententia curavimus. V. Ubi erat interim præceptor ? C. Patruus illum seorsim vocaverat ad alloquium. V. Credo, ut te & filium suum de meliore nota commendaret. C. Istud est verisimile. V. Nescis quæ fuerit causa tanti convivii ? C. Quid meâ scire refert ? V. Tantò minùs igitur meâ. C. Rectè colligis, & sic expectabam. V. Atqui non sum Dialecticus. C. Tibi est naturalis Dialectica. V. Eandem habent rustici. C. Sed age, dic mihi seriò ; non ego te tractavi magnificé ? V. Tali convivio nunquam interfueram. C. Gaudeo stomacho tuo satis esse factum. V. Est Deo gratia, qui

qui dedit nobis otium tam jucundum. C. Surgamus tandem: nam audio pueros à luſu diſcedere.

COLL. 23.

Paſtorculus, Pæſatus.

TItyre qui patulæ reſides ſub tegmine mori:
Tûne hic ſolus eris, tam lætus támque ſupinus?
P. O Melibæe, Deus nobis hæc otia fecit;
Ille Deus magnus, qui noſtrum fecit in uſum
Omnia, dans propriam cunctis animalibus eſcam:
Qui mare, qui terræ, & quod tegit omnia cælum
Condidit ille opifex rerum, qui ſummus habetur.
Pa. Carmina mitte loqui, nunc me liquêre Camænæ:
Eſt mihi mens alibi, cupio certare merendâ.
P. Sed tamen hâc mecum poteris reſidere ſub umbra:
Namque hic (ut cernis) locus eſt ſatis amplus utrique.

Pa. Mittamus ergò verſiculos & merendas noſtras conferamus. P. Per me non ſtabit; ſcrutemur peras; agè, explica tuum. Pa. Expecta parumper; dic mihi priùs, quid habes in merendam? P. Panem. Pa. Quaſi verò ſine pane merenda eſſe ſoleat. P. Nè panem quidem pauperes ſemper habent. Pa. In tempore admones, ponendæ erunt reliquiæ noſtræ in eorum corbulam. P. Quid ſi reliquiarum nihil fuerit? Pa. Saltem reſtabit panis, & hoc ſatis erit. Sed dic tandem, nunquid habes opſonii? P. Etiam dubitas? Mater mea nunquam committeret, ut me in ſcholam mitteret ſine aliquo opſonio. Pa. Dic ergó, quid eſt? P. Divina. Pa. Non ſum vates, nec velim hanc merendæ horam in nugis terere. P. Saltem periculum facies quàm valeas conjecturis, qua de re jam aliquid in Rhetoricis audivimus. Pa. Aut caſeus, aut caro eſt reſidua ex prandio? P. Neutrum. Pa. Dic ſodes, ut accingamus nos operi. P. Nè te diutiús torqueam, ſunt pyra præcocia. Pa. Ain' tu? Res nova; nondum hoc anno videram. P. Vide nunc. Pa. Quàm matura ſunt! P. Cur non addis etiam, Quàm bona! Pa. Sed nondum guſtavi. P. Satis acutè me reprehendis. Accipe, & guſta. Pa. Papæ! quàm mitia! quàm boni ſucci! P. Nonne meritò maximas

gratias agere debemus Deo noſtro tam benigno Patri, qui nobis indignis tot bona, támq; varia largitur? Pa. Qui non facit, is profectò eſt ingratiſſimus. P. Agedum, veſcamur bonis ejus cum gaudio & gratiarum actione. Pa. Jamdudum eſurio. P. Sed tu nullum habes opſonium? Pa. Vide fruſtum craſſum vetuſti caſei. P. Edamus primùm pyra, caſeo claudemus ſtomachum. Pa. Sed maturemus, nè fortè hora nos opprimat. P. Neutrum ceſſare video: certè quod ad me pertinet, non queo comeſſe citiús. Pa. Nè tamen ità devores, porcorum more. Ecquid pudet? P. Quia dicebas eſſe feſtinandum. Pa. *Maturemus* dixeram, non autem *feſtinemus*. P. Ego non adeò ſcrupulosè inter hæc verba diſcrimen facio. Pa. Vult tamen præceptor, ut propriè loquamur, quantum per ingenii captum licebit. Nam bene loquendo bene etiam ſcribere condiſcimus. P. Contrà, diligenter ſcribendo conſueſcimus etiam rectè loqui. Pa. Hæc duo inter ſe conjuncta ſunt. Sed, heus! otiosè (inquam) edamus; ſatìs habemus temporis. P. Nonne tota hæc hora ad merendam libera eſt? Pa. Hodie quidem libera: ſed tamen deſinamus, nè panis deficiat nos, & nihil reliqui fiat pauperibus. P. Eamus ergò ad puteum, ut aliquantum potemus. Pa. Hem! verborum proprietate ſemper abuteris; iſtud *bibere* eſt, non *potare*. P. Quòd mihi non parcas, habeo ſanè gratiam. Ex prava inſtitutione prima hæc vitia contraxi. Pa. Veriſſime igitur *Quintilianus* dixit, *Hæc ipſam magìs pertinaciter hærent, quæ deteriora ſunt*: meminiſtin'? P. Memini; ſed interim juva me, ut hauriamus aquam è puteo. Pa. Enitere validiùs, nimiùm me laborare ſinis. P. Tantò bibes jucundiús. Pa. Bibitum ſatìs eſt; recipiamus nos in aulam, nè precationi deſimus, & actioni gratiarum. P. Tu præcede, dum urinam illùc eo redditum.

COLL. 24.

Leonardus, Pellio.

DEmiror tuam negligentiam. P. Qua in re tandem? L. Quòd te non curas diligentiús. P. Ego verò me curo forſaſſe nimis. Satis edo, bibo, dormio; quæ eſt

Dei

Dei erga me benignitas: præterea pecto capillum, lavo manus, faciem, dentes, oculos, & hæc manè præcipuè: quinetiam, cùm tempus poſtulat, corpus exerceo, relaxo animum, & ludo cum cæteris. Quid vis ampliùs? L. Mittamus iſta; non ea ſunt, quæ in te reprehendo. P. Quid igitur? L. Circumſpice veſtimenta tua, a calce ad verticē nihil integrum invenies; omnies ſunt lacerata & obſoleta. Iſta profectò nequaquam veſtrum genus decent; ſi ſaltem curares veſtitum tuum ſarciendum, aut quoquo modo inſtaurandum. P. Loqueris tu quidem quæ libet: quòd ſi parentes haberes tam procul remotos, fortaſſe non eſſes elegantior. Si mihi pecunia ſuppeteret, non paterer me uſque adeò pannoſum eſſe. L. Nec ideo tamen cares negligentiâ. Cur enim non petis alicunde mutuó? P. Unde peterem? L. Si non alicunde, certè à præceptore poſſes. P. Quid ſi dare nollet? L. Nemini denegat ex diſcipulis domeſticis, ſiquidem videt opus eſſe. P. Id ego non ignoro; ſed ſum verecundior, quàm ut adeam ex eo petere. L. Ah! ruſticus eſt iſte pudor. P. Malo tamem verecundus eſſe, quàm impudens. L. *Verecundia* (ut dixit quidam) *eſt bonum in adoleſcente ſignum*; ſed ubique adhibenda eſt mediocritas. P. Ego eo ſum ingenio, ut ſemper vereor offendere quempiam. L. Ingenium laudo; ſed *eſt modus in rebus*. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certè indecoris; hîc verò nihil tale video. Eſt uſitatum in hominum ſocietate, ut alii aliorum operâ indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, ſi quid ab amicis aut commodatò petam aut mutuo? P. Nemo reprehendet, niſi fortè rebus ejuſmodi abuti velis. L. Tu verò (quantum ego te novi) abuti nolles. P. Apage iſtum abuſum! L. Quid ergò jam obſtat, quò minùs petas, præſertim ab homine facillimo, tuíque (ut apparet) amantiſſimo? P. Agè, petam: ſed per epiſtolium, quod ut reddas, tibi dabo. L. Reddam profectò libentiſſimè, téque illi commendabo diligenter. P. Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quòd me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortarere. L. Nunc reſtat,

ut ſcribas quod dicis epiſtolium, reliqua mihi committas P. Bene vertat Deus quod cœpimus. L. Nè dubites; res proſperè ſuccedet.

COLL. 15.

Clavellus, Quercetanus.

NEſcis quid mihi his diebus in mentem venerit? Q. Quid iſtud, quæſo? C. Cogito in gymnaſium me recipere. Q. Quid in gymnaſium? Habitandi cauſâ? C. Non ut inquilinus habitem; ſed ut vobiſcum vivam in menſa præceptoris. Q. Utinam iſtud ex animo ac verè diceres! C. Ex noſtra mutua conſuetudine atque amicitia deberes ſatis intelligere, me nihil apud te neque ſimulare, neque diſſimulare ſolitum. Q. Planè iſtud jampridem intelligo: ſed, audito ex te iſto verbo, me rapuit affectus in eam exclamationem; ità prorſus oblitus eram mei. C. Non aliter dictum tuum accipio: ſed ad rem. Pater quidem non cogit me, ſed ex vultu & verbis ejus ſatis video, id illi placere maximè. Q. Nempe hoc illud eſt, novit pater tuus, vir prudentiſſimus, *liberalia ingenia cogi nolle, duci facilè.* Sed tamen non dubito id fieri divini inſtinctu numinis; tu verò quid judicas? C. In eadem ſum ſententia, preſertim cùm ego quoque in eam partem ſpontè propendeam. Q. Magnum argumentum, iſtud eſſe ex Deo conſilium. C. Id ego crediderim; nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, ferè quærunt ſubterfugia quibus detrectent imperium. Q. Ego (ut fatear ingenuè) aliquando id in me ſum expertus, antè ſcilicet quàm ingreſſus eſſem. Quid enim cenſes? Audiebam ex iſtis *Satanæ* mancipiis tot maledicta, tum de præceptore, tum de diſciplina; ut mihi viderer carcerem aut piſtrinum ingredi veriùs quàm gymnaſium. Quòd ſi tu quoque in aliquam ejuſmodi peſtem incidiſſes, non dubium eſt, quin ille manibus pedibúſque obnixè conatus eſſet abſterrere te ab iſto tam ſancto propoſito. C. Nemini adhuc palàm feceram. Q. Quod mihi dicis, non eſt palàm facere. C. Satis ſcio, ſed mihi iſtud excidit ex *Terentio.* Nunc pergamus ad reliqua.

Q. Quid

Q. Quid reſtat, niſi ut Deum preceris, & pergas gnaviter in ſententia? Audies de quotidiano victu in veſtra menſa, de præceptoris & hypodidaſcali familiaritate in audienda prælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipſo convictu, de illo à cœna placido ſtudiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honeſtis, de libera inter nos reprehenſione. C. de his (inquam) omnibus ſatis multa narrâſti mihi aliàs, quæ quidē valde placent omnia; mihi tamen nihil videtur utilius, quàm illa perpetua *Latinè* loquendi exercitatio. Quis enim major eſt ſtudiorum fructus? Quid honeſtius? Quid jucundum magis; præſertim ubi alius alium ſine odio aut invidia liberè reprehendit? Quid, quòd victi in earum rerum certamine pudore tantùm puniuntur, victores etiam præmio donantur? Omnes denique veſtræ excogitationes vel auditu ipſo me delectant mirificè. Q. Quanto magis illud diceres, ſi videres iſta; ſi, dum geruntur, intereſſes? C. Ego (Deo volente) interero. Q. Utinam propediem! C. Ità ſpero quidem; unus tamen reſtat mihi ſcrupulus, quô me facile (ſi voles) liberabis. Q. Faciam bonâ fide, ſi potero; ſed interim vide nè *nodum in ſcirpo quæras*, ut antea vidimus in *Terentio*. Agè, qui tandem ſcrupulus iſte eſt? C. Suſpecta eſt mihi veſtra diſciplina ſcholaſtica: non quòd velim ob id incœpto deſiſtere; ſed ut alacriùs veniam, & jucundiùs, ubi ea de re te audîero. Q. Niſi tu is eſſes, qui (ut ego novi) me nec vanum nec mendacem exiſtimas, equidem mallem de hoc omnino tacere, quàm ea tibi referre quæ ſentio. C. Quid ità tandem? Q. Quia difficile eſt ea veriſimilia facere, quanquam alioquì veriſſima cùm de his vulgus hominum peſſima quæque dicat & judicet. C. Quorſum iſtud, quæſo? Q. Nam improborum mendaciis adeò malè audit noſtra diſciplina inter iſtos idiotas, ut mirum ſit unum aliquem habitare in ſchola noſtra velle; tametſi (quod eſt opus Dei) quò pejus audimus, eò plures ad nos conveniunt. C. Nihil opus eſt tam longâ inſinuatione; dic mihi planè omnia; nè timeas, non me abſterrebis.

Omnia percepi atque animo mecum antè peregi. Q. Adverte igitur animum, dicam breviſſimè quicquid alicujus eſſe momenti videbitur. Imprimis illud velim tibi perſuadeas, Præceptorem eſſe nobis multò humaniorem, quàm in ſcholâ palàm apparet. Tam enim familiariter verſatur inter nos, quàm prudens pater ſolet inter liberos. Cur igitur (inquies) eſt palàm tam ſeverus? Reſpondeo. Quia ſine tali ſeveritate (ut ex ipſo audivi, cùm aliquando familiari cuidam narraret) tanta turba ſcholaſtica, tamq; variis moribus prædita, nec coerceri, nec in officio contineri poſſet. Suo enim quiſque more, ſuo quiſque arbitratu vellet vivere. C. Quinetiam miror ego mecum ſæpiſſimè, tantam eſſe in tota ſchola reverentiam, tantum ſilentium, tantum denique modeſtiam. Q. Multò magis mirarere, ſi unquam vidiſſes ſcholas paganicas. C. Vidi aliquando atque conſideravi diligenter. Plus eſt ſilentii in gymnaſio noſtro ſexcentario, quàm quadraginta puerorum, imò triginta in iſtis ſcholis trivialibus. Sed perge, quæſo; vereòr, ut ſis Orator *Aſianus*. Jam enim incipit oratio tua quaſi longiùs aberrare. Q. Atqui etiam interpellas ipſe. C. Nihil extra propoſitum dixi; ſed nunc proſequerer. Q. Vis in ſumma dicam tibi? Diſciplina hæc domeſtica, licèt paucis improbis odioſa videatur; bonis tamen & ſtudioſis propter utilitatem valde placet. Nam, ſi domi res eſſet diſſoluta, quid nobis tutum foret contra laſcivorum & petulantium inſultus? quæ nobis quies? quæ ſtudiorum tranquillitas? Itaque diſciplina ipſa veris ſtudiorum amatoribus eſt perfugium, & quaſi propugnaculum non ſecus ac nauris portus in tempeſtate. Denique quiſquis eſt inter nos pacificus, & ad rectè ſemper agendum paratus, is eſt à diſciplina tutiſſimus. Nec verò id agit præceptor, ut nos plagis & verberibus trahat ad literarum ſtudia; ſed nos potiùs inducere nititur his maximè rebus, honeſtâ & liberali tractatione, benevolentiâ, humanitate, facilitate morum, beneficiis, denique virtutis & ſtudiorum amore. Ex quo fit, ut major pars noſtrûm ſic affecta ſit, ut illi ex animo parere ſtudeat, cùm

caveat offendere, eum tanquam parentem diligat, obſervet, revereatur. C. Alioqui diſcipulorum officio non fungeremini. Q. At ſunt quidam verberones, qui nec Deum timent, nec parentes, nec verbera, qui & literarum ſtudia oderunt *cane pejus & angue*, ut verbis utar *Horatii:* talibus inquam ſevera interdum adhibetur diſciplina; quia videlicet neceſſitas cogit. C. Sat habeo. Nunc enim video quorſum ſpectat veſtræ diciplinæ ſeveritas. Q. Nimirum, ut mores bonos tueatur, malos autem ut corrigat, aut expellat. C. Ego diſciplinam iſtam ſanè deoſculor, tantùm abeſt ut reformidem. Te autem, mi *Quercetane*, amo equidem de iſta loquendi libertate, quâ mihi ſtimulos acriores addidiſti. Q. Ego vero immortales gratias ago Patri cœleſti, qui tibi mentem bonam dederit & ſincerum judicium. C. Vale igitur, & me (ſi Dominus permiſerit) expecta in proximam hebdomadem. Iterum vale, & inceptum noſtrum tuis precibus *Chriſto* commenda etiam atque etiam. Q. Precor tibi noctem quietam, & ſomnium placidum.

COLL. 26.

Florentius. Baſilius.

QUid eſt, quòd ità te triſtem video? B. Me miſerum! vix ſum compos animi, ità ſum timore perculſus. F. Quid (inquam) iſtud eſt? B. Præceptor nos deprehendit. F. Qua in re? furtóne? B. Ah! minimè gentium. F. In quo igitur? B. In ſecreta compotatione. F. Indignum facinus! B. Heu me miſerum! me miſerum! quid agam? F. Ah! nè te afflictes tantopere. Qui aderant tecum? B. *Fluvianus & Forenſis.* O perditos, qui me huc impulerũt! F. Ubi id factum fuit? B. In cubiculo *Fluviani*, qui utinam hodie è lecto non ſurrexiſſet. F. Quomodo tandem deprehenſi eſtis? Non erat obſeratum cubiculum? B. Imò erat, ſed (ut ſcis) præceptor claves habet omnium conclavium; præterea, putabamus illum in conventum hodiernum fratrum acceſſiſſe; alioqui peſſulum obdidiſſemus oſtio. F. Utcunque res habet, Deo volente accidit. B. Sic omnino

non ſum perſuaſus; ſed ferè ità ſolemus noſtra omnia, ſive bona, ſive mala, vel prudentiæ noſtræ attribuere, vel imprudentiæ. F. Quâ occaſione compotationem iſtam occeperatis? B. Illi duo (quod ſatis nôſti) non ſunt convictores. F. Quid tum? B. Domo allatæ fuerunt eis ad victum neſcio quæ cupediæ; quæ utinam in via periiſſent. F. Sed noluit Deus: perge. B. Et quia illos interdum per otium doceo, heri poſt cœnam, ad iſtas epulas me invitârunt in hodiernum jentaculum. F. Tibi infauſtum jentaculum; ſed quid? erátne vinum? B. Imò plus ſatis erat vini. Habent enim vini doliola in cella præceptoris. F. Quid præceptor ubi vos ſic epulantes vidit? annon exœanduit graviſſimè? B. Nihil prorſus commotus eſt; ſed ſubridens, *Volo* (inquit) *eſſe de iſto ſympoſio, ſi placet.* F. O moleſtum convivam! Quid vos? B. Attoniti omnes obmuteſcimus. Nam, eo dicto, ſtatim ſe proripuit. F. Omnia ſigna video hic eſſe peſſima. B. Quis ita non judicet? F. Oportet præceptorem aliunde rem olfeciſſe. B. Suſpectus eſt mihi quidam, qui nos indicaverat. F. Quem ſuſpicaris? B. Dicam tibi poſt rei exitum. F. Quod invenietis huic malo remedium? B. Neſcio; valde ſtupemus omnes, tametſi duo illi convivatores mei nihil videntur eſſe ſoliciti; habent enim in promptu cauſam. F. Quid tamen cauſari queunt? *Iveramus jentatum*, inquient; *quia manè, cùm cæteri jentarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta.* F. Iſtud quidem eſt aliquid; ſed non tamen ſic pœnas evadent. B. Cur non? F. Quia id fieri debuit in triclinio palam, non autem clanculum in cubiculo. Illud etiam cauſam gravabit: quòd te (cùm ſis convictor) quaſi ad crapulandum adduxerint, quod quidem ipſi præceptori eſt maximè odioſum: tua tamen cauſa eſt longè peſſima. Cedò igitur quid faciam, mi *Florenti.* F. Agè, conferamus conſilia, quibus (ſi fieri poteſt) abſolvaris. B. Nihil eſt quod à me expectes in eo genere; (neque enim conſilii locum habeo, neque ullam remedii copiam:) ſed tu, (obſecro) explica vires ingenii tui ad me citò juvandum. Animus

pendet

pendet mihi : inſtat pœna, ſatis vides, ea (niſi quid impediat) poſt cœnam exigetur. F. Id nequaquam fiet. Cùm enim crimen publicum non ſit, non erit pœna publica. B. Sive publicè, ſive privatim id futurum eſt, non differetur. F. Rectè judicas. B. Id cauſæ eſt, quamobrem nunc ad opem tuam confugerim : quòd ſi me deſeris, actum eſt : dabo pœnas graviſſimas. F. Ad Deum potiùs, confugiendum fuit, ſine quo nullum valet conſilium, à quo item ſalus omnis & petenda & ſperanda eſt. B. Res eſt manifeſta ſatis, & ego priuſquam te audirem, non prætermiſi precandi officium : ſed tamen vult ille Pater clementiſſimus, ut iis utamur auxiliis, quæ nobis offert ipſe, & quaſi in manum dat. Quare te oro, per noſtram arctiſſimam neceſſitudinem, conſilio tuo nunc mihi ſuccurras. Hic non eſt ceſſandi aut tardandi locus ; huc igitur vires tuas intende ; hanc cauſam ſuſcipe, obſecro. F. Quandoquidem ſic inſtas, ut vim adferre quodammodo videaris, dicam ex animo & verè quod ſentio. Nôſtín' præceptoris ingenium ? B. Novi (opinor) ex parte aliqua. F. Ergò memoriâ tenes, nihil eſſe illo clementius, iis quidem quos videt ſubmiſſos eſſe, & culpam ingenuè confiteri ; ſuperbis autem & contumacibus vix aliquid poteſt ignoſcere. B. Egomet iſta non ſemel obſervavi. F. Scin' igitur quid facias ? B. Dic mihi, quæſo. F. Dum tua res adhuc integra eſt, tibi ſuadeo, ut hominem ſolus adeas in muſæum, & orationem habeas in hanc ſententiam : " En ego, præ-
" ceptor humaniſſime, graviter peccavi, fateor ; ſed (ut
" ſcis) prima eſt noxa, quam admiſerim. Nunquam enim
" antea quicquam admiſeram, quod flagris dignum vi-
" deretur. Quãmobrem, clementiſſime præceptor, hanc
" primam culpam (ſi tibi placet) priſtinæ integritati
" meæ condonabis : quòd ſi unquam hoſthac recidero,
" cauſam non dico, quin plectar ſeveriſſimé. Hac aut ſimili oratione illum (ut ſpero) exorabis. B. O conſilium prudens & opportunum ! F. Utere, ſi tibi videtur. Tale certè eſt, quale mihi dari vellem in ejuſmodi malo. B. Sed unum reſtat, de quo ſum ſolicitus. F. Eho ! quid reſtat ?

B. Non

B. Non potero tam breviter & commodè dicere in conſpectu præceptoris quàm tu nunc dixiſti. F. Non debes adeò de verbis meis eſſe ſolicitus, modò teneas ſententiam. R. Propemodum teneo. F. Bene habet; ſcribe nunc craſſo modo ut poteris; deinde conferemus unà: poſtea ediſces ad verbum diligenter. B. Hoc nihil eſt neque tutius, neque certius: ſed quo tempore cenſes illum audiri poſſe opportunè? F. Cùm primùm videbis eum à prandio ſe recipere in bibliothecam: aut ſi fortè (ut ſolet) ambulatum in horto ſolus iverit, tunc illum ſtatim ſequere. B. Quo tum utar exordio? F. Non opus eſt alio, quàm quo apud illum uti ſolemus omnes. B. Quid eſt illud? F. *Præceptor, licetne pauca?* B. Bene vertat Deus omne conſilium tuum. Nunc eo ſcriptum quod dixiſti, deinde te reviſam. F. Matura: nam inſtat hora prandii.

COLL. 27.

Ambroſius, Gratianus.

SUbtriſtis mihi videris, *Gratiane*; quid rei eſt? G. Dies noctéſque de patre abſente cogito, & ob eam rem interim mœrore conficior. A. Quamdiu abfuit? G. Quatuor abhinc menſes. A. Nihil ad vos interea ſcripſit? G. Ex quo diſceſſit, nè verbum quidem audivimus. A. Fieri poteſt, ut ſcripſerit: ſed aut literæ interciderunt, aut fuerunt interceptæ. G. Quod dicis veriſimile eſt. Nam antea, ubicunque eſſet, ſolebat nobis ſcribere. A. Nonne hâc æſtate iverat *Lutetiam*. G. Eo certè conſilio tunc ſeſe in viam dederat. A. Confido ſalvum eſſe. G. Ego quoque non diffido? ſed non ideo meus allevatur dolor. A. Quid ait mater? G. Ferè ſemper lamentatur: indè fit, ut mihi duplicetur ægritudo. A. Sed tamen non uſque adeò te macerare debes; potiùs enim de illo bene ſperare oportet, quàm te ſic macerare. Quid enim ſunt quatuor menſes? Quotula eſt pars eorum, qui tot annos domo abſunt, interim jactati *per varios caſus, per tot diſcrimina rerum!* G. Sed quid me conſolantur aliorum caſus & pericula? A. Vide tamen, nè ſis nimiùm delicatus, qui patris deſiderium

rium tantillo tempore ferre non queas. G. Ferrem equidem æquo animo; modò illi bene eſſe ſaltem intelligerem. A. Cui poteſt eſſe malè, qui in Deo ſpem omnem collocavit? *Sive enim vivimus, ſive morimur, Dei ſumus*; ut divus *Paulus* ait. G. Nihil dubito iſtud eſſe veriſſimum; ſed ea eſt carnis hujus infirmitas. A. Quid faceret igitur, qui in *Chriſto* ſpem nullam habet? G. Neſcio. A. Sed cave tamen, nè iſtâ tuâ impatientiâ Deus ipſe offendatur. G. Delictum meum ſubinde agnoſco, & ſupplex imploro veniam. A. Facis, ut debes. Sed audi quæſo, quid mihi nunc in mentem venerit. G. Quid iſtud eſt? A. Quod ſi pater tuus navigaverit in *Britanniam*. negotiandi cauſâ? Illîc enim nunc eſt libertas maxima. G. Quam libertatem dicis? A. Evangelium, quod illîc auditur liberrimé. G. Ain' tu Evangelium nunc eſſe in *Britannia*? A. Certa res eſt. G. Atque Idololatriam profligatam. A. Omnino. G. O auditu jucunda evangelia! A. Imò jucundiſſima. G. Sed unde ſcis iſta? A. Unde ſciam, rogas? Miror ego te adhuc ignorâſſe quod in ore eſt omni populo. G. Mirari deſines, ſi ſcias ubi nos habitemus. A. Ubi, quæſo? G. In angulo totius urbis remotiſſimo. A. Atqui putabam vobis eſſe domicilium in vico ad *Molardum*. G. Jam antè migraveramus quàm peregrè pater eſſet profectus. A. Quod igitur ignorabas, nunc habeto certiſſimum, útque magis credas, hoc audi præterea; Major pars *Britannorum*, qui ob Evangelium in hanc urbem, tanquam ad aſylum, ſeſe receperant, in patriam remigrabant jam ante dies quindecim. G. O mi *Ambroſi*, quantùm me iſto nuntio de *Britannicis* rebus hodie recreâſti! qualem adhibuiſti meo dolori medicinam? A. Sic ſolet Deus noſter ſuis adeſſe in extremis anguſtiis. G. Mirum, ni pater eſt in *Britannia*. Jampridem enim ſæpius querebatur, quòd non eſſet tutus illùc acceſſus ad mercaturas obeundas. A. Quinetiam *Britannus* quidam homo, neque levis, neque nugator, narrabat his diebus patri meo, ſe literas certas illinc accepiſſe, in quibus hoc erat inter cætera, omnes undique ob *Chriſti* nomen profugos

gos in ipsâ *Britannia* excipi humanissimè, tractarísque benignissime. G. Quid est igitur, quod ampliùs dubitemus? A. Nulla (ut audis) restat ea de re dubitatio. G. Tantùm supereſt, ut imprimis Dei optimi maximi bonitatem extollamus, quantâ possimus laude & gratiarum actione, deinde sedulò atque assiduè precemur, ut sua beneficia non modò confirmet, sed etiam indies magis ac magis augeat. A. Igitur mi *Gratiane*, memineris patris salutem ipsi Deo per *Christum* sæpissimè commendare, idque votis & precibus ardentissimis. G. Utinam ille suo Spiritu sic afficiat animum meum, ut ex imo pectore ejusmodi preces effundere valeam, quas ipse dignetur exaudire! A. Votum sanctissimum, modò (quod quidem credo) ex animo profectum. G. O mirabilem consolatorem Deum nostrum! O quantum valet in adversis rebus veri amici consilium & consolatio! A. Sed quo nunc is? G. Domum rectà propero, ut hæc matri quamprimum nuntiem, atque ejus animum omni expleam gaudio. A. Faxit Deus, ut illa seriò exhilaretur. G. Ità precor.

COLL. 28.

Dissmangæus, Fonas.

SAlve, *Fona* optatissime. J. Salve & tu, vindemiator jucundissime. D. Quomodo se habet schola? J. Optimè. D. Jamne rediêrunt multi? J. Vix quarta pars nunc abest. D. Quid agitur? J. Docetur, legitur, scribitur, repetitur. D. Ista sunt generalia, & quotidiana; sed quid fit in nostra classe? J. Idem quod in cæteris, & quod fiebat ante vacationem. D. Ergóne jam serio habentur prælectiones? J. Jam abhinc octo dies. Nam quid aliud fieret? D. Solebamus per aliquot dies exerceri in iis repetendis, quæ antea didiceramus. J. Tribus diebus totis nihil aliud actum est. D. Quid probatio? jámne incepta est? J. Hui! incepta! propemodum finita est; cras sexta classis interrogabitur. D. Me miserum! excluſus sum à præmio. J. Etiamne præmium sperabas? D. Quidni sperarem? Unicuique sperare licet, præsertim studioso. J. Malim ego nihil

hil ſperare. D. Quid ità? J. Nam ſi nihil contigerit, nulla erit mihi fruſtratio, neque moleſtia, ſin conſequar aliquid, id ego in lucro deputabo. D. Nunquámne legiſti, *Vivere ſpe vidi, qui moriturus erat*; J. Imò verè legi, & memoriâ teneo; ſed hoc nihil ad propoſitum. D. Cur non? J. Quia illîc loquitur *Ovidius* de ſpe illa quæ in rebus adverſis retinenda eſt; quem ſenſum expreſſit *Cato* noſter hoc diſticho;

Rebus in adverſis animum ſubmittere noli.
Spem retine. Spes una hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil ſperas? J. Spero vitam æternam. D. Dicebas modò ſperandum eſſe in adverſis rebus. Quæ tibi ſunt adverſa? J. Ea, quæ me oppugnant quotidie. D. Quæ tandem ſunt illa? J. Propria caro, *Satan*, & improbi homines, qui me injuriis afficiunt. D. Ex quo tempore factus es Theologaſter? J. Nec ſum Theologus, nec Theologaſter; ſed quod dico, id ego didici è ſacris concionibus. D. Laudo equidem: ſed age, dic mihi ſeriò; éſtne acta claſſis noſtræ probatio? J. Jam tibi ſeriò dictum puta. D. Dolet mihi non interfuiſſe. J. Citiùs veniſſes: quid agebas? D. Mater me coegit vindemiæ exitum expectare. J. Credo; ſed tu tuâ voluntate coactus es. D. Ut fatear ingenuè, libenter expectavi. Sed quid agas? *Homines ſumus*, ut aiunt. J. Imò pueri. D. Sed vix credam quàm ſit jucundum ruſticari, præſertim ubi tanta eſt omnium fructuum affluentia. J. Eſtne vobis magnus vini proventus? D. Tantus profectò, ut majorem vidiſſe non meminerim. J. Quid aiunt ruſtici in hac tanta ubertate? D. Nihil aliud quàm potationes & crapulas crepant; quinetiam vino jam perinde abutuntur, quaſi aqua fontana ſit. J. Ea eſt ſtultæ plebis dementia: ut Dei beneficiis nunquam rectè uti ſciat. D. Scilicet iſtud eſt quod dicitur, *Nunquam ſapiunt ſtulti, niſi in anguſtiis*. J. Ergò plectuntur meritò. D. Quòd admonitiones etiam irrident. J. Sunt qui nullam omnino ferre poſſunt, quin bene & comiter etiam monen-

tibus

tibus iraſcuntur. D. Audi aliquid gravius; fuerunt, qui mihi verbera minarentur, cùm eos humaniſſimè admonerem. J. Iſtud mihi novum non eſt. Nam & quidam mihi aliquando pugnum intentavit; quòd niſi veritus eſſet mei patris auctoritatem, profectò vapulâſſem acerrimé. D. Sed omittamus eos, qui cæci ſunt, nec tamen ſe tales eſſe intelligunt. Jactant ſe propè callere quid ſit Evangelium; cùm reverà Evangelio adverſentur. J. Si verbi divini Miniſtros, & Paſtores ſuos non audiunt, quî putas fieri poſſt, ut nos audiant? D. Sequamur ergò quod præcepit *Chriſtus*, *Nolite ſanctum dare canibus*. J. At ſunt quidem ſimplices & benevoli, qui auditione verbi divini mirum in modum delectantur; hi ſunt, quos docere eſt jucundiſſimum. D. Quàm gaudeo quoties in tales incido! ut ego illos complector libenter! J. Nec immeritó. Nam ubi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non ſine voluptate maximâ. D. Sed nos quid cogitamus? Non vides, ut nox ferè nos oppreſſerit? J. Diſcedamus igitur, & cras (ſi Dominus permiſerit) pluribus verbis agemus unà de ſtudiis alacriter repetendis.

COLL. 28.

Rufinus, Sylveſter.

PAter tuus (ut accepi) rediit è *Gallia*. S. Rediit ſanê. R. quando? S. Die *Lunæ*, veſperi. R. Adventus ejus non tibi moleſtus fuit? S. Quid? moleſtus? Imò verò jucundiſſimus: ſed cur iſtud rogas? R. Quia forſitan, illo abſente, liberiùs vivendi eſt tibi poteſtas. S. Neſcio quam mihi libertatem narres. R. Potandi, ludendi, curſitandi. S. An igitur putas me nihil aliud agere, dum pater abeſt? R. Sic ferè ſolent omnes. S. Diſſoluti quidem. Nam, quod ad me attinet, abſente patre ſic vivo, ut eo præſente. Non poto, ſed bibo quantùm ſatis eſt; ludo, cùm tempus poſtulat; non diſcurro, ſed cum bona matris venia in publicum prodeo, cùm aliquid habeo negotii. R. Etiamne matri tantopere ſubditus es? S. Æquè ac patri. Quid enim

enim putas? Nonne de utroque æquale eſt præceptum Domini? R. *Honora* (inquit) *patrem tuum, & matrem tuam*, S. Quid *Ethnicus* ille *auctor Diſtichorum Moralium*?

* *Dilige non ægrâ charos pietate parentes:*
Nec matrem offendas, dum vis bonus eſſe parenti.

Quid *Paulus* noſter? *Filii* (inquit) *obedite parentibus in Domino.* Nonne *parentis* nomine *pater* & *mater* continentur? D. Iſtud à *Latinis* obſeruatur auctoribus. S. Quinetiam, ſi quod eſſet reverentiæ diſcrimen, videtur optimo jure plus deberi matribus; ut quæ dolores tantos ac labores propter nos pertulerunt. R. Novi ego iſta, & quæ dixiſti placent mihi omnia. S. Cur ergò mihi repugnabas? R. Ut eâ quaſi repugnantiâ nobis accerſerem ſermonis materiam. Nam (ut tute noſti) præceptor ſæpe nos exhortatur, ut noſtrum otium ejuſmodi ſermonibus impendamus. S. Bonum ſanè otium, quod honeſto in negotio conſumitur. R. Huc pertinet illud *Africani* apophthegma, qui dicebat, *Se nunquam minùs otioſum eſſe, quàm cùm otioſus eſſet*; ut ex *Cicerone* didicimus. S. Sed jam tempus monet, ut hinc ſermoni finem imponamus. R. Rectè mones; fortaſſe enim tuâ cauſâ cœna tradatur domi. S. Plura (ſi Dominus permiſerit) in proximo congreſſu. R. Precor tibi noctem proſperam. S. Et ego tibi placidam per membra quietem.

COLL. 30.

Nomenclator, Deſiderius.

NOn ſatis mirari poſſum, te non eſſe diligentiorem. D. Qua in re videor tibi negligens? N. Quòd manè ferè nunquam ades in tempore; atque indè fit, ut penè quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adeò ſomniculoſus? D. Mea ſic fert natura. N. Corrige naturam iſtam; hoc eſt naturæ vitium. Quid tibi profuit *Catonis* noſtri dictum. D. Quodnam, quæſo? N. *Plus vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto.* D. Nè plura; ego probè memini. N. Nihil prodeſt meminiſſe; niſi ad uſum tuum accommodes. D. Utinam & hoc, & alia præcepta ſalubria, tam

facilè ad bene vivendi usum transferemus, quàm ea faliè ediscimus ! N. Ut verum fatear, *præcipere quàm præstare multò est facilius*. Sed tamen *eniti debemus, ut vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies evadamus meliores*. D. Qui id non facit ejus salus desperanda est. Sed nihil difficilius emendatur, quàm naturale vitium. N. Omnia ferè vitia nobis sunt naturalia ; &, nisi Dei bonitas servaret nos, essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur faciendum ? N. Fortiter cum vitiis nostris pugnandum est. D. Quo duce ? N. Ipso Deo. D. Quibus armis ? N. Divinis & spiritualibus. D. Ubi tandèm inveniuntur ? N. In epistola Sancti *Pauli* ad *Ephesios*. D. Quoto capite ? N. Sexto. D. Quid si locum per me non intellexero ? N. Non omnino intelliges, satis scio : sed præceptor erit consulendus. D. Quid, si mecum adfueris ? N. Adesse volo, certum est : verùm captanda erit opprotunitas. D. De hac igitur alias consilium capiemus. N. Quando istud erit ? D. Proximo die *Mercurii*, si tibi ità videtur. N. Quotâ hora ? D. Post meridiem primâ. N. Placet sententia. D. Nunc igitur discedamus.

COLL. 31.

Trapezita, Raimundus.

L*Icétne malum malo rependere ?* R. Cur istud quæris ? T. Ut iis respondere possum, qui in hac re mihi contradicunt. R. Breviter interrogâsti, respondebo brevissimè ; *Non licet*. T. Cur non ? R. Quia vetuit *Christus*, & post eum Apostoli. T. Quid igitur faciendum est ? R. Malum bono compensandum. T. Annon satis est bonum bono rependere ? R. Non satis *Christiano* quidem. T. Quamobrem ? R. Nam *Christianum* oportet *Christum* præceptorem imitari. T. Quid fecit *Christus* in eo genere ? R. Sanavit eum, qui ipsi colaphum impegerat ; precatus est pro iis, qui ipsum in crucem sustulerant ; alia item multa fecit ejusmodi. T. Nihilne igitur facit, qui gratiam pro gratia rependit ? R. Tantum facit, quantum faciunt *Ethnici*. T. Quid illi faciunt ? R. *Amicos diligunt, & referunt grati-*

gratiam illis; *à quibus acceperunt*. T. Nihilne amplius? R. Nihil; nam quid amplius expectes ab iis, qui verum Deum non noverunt? T. Quid faciunt inimicis? R. Quibuſcunque modis poſſunt eos perſequuntur. T. Eſtne *Chriſtiano* peccatum? R. Si non licet (ut jam tibi probavi) conclude id peccatum eſſe. T. Atqui (ut vulgo dicitur) *vim vi repellere licet*. Quam ſententiam novis quidam Poeta etiam latiùs interpretatus eſt his verbis.

Pellere Vim vi jura ſinunt, & vulnere Vulnus.

Quid ad hoc reſpondes? R. Iſtud quidem permittunt *Ethnicorum* leges; ſed lex divina longè aliter loquitur. T. Quid eſt divina lex? R. Idem quod Dei verbum. T. Quicquid ergò fit contra Dei verbum, éſtne peccatum? R. Proculdubio peccatum eſt. T. Potéſne iſta probare ex divinis literis? R. Quidni poſſim? nihil facilius. T. Adfer mihi, quæſo, ſententias. R. Non credis id, quod eſt omnibus in confeſſo? T. Imò verò indubitanter credo. R. Quid igitur opus eſt teſtimoniis? T. Ut coutradicentibus certò reſpondere poſſim. R. Rectè intelligis: ſed, quia non poſſis extempore memoriæ mandare, expecta dum tibi deſcribam in chartula, in qua etiam ſit locorum annotatio, ut poſſis quibus voles etiam digito demonſtrare. T. Optimum extempore conſilium; quantò iſtud mihi commodius fuerit! ſic enim per otium ediſcam ut ad manum habeam, quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? R. Cras (ſi libet) huc ad me revertere. T. Quotâ horâ? R. A meridie primâ. T. Sat habeo; interea vale. R. Te ſervet Dominus Deus.

COLL. 35.

Grimondus, Blevetus.

VIs emere hoc cingulum? B. Cur emerem? Unum mihi ſatis eſt; tu verò cur vis vendere? G. Quia ſunt mihi duo. B. Nec tamen licet ut vendas, niſi vis in pœnam incurrere. G. Quid vetat me vendere res meas? B. Nihil adhuc tuum habes. G. Eia! nihil? unde probas iſtud? B. Quia

nondum es tui juris; ſed ſub patris poteſtate: denique vis audire breviter tibi iſtud non licere? G. Maximè velim. B. De hoc lex eſt ſcholaſtica, cujus hæc eſt ſententia; *Pueri injuſſu parentum, nec vendant aliquid, nec emant, nec permutent, nec alienent quovis alio modo. Qui contrà fecerit, verberibus plectitor.* G. Iſtud ego non ignorabam; ſed volebam periculum facere, an conſtans eſſes in obſervandis legibus. B. Tu igitur es ſimulator. G. In hac ſimulatione nihil video eſſe mali: num tu interpretaris malè? B. Minimè verò: nihil enim nocuiſti mihi. G. Quid ſi nocuiſſem? B. Tuliſſem æquo animo, ut *Chriſtianum* decet. G. Utinam adverſa omnia ſic feramus propter *Chriſtum*, qui nihil non tulit ſalutis noſtræ cauſâ! B. Feremus certè, ſi exemplum ejus ſemper nobis proponamus ob oculos. G. Difficile id quidem eſt. B. Imò impoſſibile niſi illius Spiritu ſemper adjuvemur: quod quidem aſſiduis precibus eſt impetrandum. G. O quàm ſuavi ſermone tantillum otii conſumpſimus!

COLL. 33.

Sartor, Odetus.

ECquid hodie precatus es domi? O. Cur quæris iſtud? S. Quia non interfuiſti matutinæ precationi. O. Quî ſcis? S. obſervavi. O. Atqui tu non es obſervator. S. Non ſum. O. Quamobrem igitur obſervabas? S. Quia es mihi chariſſimus. O. Quid tum? S. Dolebit mihi ſi vapulabis. O. Quid? an ego notatus fui? S. Etiam dubitas? O. Cùm recitaretur catalogus, nemo me excuſavit? S. Nemo, quod ſciam. O. Si me tantopere amas (ut dicis) cur tute non excuſâſti me? S. Quid cauſæ dixiſſem? O. Commentus eſſes aliquid. S. Ergò mentitus eſſem. O. Quid indè? S. Sed ex verbo Dei mentiri vetitum eſt. O. Fateor: ſed erat leve mendacium. S. *Nihil leve judicandum eſt quo Deus offenditur.* O. Negare id non poſſum; ſed levia iſta facilè remittet nobis propter *Jeſum Chrium*; qui eſt deprecator noſter & advocatus. Nam quotuſquiſque non peccat quotidie ſæpiſſimè? S. Profectò nullus

nullus; quinetiam vix precamur, aut aliquid boni operamur, in quo non inſit aliqua peccati ſpecies. O. Quid ergò futurum eſſet nobis, niſi Deus facilè ignoſceret? Unde & quotidie precantes dicimus, *Remitte nobis debita noſtra.* S. Nihil dubitare debemus, quin remittat, ſi errata noſtra ſeriò & verè agnoſcamus, ſi ex animo petamus veniam, ſi fidem habeamus nobis ignoſci. O. Quid igitur reſtat? S. Illud reſtat, ut neque delectemur peccatis; neque in iis perſiſtamus; neque malitiosè, ſcienter, & de induſtriâ peccatum committamus. Nimis enim multa ſunt, quæ per carnis infirmitatem peccamus, & etiam per ignorantiam. O. Nihil dubito de peccatis illis, quæ ex carnis imbecillitate perpetramus; qualis fuit *Petri* abnegatio. Sed quî fit, ut peccemus per ignorantiam? S. De hoc *Pauli* exemplum habes, qui ſcribens ad *Timotheum*, in priore Epiſtolâ palàm profitetur ſe, quamvis Eccleſiam Dei perſequutus fuerit, tamen veniam eſſe conſequutum, quia ignorans id fecerit. O. Iſto exemplo mihi abunde ſatisfeciſti (nam & ego id legiſſe memini:) ſed ſcín' tu quoto Epiſtolæ capite id ſcriptum ſit? S. Equidem non ſoleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tempore ſatis eſſe videtur aliquot ſententias quaſi raptim annotare, quas memoriæ mandare liceat, ſi quid interdum otii ſuffurari poſſim ex quotidianâ ſtudiorum præſentium occupatione. O. Utinam ego quoque id facere poſſem! S, Quid impedit? G. Vix ego queo ſatis præceptori facere in exercitationibus ſcholaſticis; tantum abeſt, ut aliis ſtudiis aliquid temporis impertiri concedatur. S. Satis profectò quotidie ſumus occupati; ſed hæc tamen ferenda ſunt, quamdiu nobis opus eſſe, ipſi Deo & parentibus noſtris viſum fuerit. O. Ego propterea libenter fero, ac tolero omnes ejuſmodi labores. S. Quâ ſpe toleras? O. Quia futurum ſpero, ut primi ſint gradus, quibus ad majora aliquando perveniam. S. Sed de his aliàs pluribus: nunc agamus quod inſtat. O. Quid iſtud eſt? S. Audin' tu ad cœnam ſignum dari? O. Bonum ſignum nuntias; jam ſentiebam eſuriem. S. Nimirum,

quia merendam prætermisisti. O. Utinam eâ tam facile semper abstinere possem, quâm hodie carui libenter! S. Ego vero non libenter careo, nisi occupatus necessario negotio.

COLL. 34.

Phrygo, Stephanus.

SAlve, ambulator optatissime. S. Et tu salvus sis, cessator occupatissime. P. Satisne rectè vales, mi *Stephane*? S. Imò rectissimè; quæ est Dei optimi maximi benignitas, P. Equidem ex animo gaudeo, tibique vehementer gratulor reditum istum incolumem. Ubi fuisti hoc toto anno? S. In *Italia*. H. Quam ob causam animum induxeras illuc proficisci? S. Ob famam regionis, de qua tam multa ubique prædicantur. Nec ignoras quàm simus rerum novarum cupidi. P. Sic est naturâ comparatum: sed quid illic inveniſti? S. Certè multo plura quàm ex fama audiveram. P. Sed multa (credo) vidisti, quæ minime velles. S. Nempe scelera: sed, quod ad regionem attinet, terra est longè fertilissima, omni optimorum fructuum genere valde abundans, præcipuè vino præstantissimo. P. Scilicet. ea potissimùm res tibi arridebat. S. Ut verum fatear, mirè afficiebat palatum; nam quale dicas hoc nostrum vinum esse; villum verè dicas, si cum illo compares. P. Indè ergò tibi se offerebat pulcherimum Dei laudandi argumentum. S. Pulcherimum. Sic enim sæpe cogitabam; "Quàm bonus es, Domine Deus, qui nos amavisti usque "ad delicias! Non enim solum ea creasti nobis ad victum "quæ terra sponte suâ producit; sed etiam tot genera "rerum delicatissimarum, quæ (si moderatè sumamus & "cum gratiarum actione) & corpus suavissimè nutriunt, "& ipsum animum mirificè exhilarant. O! quibus ver-"bis, quibus operibus satis dignè glorificemus nomen tu-"um Domine? Denique sic afficiebar animo, ut nihil magis cuperem, quàm divinas laudes semper in ore habere: sed (proh dolor!) aliis atque aliis subinde conceptis cogitationibus ignis ille paulatim extinguebatur. P. Istud apud me non est novum: nam sæpe tale quid mihi solet acci-

accidere. S. Ea eſt naturæ noſtræ inconſtantia. P. Horis ferè omnibus iſtud experimur; ſed quid tandem egiſti in tua *Italia*? S. Inviſi, animi gratiâ, aliquot urbes celebriores: alicubi etiam ſtudui aliquandiu. P. quas urbes inviſiſti potiſſimùm? S. Multas quidem vidi in tranſitu: ſed paucas contemplatus ſum otioſus; nimirum, *Genuam*, *Florentiam*, *Venetias*, deniq; *Romam* illam, quæ olim *mundi caput* dicebatur: nunc autem eſt omnium abominationum fons & origo. P. Vidiſtine *magnam* illam *Beſtiam*? S. Vidi obiter, cùm per vicos (opinor) ſpectaculi gratiâ portaretur. P. Sed (ut ad rem) in quibus tandem oppidis commoratus es ſtudiorum gratiâ? S. *Româ* rediens tranſivi *Bononiam*, *Patavium*, *Mediolanum*. In eorum oppidorum ſingulis menſes circiter tres verſatus ſum in vario literarum genere. Volui enim è ſingulis paucula quaſi deguſtare. P. Quid autem vidiſti novi in tot celeberrimis oppidis? S. Rogas? ferè mihi omnia nova videbantur: ſed longum foret tibi omnia narrare præſertim nunc, cùm mihi eſt aliquò properandum. P. Quò tandem? S. Ad patruum, qui me ad cœnam invitavit. P. Nolo igitur te remorari diutiùs: ſed quando licebit nobis magis otioſè confabulari? S. Cras à prandio, ſi volueris. P. Ego verò id percupio. S. Ad horam igitur primam expecta me in cubiculo. P. Fiet, hora eſt ad merendam opportuna.

COLL. 55.

Magiſter, Hypodidaſcalus.

QUid? quod hiſce diebus inter nos egeramus ſatiſne cogitâſti? H. Etiam atq; etiam cogitavi. M. Ecquid placet tibi conditio, quam obtuli? H. Maximè. M. Quid menſa, ſeu convictus? H. Nihil in ea re deſidero. M. Quid reſtat igitur; H. Ut (ſi tibi non moleſtum eſt) præſcribas mihi quas operas à me tibi præſtari velis. M. Id verò eſt æquiſſimum: accipe igitur præcipua officii tui capita; quorum hoc primum eſt;

Quotidie manè diligenter curare, ut omnes domeſtici mei diſcipuli maturè cubitu ſurgant pro ratione temporis,

cùm hyberni, tum æstivi: ubi surrexerint, ea curent, quæ ad cultum & munditiem corporis pertinent: postremò, ut adsint privatæ nostræ precationi.

Secundùm, Ter quotidie in aulam deducere, manè scilicet, & ante horam undecimam ac tertiam pomeridianam. Illîc (nisi egomet adero) expectare, donec aliquis ex doctoribus adfuerit; interea curare recitandos catalogos, & precationem dicendam: item observare sedulò, num quis ex ipsis doctoribus absit ab auditorio suo; si quis aberit, mihi statim renuntiare, aut ejus partes agere.

Tertiùm, Manere cum pueris domesticis, quoties non docentur in scholis; interea minores ad lectionem & scripturam instruere; cæterorúmque repetitiones audire, quantùm tempus & opportunitas patietur: omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, objurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, castigare.

Quartum, Feriatis diebus eos ad sacras conciones ordine deducere, ac domum similiter reducere.

Quintum, Quoties ludere permissium erit, subinde observare, nè quid præter officium & bonos mores vel factis vel dictis admittant.

Sextùm, Suppeditare illis ex pecunia quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum, & alia quædam duntaxat parvi pretii necessaria; eáque omnia in expensorum codicem referre. Id autem *Mercurii* & *Sabbati* potissimùm diebus fieri solet.

Septimùm, Quæ ad eorum libros, vestimenta, & curam corporis pertinebunt non negligere; hoc est, interdum ab illis librorum & vestimentorum rationem exigere, valetudinis & cultûs corporis rationem habere, & alia ejusmodi (in pueris præsertim minoribus) curanda & observanda.

Octavùm, Docere pueros tum in classe mea, tum in cæteris, præter tres superiores; siquando necessitas postulabit.

Nonùm, Interdum (si opus fuerit) me, & domi & foris in privatis negotiis adjuvare.

Hacte-

Hactenus audiſti quæ mihi abs te præſtari velim officia, quæque etiam ab aliis domeſticis hypodidaſcalis exigere ſoleam. Eorum tamen omnium non adeò ſeverus exactor fuero, quin ipſe, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quaſi vicarii partes agam. Intellextín' hæc omnia? H. Ego verò diligenter omnia; ſed unum te oro; ut, ad memoriam renovandam, des mihi eorum commentariolum, & ſimul cogitandi ac deliberandi ſpatium. M. Quantum temporis poſtulas? H. Diem unum naturalem. M. Ego verò duos integros dabo. Interea (ut cœpiſti) nullo tuo ſumptu nobis perges convivere & commorari tam liberè, quàm ſi eſſes domi tuæ. H. Iſtud non ſine humanitate facis; quò fit, ut majori beneficio me devincias. M. Habebis à prandio quod requiris commentarium, cùm primùm meâ tibi manu conſcripſero. H. Quid ſi mihi dictares? M. Malim egomet ſcribere, nè quid fortè inter dictandum excidat. H. Ut libet.

COLL. 36.

Quæſtor, Benignus.

QUàm doleo me non interfuiſſe manè repetitioni veſtræ! B. Cur non veniſti in ludum citiùs, ut ferè ſoles? Q. Me miſerum! non ſurrexi in tempore. B. Quamobrem? Q. Quia nemo me expergefecit. B. Quis te ſolet excitare? Q. Hoſpes noſter, aut ejus ancilla; ſed abſente illo ancilla ſæpe obliviſcitur aut certè negligit. B. Ubi erat hoſpes? Q. Sub auroram prodierat ad ſua negotia, ut poſtea reſcivi. B. Quid hoſpita? nihílne curat? Q. Quid putas eam curare? quotidie, ex quo ſurrexit, ſemper intenta eſt partim curandis filiolis, partim cæteris domeſticis rebus. B. Nullóſne habes contubernales ſcholaſticos? Q. Prorſus nullos. B. Ah puer infelix! qui neminem habes, quocum de ſtudiis conferas! Q. Ob eam rem mea eſt miſerrima conditio, quantùm ego judico. Non enim poſſum arbitrio meo ſtudere propter tantum merca-

mercatorum turbam, qui domum illam frequentant, & mihi toto die obſtrepunt. B. Non habes tibi cubiculum? Q. Quid mihi prodeſt habere? Eſt enim ità conjunctum gradibus & cochleis, ut nè felis quidem aut aſcendat, aut deſcendat, quin feriat aures meas aliquis ſtrepitus. B. Magna profecto moleſtia. Q. Illa verò multò major, quòd ſupra meum cubiculum eſt ampliſſimum conclave, ubi merces aſſervantur: unde fit ut horis omnibus aliquæ graves ſarcinæ vel importentur, vel exportentur. B. O Deum immortalem! quomodo illic potes vivere? Q. Quid ais *vivere*? equidem non vivo, ſed langueo potiùs. Neque nunquam mihi videor eſſe liber, niſi cùm ſum in ſchola tecum unà, & cum cæteris noſtris condiſcipulis. B. Quàm doleo vicem tuam! Q. Utinam liceret mihi tecum habitare in his ædibus ſcholaſticis! B. Nihil eſſet mihi jucundius: ſed quid impedit? Q. Patris vetus amicitia cum illo hoſpite meo. B. Deberes patrem admonere de ſtudiorum tuorum incommodis. Q. Sæpe quidem monui, & coràm & per literas. B. Quid ille reſpondit? Q. Fruſtrà monetur; quaſi *ſurdo narratur fabula*. B. Quid ità? Q. Quia nunquam in diſcendi ludo verſatus eſt: ideóque in ſtudiorum ratione nihil intelligit. B. Ego tamen, ſi mea res ageretur, omnem moverem lapidem, ut voti compos efficerer. Q. Quid ſi præceptor ipſe ad patrem meum ſcriberet? B. Nunquam iſtud illi perſuaderes. Q. Cur non? B. quia non vult ambire quempiam, ut diſcipulorum turbam ſibi comparet: abhorret enim ab omni tum ambitione, tum avaritiâ. Q. Quid igitur mihi faciendum ſuades? B. Unicum habeo conſilium. Q. Né mihi, obſecro, reticeas. B. Ea res per amicos tentanda eſt. Q. Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat ſed nunqam auſus ſum experiri. B. Quid dubitas? Q. Vereor ut hoc parum ſuccedat. B. Rei exitus in manu Domini: ſed quid tentare nocebit? Q. Tentemus ſanè. Nihil enim mali (ut confido) indè poteſt accidere. At ego neſcio quâ ratione hîc utendum ſit. B. Dic mihi, non expectas ut brevi pater in hanc urbem veniat? Q. Spero venturum propediem.

B. Quan-

B. Quando igitur? Q. Ad calendas *Quintiles*. B. Optimè eſt. Scin' igitur quid ſit opus facto? Q. Doce, quæſo. B. Fac ſingulatim convenias duos aut tres, ex paternis amicis præcipuis, qui ſunt viri graves & honorati: nempe, ut plùs valeat eorum auctoritas apud patrem tuum. Q. Bene mones: quid illis dicam? B. Narrabis diligenter omnes incommoditates ſtudiorum tuorum. Q. Nihilne amplius? B. Docebis inſuper quonam modo tibi provideri poſſit, ut tempus redimas; quod apud iſtum hoſpitem tam miſerè hactenus perdidiſti; & niſi eo remedio tibi maturè conſulatur, actum eſſe de ſtudiis tuis & eorum progreſſu. Deniq; nè antè deſiteris monere, orare, obſecrare, donec perſuaſeris, ut tibi promittant ſe acturos eſſe ſeriò cum patre tuo negotium. Q. Quid ſi recuſabunt? B. Vix fieri poteſt, ut recuſent omnes! Q. Non eſt veriſimile, præſertim cùm ſint mei amantiſſimi, & mihi patris nomine gratificentur adeò libenter. B. Ad hæc res ipſa urgebit eos, nempe tanta ſtudiorum tuorum jactura. Q. Pluribus verbis opus non eſt. Auxilio Dei fretus aggrediar primo quoque tempore. B. Sed interim memor eſto, ut in divinas preces dies noctéſque incumbas. Q. Ipſo volente Deo, id curabo pro viribus. Satis enim ſcio nullum conſilium mihi eſſe profuturum, niſi quoad illa juverit. B. Sed jam tempus eſt ut domum te recipias, nè fortè hoſpes offendatur. Quid ceſſas? Q. Cogito nè quid prætermiſerim, de quo eſſes admonendus. B. Si quid alterutri noſtrûm præterea occurrerit. Cras otioſè tractabimus. Q. Vale igitur, mi *Benigne*, & perge, quæſo, me tuis precibus adjuvare, quemadmodum juviſti optimo conſilio. B. A Domino Deo profecta ſunt omnia, qui ut conſilium dedit, ſic dabit effectum. Q. Ita fore confido. Iterum vale, B. Vale, *Quæſtor* ſuaviſſime.

COLL. 37.

Athanaſius, Benjaminus.

SIccine, me inſciente, abiit pater tuus; ut mihi non licuerit eum convenire? B. Cur à prandio non veniſti in diverſorium ejus? A. Quia putabam tantùm cras illum eſſe diſ-

diſceſſurum. B. Ego quoque idem arbitrabar; ſed noluit occaſionem prætermittere, quæ ſe extempore obtulerat. A. Adhuc ille meminit *Catonis* diſtichon illud,

Quamprimum captanda tibi eſt occaſio prima;
Né rurſus quæras, quæ jam neglexeris anté.

B. Illud opuſculum ſic memoriâ tenet, ut in eo videatur ætatem contriviſſe. A. Vide quanta vis ſit memoriæ in iis, quæ rudibus annis didicimus. B. Ea eſt *Quintiliani* ſuper hac re ſententia; cujus verba (ut opinor) meminiſti. A. Memini; ſed (ut ad rem) quæ fuit patri occaſio, ut antè diſceſſerit quàm inſtituerat? B. Quidam *Lugdunenſes*, quibuſcum ad mercatum huc venerat. A. Aderáſnecùm profectus eſt? B. Præſtolabar illum in diverſorio. A. Unde ſcíeras mutâſſe conſilium de profectione? B. Eram in prandio, cùm inter ipſos convenerat, ut (expeditis quibuſdam reliquis in urbe negotiis) equos ſub horam ſecundam conſcenderent. A. Quod ſupereſt, ſatíſne ex animi ſententia rem ſuam fecit? B. Ità feliciter, ut me ob eam rem ad divinas laudes vehementer hortatus fuerit. A. Tu nunc igitur (opinor) bene nummatus redis. B. Méne rides? A. Cur ego id facerem? B. Pro tuâ libidine. A. Quaſi verò animi gratiâ ſoleam irridere cæteros. B. Atqui ita putabam. A. Longè aberras. Nam aliud eſt *jocari*, aliud *irridere*. Alterum caret vitio, éſtque inter amicos ſatìs frequens: alterum eſt vitioſum, atque odio dignum; utpote quod ex contemptu ferè proficiſcitur. B. Ignoſce igitur mihi. A. Non gravis eſt culpa. Sed dic, rogo; nihil tibi pecuniæ dedit pater? B. Nè petivi quidem. A. Tamen ſpontè dedit. B. Aliquantulum. A. Quantum igitur? B. Perpuſillum. A. Dic, ſodes. B. Cur tam avidè inquiris? A. Ut amicorum more tibi gratuler. B. Nihil eſt gratulatione dignum. A. Fatere tandem quid ſit. B. Soli aſſes quinque. A. Hui! tantillum? O ſtulte, qui non petieris duos aut tres decuſſes argenteos! B. Non auſus ſum. A. Quid verebare? B. Ut planè denegaret, atque ægrè ferret quòd pete-

peterem. A. Nunquam id feciſſet, modò petendi cauſam addidiſſes. B. Credo equidem; ſed quid cauſæ attuliſſem? A. Rogas? nonne ſunt res ſexcentæ, quibus indiget uſus ſcholaſticus? B. Multæ ſunt, fateor. A. Tu verò adeóne abundas rebus omnibus, ut tibi deſit nihil? B. Imò deſunt plurima; ſed quibus facilè carearn. Præterea, ſatis novit pater quæ mihi opus ſunt, cùm ſtudiorum cauſâ, tum ad victum cultúmque corporis. A. Novit quidem, ſed alia multa ſunt illi & curanda & cogitanda. B. Credo eſſe illi præcipuam liberorum curam. A. Sed nimis ab eo remotus es. B. Sine me pervenire quò volo. A. Agè, ſino. B. Novit etiam pater me nondum eſſe idoneum ad rectè tractandam pecuniam. A. Cur non? An tu ad eam rem non ſatis ætatis habes atque prudentiæ? B. Iſthinc abſum longiſſimé. Itaque pater dedit præceptori in mandatis, ut omnia mihi ſuppeditet ad uſus vitæ & ſtudiorum neceſſaria: ad quam rem præbet illi quantùm ſatis eſt pecuniæ. A. Eſto. B. Ergò ſi quid à patre peterem, me ſtatim ad præceptorem remitteret; fortaſſis etiam iraſceretur, & me graviter objurgaret. A. Facile eſt objurgationem pati, modò nè ſequantur verbera. B. facile eſt, credo; ſed iis duntaxat, quos neque pudor movet, neque ulla parentum reverentia. Ego autem ipſa verbera ferre malim, quàm patris irati objurgationem. Ex quo fit, ut ſedulò caveam, ne quid illi præbeam cauſæ ad iraſcendum; id enim ſub quinto præcepto Divinæ Legis continetur. A. Facis, ut pium decet adoleſcentem. B. Ejus rei laus non mihi, ſed ſoli Deo tribuenda eſt. A. Nempe à quo proficiſcitur quicquid nobis ineſt boni. B. Faxit ille, ut quæ bona inſpirat nobis, ea ſequamur animo promptiſſimo. Sed, ut ad rem redeam, ſerióne reprehendebas quòd nullam pecuniam à patre rogâſſem? A. An ego te vellem ad fallendum patrem inducere? B. Mihi quidem non fit veriſimile; me tamen ipſum fefelliſti. A. Quomodo? B. Quia ſeriò loqui videbaris adeò aptè vultum verbis ipſis accommodabas. A. Sed quid cenſes de hac noſtrâ confabulatione? B. Argumentum ſatis apertum dediſti nobis

nobis in hoc otio noſtro veſpertino. A. Ecquid habuit ſermo noſter quod reprehendiſſet obſervator, ſi fortè (ut ſolet) nos obſervâſſet ex inſidiis? B. Nihil, ut opinor. A. Profectò verum eſt, quod ſæpe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud eſt? A. *Latinæ* linguæ copiam & facultatem comparari his potiſſimùm rebus, ſæpe ſcribendo, confabulando, legendis auctoribus, *Anglica Latinè*, aut *Latina Anglicè* convertendo. B. Ergò his rebus diligenter nos exerceamus, adjutore Domino Deo, in cujus manu ſita ſunt ſtudia noſtra omnia. A. Idèm faxit, ut ejus erga nos beneficia vero cultu digníſque laudibus perpetuò celebremus.

B. *Hoc opus hoc ſtudium parvi properemus & ampli:*
Hæc ſit votorum ſumma, ſuprema, precor.

A. Sed audi horologium. B. Nos opportunè admonet: itaque deſiſtamus. A. Alioqui Solis occaſus nos hîc opprimet.

COLL. 38.

Honoratus, Vivianus, Pratenſis, Pædagogus.

Quod caret alternâ requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, feſſáque membra levat. Ovid.

V. *Nec me offenderit luſus in pueris; eſt & hoc alacritatis ſignum.* Quintilianus.

Pr. *Nulla res eſt, quæ perferre poſſit continuum laborem.* Quintilianus.

Pæ. Video quorſum ſpectant iſta; nimirum ut vos ambulatum ducam: ſed eandem cantilenam ſemper ferè recantatis, ut ſolent noſtræ aviculæ. H. Quid ergò vis dicamus, præceptor? *Pæ* Dicite poſthac ſuam quiſque ſententiam ex *Novo Teſtamento*. V. Euge! nihil erit nobis facilius: habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergò præceptor, ut jam nunc incipiamus? *Pæ.* Sanè velim; quando (ut ais) tanta eſt vobis copia. V. Quis incipiet? P. Túne, *Honorate*, vis honoris tui cauſâ hujus rei ſpeciem edere? H Id ego libenter faciam; ſed Dei honoris cauſâ. *Pæ.* Laudo iſtud verbum, Divinus enim

enim honor & gloria omnibus in rebus eſt præferenda. Eia! incipe ſi quid habes. H. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non poteſtis ingredi in regnum cœlorum.* Matth. quinto capite.

V. *Depoſito mendacio, loquimini veritatem quiſque proximo ſuo,* Ad *Epheſ. capite quarto.*

Pr. *Filii, obedite parentibus in omnibus, hoc enim placet Domino,* Ad *Coloſſenſes* tertio.

Pæ. Euge! bonam ſpeciem: videte ut progreſſus reſpondeat; hoc eſt, ut pergatis in poſterum diligenter. H. Qui nobis principium dedit, dabit idem ſucceſſus proſperos. *Pæ.* Ità ſperandum eſt. Parate vos, ut prodire maturemus. H. Mox aderimus paratiſſimi. *Pæ.* Sumite ſuum quiſque pallium, ut prodeatis honeſtiùs. Sed heus, pueri! *Pr.* Quid vis præceptor? *Pæ.* Videte ut *Pſalmos* etiam adferatis: alicubi in umbra cantabimus. *Pr.* Ità fiet ambulatio noſtra jucundior.

COLL. 39.

V. M.

FUſtíne hodie in Gymnaſio? M. Ubi ergo fuiſſem? tu verò quid agebas? V. Eram domi occupatus. M. Id evenit præter morem tuum: ſoles enim abeſſe rariùs. V. Quàm poſſum rariſſimè: quid autem actum eſt? M. Nihil prorſus. V. Ergóne remiſſionem habemus? M. Certó. V. Quamobrem? M. Propter mercatũ hodiernum. V. Quis dedit? M. Ludimagiſter; permiſſu tamen Rectoris. V. Quid conceſſit? M. Vacationem ab omni munere ſcholaſtico. V. An in totum diem? M. A mane ad occaſum uſque Solis; tametſi diligenter & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitaremus, nè cras in ludum veniremus imparati. V. Quid igitur nos? hôccine abutemur otio? M. Id verò ætatem noſtram decet minimé. V. Tu ergò quid putas facere? M. Me recipere in muſæolum, niſi fortè tibi magìs placet in ſeſquihoram aliquò prodeamus ambulatum. V. Egóne recuſarem? imò nihil eſt, quod nunc magìs velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem ſermonem literarum, &

nobis in hoc otio noſtro veſpertino. A. Ecquid habuit ſermo noſter quod reprehendiſſet obſervator, ſi fortè (ut ſolet) nos obſervâſſet ex inſidiis? B. Nihil, ut opinor. A. Profectò verum eſt, quod ſæpe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud eſt? A. *Latinæ* linguæ copiam & facultatem comparari his potiſſimùm rebus, ſæpe ſcribendo, confabulando, legendis auctoribus, *Anglica Latinè*, aut *Latina Anglicè* convertendo. B. Ergò his rebus diligenter nos exerceamus, adjutore Domino Deo, in cujus manu ſita ſunt ſtudia noſtra omnia. A. Idèm faxit, ut ejus erga nos beneficia vero cultu digníſque laudibus perpetuò celebremus.

B. *Hoc opus hoc ſtudium parvi properemus & ampli:*
Hæc ſit votorum ſumma, ſuprema, precor.

A. Sed audi horologium. B. Nos opportunè admonet: itaque deſiſtamus. A. Alioqui Solis occaſus nos hîc opprimet.

COLL. 38.

Honoratus, Vivianus, Pratenſis, Pædagogus.

Quod caret alternâ requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, feſſáque membra levat. Ovid.

V. *Nec me offenderit luſus in pueris; eſt & hoc alacritatis ſignum.* Quintilianus.

Pr. *Nulla res eſt, quæ perferre poſſit continuum laborem.* Quintilianus.

Pæ. Video quorſum ſpectant iſta; nimirum ut vos ambulatum ducam: ſed eandem cantilenam ſemper ferè recantatis, ut ſolent noſtræ aviculæ. H. Quid ergò vis dicamus, præceptor? *Pæ* Dicite poſthac ſuam quiſque ſententiam ex *Novo Teſtamento*. V. Euge! nihil erit nobis facilius: habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergò præceptor, ut jam nunc incipiamus? *Pæ.* Sanè velim; quando (ut ais) tanta eſt vobis copia. V. Quis incipiet? P. Túne, *Honorate*, vis honoris tui cauſâ hujus rei ſpeciem edere? H Id ego libenter faciam; ſed Dei honoris cauſâ. *Pæ.* Laudo iſtud verbum, Divinus enim

enim honor & gloria omnibus in rebus eſt præferenda. Eia ! incipe ſi quid habes. H. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non poteſtis ingredi in regnum cœlorum.* Matth. quinto capite.

V. *Depoſito mendacio, loquimini veritatem quiſque proximo ſuo,* Ad *Epheſ. capite quarto.*

Pr. *Filii, obedite parentibus in omnibus, hoc enim placet Domino,* Ad *Coloſſenſes* tertio.

Pæ. Euge ! bonam ſpeciem : videte ut progreſſus reſpondeat ; hoc eſt, ut pergatis in poſterum diligenter. H. Qui nobis principium dedit, dabit idem ſucceſſus proſperos. *Pæ.* Ità ſperandum eſt. Parate vos, ut prodire maturemus. H. .Mox aderimus paratiſſimi. *Pæ.* Sumite ſuum quiſque pallium, ut prodeatis honeſtiùs. Sed heus, pueri ! *Pr.* Quid vis præceptor ? *Pæ.* Videte ut *Pſalmos* etiam adferatis : alicubi in umbra cantabimus. *Pr.* Ità fiet ambulatio noſtra jucundior.

COLL. 39.

V. M.

FUſtíne hodie in Gymnaſio ? M. Ubi ergo fuiſſem ? tu verò quid agebas ? V. Eram domi occupatus. M. Id evenit præter morem tuum : ſoles enim abeſſe rariùs. V. Quàm poſſum rariſſimè : quid autem actum eſt ? M. Nihil prorſus. V. Ergóne remiſſionem habemus ? M. Certó. V. Quamobrem ? M. Propter mercatũ hodiernum. V. Quis dedit ? M. Ludimagiſter ; permiſſu tamen Rectoris. V. Quid conceſſit ? M. Vacationem ab omni munere ſcholaſtico. V. An in totum diem ? M. A mane ad occaſum uſque Solis ; tametſi diligenter & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitaremus, nè cras in ludum veniremus imparati. V. Quid igitur nos ? hôccine abutemur otio ? M. Id verò ætatem noſtram decet minimé. V. Tu ergò quid putas facere ? M. Me recipere in muſæolum, niſi fortè tibi magìs placet in ſeſquihoram aliquò prodeamus ambulatum. V. Egóne recuſarem ? imò nihil eſt, quod nunc magìs velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem ſermonem literarum,

&

& ſimul corpus exercebimus. M. Eamus igitur extra muros. V. Quónam? M. Uſq; ad ripam lacûs. V. Valde iſtud mihi arridet; ſed tu (ſi placet) me expectabis. M. Quamdiu? V. Tantiſper, dum crepidas eo mutatum calceis. M. Ubi vis expectari? V. Ad *portam Franciſcanam.* M. At vide nè me fallas. F. An ego amicum fallerem, cùm ſciam etiam *inimico ſervandam* eſſe *fidem?* M. Abi, feſtina: ego, dum te opperior, aliquid interim legam. V. Salve, *Marcelle.* M. Quis iſte ſalutator? V. Ecce! redii. M. Eho? tam citó? mihi videris volâſſe. V. Nimirum *affectus* ipſe *pedibus alas addidit.* M. Eamus nunc, ducente Deo. *V. Solus Deus eſt qui ſuos ducit ac reducit.* M. Maturemus: ſatìs longè hinc lacus abeſt. V. Tantò meliùs prandebimus, perge.

FINIS